Cena 6 din

DE

16. februarja 1980

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik, odgovorna urednica: Majda Žlender

DELAVSKA ENOTNOST

št. 6 — leto XXXIX

Prava pot iz zagat

Že pred več kot letom dni — novembra 1978 — je predsedstvo CK ZKS med nalogami komunistov pri uresničevanju politike gospodarskega in družbenega razvoja še posebej izpostavilo uveljavljanje učinkovitega sistema delitve po delu in rezultatih dela. Takrat kot tudi danes, ko se na vseh ravneh soočamo z nujnostjo odločnega ukrepanja proti vsem oblikam negospodarnega obnašanja, smo si edini, da je prav delitev, tesno povezana z ustvarjenim dohodkom, poglavitni pogoj za hitrejše uveljavljanje in krepitev samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov, za hitrejši razvoj proizvajalnih sil ter povečanje individualne in družbene produktivnosti dela.

Dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980 je pravzaprav le konkretna razčlenitev te ugotovitve za našo neposredno prakso. Tudi zato, ker v minulih trinajstih mesecih marsikje nismo uspeli dosledno uresničevati izhodišč za delitev po delu in rezultatih dela, kot jih opredeljuje zakon o združenem delu. Zato tudi letos ponovno stare ugotovitve, da realni osebni dohodki v številnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih naraščajo hitreje kot narašča produktivnost dela in ustvarjeni dohodek, skupni obseg sredstev za OD pa je tolikšen, da spreminja v planih dogovorjene odnose delitve dohodka za posamezne namene porabe.

Tudi lani — v predzadnjem letu uresničevanja srednjeročnega razvojnega plana — smo torej preprosto povedano »več pojedli kot smo pridelali«. Dobri gospodarji tako zagotovo ne smejo ravnati in ker mi očitno lani nismo bili dobri gospodarji, nam je za letos postavil trdne in za marsikoga tudi izredno ozke okvire, v katerih se lahko gibljejo sredstva za osebne dohodke, omenjeni dogovor. Marsikdo bo zato bržkone moral dobro »zategniti svoj pas«, toda nikar ne pozabimo, da bodo to le tisti, ki so doslej živeli »razsipniško« in več ali manj iz dneva v dan.

Seveda pa ne moremo pričakovati, da bo dogovor o razporejanju dohodka v letu 1980 sam po sebi, z nekakšno »čarobno formulo«, razrešil prisotne težave in zaostajanja. Toda če ga bomo dosledno uresničevali in če bomo vsak dan sproti iskali nove, boljše in pravičnejše oblike nagrajevanja v svojih lastnih vrstah — tudi merila, ki jih bomo uporabljali za nagrajevanje nedela — potem smo že stopili korak naprej v zagotavljanju pogojev, da bodo delovni ljudje resnično prevzeli oblast v svoje roke. Čez leto dni potem bržkone ne bo več treba ponavljati starih ugotovitev, saj bo višja proauktivnost, boljša izraba delovnega časa, večji izvoz in preudarnejše razporejanje ter vlaganje ustvarjenega dohodka, tudi prava pot iz današnjih zagat.

Majda Žlender

Akcija zaključni račun '79 in vsi naslednji: Kako razpravljajo v slovenjegraški Lesni

Namesto dohodkovnih vezi »licitacije o cenah«

V Lesni, ki združuje gozdarstvo in lesno industrijo koroških občin, so strokovne službe in komisija samoupravnih organov pripravile projekcijo dohodkovnih odnosov. Za zdaj se je delo s tem končalo, čeprav vsi zagotavljajo, da bi z urejenimi dohodkovnimi odnosi v delovni organizaciji imeli manj zadreg pri gospodarjenju. Bržkone je čas razprav o zaključnih računih najbolj primeren tudi za pogovor o tem. (Berite na tretji strani)

Zakaj so 34 rudarjem REK Edvarda Kardelja pokazali vrata

Politika popuščanja se ni obrestovala!

Namišljeni bolniki in veliki prijatelji »plavih«, kakršnih v trboveljskem rudniku ni malo, povzročajo kolektivu veliko skrbi in obenem veliko materialno škodo. Še posebno v teh časih, ko si vsa družba prizadeva, da bi na vsakem koraku prihranili kak dinar, da bi vsak posameznik delal več in bolje. Več o omenjenih problemih rudarjev na šesti strani.

DOGOVOR o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980 S KOMENTARJEM

je izdala Delavska enotnost v novi zbirki AKTUALNA TEMA. Ta pomemben družbenopolitični dokument je bil podpisan v torek, 5. 2. 1980. Udeleženci dogovora s tem določajo svoje obveznosti in naloge pri uresničevanju sprejete stabilizacijske družbenoekonomske politike v letu 1980 ter način njenega izvajanja. Podlaga za dogovor je Resolucija o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976—1980 v letu 1980. Dogovor terja uresničitev usmeritve, sprejete za razporejanje dohodka ter oblikovanje in porabo sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev v organizacijah združenega dela in v delovnih skupnostih.

Založba Delavska enotnost je Dogovor izdala v najkrajšem možnem času in v visoki nakladi, ker sodimo, da zadeva vsakega zaposlenega, predvsem pa člane IO OOS in DS. Razen dogovora je objavljen izčrpen komentar tovariša Mirana Potrča, podpredsednika RS ZSS, v katerem na poljuden način razloži pomen sprejetja družbenega dogovora in metodologijo za spremljanje in izvajanje tega dogovora.

»Jeseniški železarji ste lahko ponosni na prehojeno pot, še zlati v minulih treh desetletjih,« je dejal Vinko Hafner, predsednik slovenskih sindikatov zadnjo soboto na svečani seji delavskega vseta Železarne ob proslavi 30-letnice njihovega samoupravljanja. (Fotografija: Andrej Agnič)

Sporazumi, ki to niso

Že dobra tri leta so minila, odkar smo sprejeli zakon o združenem delu. Zdi pa se, da si nekatere določbe le prepočasi utirajo pot v življenje. Med njimi so tudi tiste, ki zadevajo samoupravno sporazumevanje med trgovino in proizvodnjo na podlagi skupnega prihodka. No, ne rečemo, da samoupravnih sporazumov ni, vendar pa sodeč po številnih posvetih in tudi po opravljenih analizah teh samoupravnih sporazumov še zdaleč ne moremo trditi, da so novi odnosi prodrli v to sodelovanje. Še vse preveč je pogodbenih inačic, kjer se stari odnosi skrivajo za samoupravnimi sporazumi, ki si prav zategadelj tudi takšnega naziva ne zaslužijo.

In kaj zamerimo tem samoupravnim sporazumom? Vse prepogosto srečujemo takšne rešitve, ki so zgrajene po enem in istem kopitu. Čeprav ne zanikamo dobrih strani uporabe modelov in vzorcev, se vendarle zdi, da so inventivne rešitve delavcev iz posameznih delovnih organizacij kaj slabo »zastopane«. In še: izdelava osnutka in predloga, kjer naj bi sodelovali predstavniki partnerjev, ki »sklepajo« samoupravne sporazume, je premalo naslonjena na temeljito poznavanje družbenoekonomske problematike poslovnega sodelovanja, kaj šele da bi lahko v teh rešitvah našli tudi zadosti natančne metode normiranja, ki ne bi smele dovoljevati pravnih praznin in nejasnosti potlej, ko pride do težav v sodelovanju.

To velja poudariti, ker gre za sporazume, ki urejajo razmerja med gospodarskimi subjekti na daljši rok, pa tudi zategadelj, ker gre za ustvarjanje skupnega prihodka, za nove odnose med proizvodnjo in trgovino, ki jih pogostoma imamo na jeziku, v vsakodnevnem življenju pa jih ni.

Prav vprašanja, ki so povezana z ustvarjanjem, ugotavljanjem in razporejanjem skupnega prihodka, so najmanj dorečena.

Pri opredeljevanju razmerij, ki nastajajo pri ustvarjanju skupnega prihodka med proizvodnjo in trgovino, je bržkone treba odpraviti kupoprodajna razmerja in še posebej tisto razporejanje skupnega prihodka, ki je rezultat višjih cen od razporejanja prihodka na temelju osnov in meril, kot so standardi, normativi za preneseno in ustvarjeno vrednost. Le to pa ni dovolj, saj je že zdavnaj vsakomur jasno — žal se v praksi to včasih tudi pozablja — da se mora skupni prihodek izkazovati na prehodnem računu, ne pa na žiro računu trgovske delovne organizacije... Predvsem pa bi veljalo natančneje določiti, kaj je to skupni rizik ter ločiti rizik oziroma nevarnost, ki nastane kot posledica nepravilnega poslovanja ene od udeleženk v samoupravnem sporazumu. Le redko kje srečamo primer, da so oblikovali rizične sklade in povrh vsega se dogaja tudi, da se premalo poslužujemo možnosti zavarovanja posameznih rizikov pri zavarovalnih skupnostih. Vse te možnosti so sicer znane, vendar se zdi, kot da ob sklepanju samoupravnih sporazumov hote pozabljamo nanje. Zakaj in kdo je zato odgovoren, pa vemo, saj so tudi zakonske določbe povsem jasne.

Še bi lahko naštevali pomanjkljivosti dosedanjih samoupravnih sporazumov o trajnem poslovnem sodelovanju med proizvodnjo in trgovino. Hotenja subjektivnih dejavnikov v naši družbi so naravnana na to, da čimprej zakoračimo v nove odnose, ki bodo vredni naziva samoupravnih razmerij med organizacijami združenega dela. Na tem področju pa čaka tudi osnovne organizacije sindikata obilica nalog, presoje sedanjih sporazumov in še zlasti prizadevanj, da bodo resnično takšni, kot to terja zakon o združenem delu.

Marjan Horvat

KOMUNIST ZA DE

Ne bodimo formalisti!

Pred razpravami o zaključnih računih za leto 1979 smo. Lanskoletna aktivnost in izkušnje iz zaključnih obravnav, pa tudi periodičnih obračunov bi sicer — splošno gledano — lahko navdajale z optimizmom. Slišali smo namreč veliko ugodnih ocen in spodbudnih ugotovitev. Del resnice pa je vendarle nekoliko drugačen. V tistih organizacijah, kjer so razpravljali o svojih dosežkih vsebinsko in poglobljeno, je res čutiti prave rezultate. Delavci so lahko sproti spremljali, kako delajo, s kakšnimi težavami se v delovnem procesu, pri samoupravljanju in družbenopolitični aktivnosti soočajo. Tako so lahko tudi nemudoma ukrepali. Povsem drugače pa je bilo v tistih okoljih, kjer so te obveznosti sprejeli le formalno.

Prav na takšne formalistične pristope je zdaj spet potrebno opozoriti. Predvsem zato, da jih ne bi ponavljali, kajti brez dvoma lahko bolj škodujejo kot koristijo. Zavestno (ali kje tudi nehote) zavedejo. Če v kakšnem kolektivu delavce »veliko obveščajo«, dobesedno zasipljejo s številkami, potem pa ugotavljajo in ocenjujejo (celo v sindikalnih organizacijah ali v osnovnih organizacijah zveze komunistov), da so dobro obveščeni, najbrž sami sebi mečejo pesek v oči in si delajo slabe usluge. Iz kupa papirjev, tisočev številk, pa če so še tako vestno in natančno računovodsko urejene, večina prav gotovo ne zna razbrati resnične in prave vsebine.

Malo je (ali vsaj premalo) takšnih organizacij, kjer poslovodni delavci in strokovne službe kolektiv vsebinsko obveščajo o poslovanju, to je kratko, jedrnato in o tistih podatkih, ki resnično opozarjajo na dobro in na slabosti. Tam, kjer delavci sicer podrobno zvedo, koliko so proizvedli, kolikšen dohodek so v primerjavi s preteklim obdobjem dosegli, ob tem pa ne slišijo, da so na primer v sorodni organizaciji v istem obdobju neprimerno uspešneje poslovali, z informiranjem v nobenem primeru niso dosegli pravega namena, pa naj so bila obvestila še tako obsežna in pogosta. Tudi v tistih kolektivih, kjer so se v poslovnih poročilih glasno hvalili z visokim dohodkom, visoko stopnjo storilnosti, ničesar, ali pa le mimogrede, pa niso rekli o prav tako visokih stroških, ki so jih »pridelali«, so puščico vrgli mimo tarče. In še ene slabosti ob takih primerih ne bi smeli prezreti. Delavci se kljub temu zbirajo na sestankih — v sindikalnih skupinah, osnovni organizaciji zveze komunistov, na zborih delavcev, na delavskih svetih. Bolj ali manj molče poslušajo poročila. Ker so obsežna, tudi zato in zaradi vsebine težje razumljiva, malo ali pa le obrobno razpravljajo. Pravih rezultatov iz takšnih pogovorov (v glavnem med strokovnjaki) skoraj praviloma ni mogoče izluščiti. Vsebinskih predlogov za izboljšanje načina ali vsebine dela skoraj ne more biti, zavestnega odločanja o usmerjanju ustvarjenega dohodka tudi ne. Izgublja pa se čas, veliko dragocenega časa, v katerem bi tolikšna armada administrativnih, proizvodnih delavcev in strokovnjakov brez dvoma lahko veliko naredila.

Tak formalizem pa pomeni nov dodaten udarec stabilizacijskim akcijam. Smoter obravnave zaključnih računov pa je prav iskanje oblik in smeri za učinkovitejše gospodarjenje, za spodbujanje načrtnejšega, tehtanje lastnega in skupnega dela. Tega pa ne moremo in ne smemo opraviti mimogrede, samo zato, ker to moramo storiti.

Miša Sovdat

Da bi delo vzljubili...

O delovni praksi, ki jo bodo opravljali vsi učenci usmerjenega izobraževanja v organizacijah združenega dela, je bilo govora tudi na januarskem delovnem dogovoru sekretarjev republiških odborov sindikatov vseh dejavnosti (in ne le družbenih dejavnosti, kot je zapisal v DE tiskarski škrat!). Mobilizacija prav vseh sindikatov dejavnosti je potrebna zato, ker bodo delovno prakso opravljali učenci prav vseh vzgojnoizobraževalnih programov usmerjenega izobraževanja, tako učenci, ki se bodo čez leta zaposlili v proizvodnji ali storitvenih dejavnosti kot učenci, ki se bodo zaposlili v družbenih dejavnostih. Politične naloge prav vseh sindikalnih organizacij so zatorej, da v svojih temeljnih in drugih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih ustvarijo primerno vzdušje, v katerem naj bi zagotovili vse potrebne pogoje za dobro izvajanje delovne prakse učencev usmerjenega izobraževanja. Med temi pogoji je seveda primerna izbira del in nalog, ki naj jih opravljajo učenci v času delovne prakse, izbor informacij, ki naj jih prejmejo o delu, proizvodnem oziroma delovnem procesu, o tehnologiji oziroma organizaciji, o samoupravni organiziranosti v delovni organizaciji itd.

Toda najpomembnejša naloga, ne deklarativna, zelo konkretna politična naloga v zvezi s pripravo in izvajanjem delovne prakse učencev, pri kateri se morajo še prav posebej angažirati sindikati, je dobra izbira delavcev, ki bodo inštruktorji učencem v času delovne prakse. Gre za približno 400 inštruktorjev delovne prakse, kolikor naj bi jih potrebovali in ki naj bi jim bila to osnovna delovna naloga; ta številka že kaže, za kako veliko nalogo organizacij združenega dela gre. Kakšne so njene dimenzije nam pove tudi podatek, da bodo organizacije združenega dela in njihove temeljne organizacije in skupne službe imele že v letu 1981 na delovni praksi v dveh šolskih semestrih približno 50.000 delovnih praks, vsak trenutek tako rekoč 3600 učencev v svoji sredini. In če naj bo ta delovna praksa res to, kar smo si zamislili, potem so izrednega pomena ljudje, delavci, ki bodo z učenci takorekoč vsak trenutek v stiku.

O ljudeh je torej govora, na katerih ramenih bo v pretežni meri delovna praksa učencev. V sindikatih se zavedajo, da zamisel o vzgojnem pomenu delovne prakse učencev še zdaleč ni prodrla v vse kolektive, da so marsikje še zelo prisotni tradicionalni in omalovažujoči pogledi na delovno vzgojo (to naj opravijo oni v šolskih učilnicah!). In zapisati kaže misel, ki so jo na sindikatih najbolj poudarili: Izredno pomembno bo namreč, kako bo učenca prvič sprejela medse delovna sredina, kakšno bo njegovo prvo srečanje z delavci, prvi stik s prvim delavcem — inštruktorjem. Od tega, kako bodo inštruktorji pojmovali svoje prvo srečanje z učencem, kako bodo pojmovali svojo vzgojno funkcijo, kako bodo v mladih ljudeh vzbujali zanimanje za delo, delo v njihovi izobraževalni in poklicni usmeritvi — od tega je odvisno, ali bodo učenci delo vzljubili, ali pa od njega bežali, bežali zopet predvsem od fizičnega dela. Zato v sindikatih pravijo, da bi si vse osnovne sindikalne organizacije morale prizadevati, da pri izbiri bodočih inštruktorjev upoštevajo poleg strokovnega in pedagoškega kriterija tudi družbenopolitični kriterij. A ta kriterij naj bi pomenil, da bomo inštruktorje delovne prakse izbirali med tistimi delavci, ki se že zavedajo, da mora delovna praksa prispevati k izoblikovanju odnosa mladega človeka do dela, do delovnega okolja, do delovne odgovornosti. To pa so nemara prav tiste sestavine delovne prakse, h katerim bi se morali vračati tudi v šolah, ko bodo učenci analizirali svoje vtise iz delovne prakse; prav te vtise bi morali skupaj z inštruktorji zopet nadgrajevati.

Sonja Gašperšič

Kako zajeziti administracijo?

Podatki kažejo, da se je leta 1978 število zaposlenih v organih državne uprave povečalo za 18 %, v strokovnih službah SIS in družbenopolitičnih organizacijah za 19 %, za toliko pa se je povečala tudi v bančnih in drugih finančnih ustanovah. Te stopnje zaposlovanja so bile dva do trikrat večje kot v gospodarstvu. Podatkov za lansko leto še ni pri roki, razmere pri zaposlovanju ljudi v pisarnah pa se nedvomno niso izboljšale.

Prekomerno zaposlovanje v administraciji predstavlja dodatno breme za gospodarstvo. Po devetmesečnem obračunu so OZD lani namenile iz čistega dohodka za svoje delovne skupnosti več sredstev kot za akumulacijo in rezerve. Strokovne službe SIS so iz stanarine porabile zase četrtino sredstev. V organih uprave, zlasti občinskih, je vedno več imenovanih funkcionarjev, kar spet pomeni visoke osebne dohodke, nove zahteve po stanovanjih itd.

Sedanje restrikcije v proračunih bodo nedvomno prispevale k zmanjšanju nenadzorovanega zaposlovanja v organih uprave in podobnih službah. Zelo koristno pa bi bilo tudi, da bi delegatske skupščine družbenopolitičnih skupnosti in SIS to stanje čimprej temeljito preučile. Napak bi bilo pričakovati, da se bo s tem število administracije zmanjšalo, nedvomno pa bi takšen ukrep vplival na to, da bi zaposlovanje v pisarnah naraščalo počasneje, kar bi bilo kot prvi ukrep k zoževanju administriranja zelo pomemben uspeh.

Obstajajo tudi stvarne možnosti za omejitev visoke rasti zaposlovanja v združenem delu, na primer na področju informiranja. To delo terja veliko ljudi in časa, zastavlja pa se vprašanje, ali so vsi podatki, ki jih službe za informacije zbirajo zase in za razne ustanove, res nujni in ali resnično koristijo odločanju v združenem delu.

Nihče ne oporeka dejstvu, da smo civilizirana družba in da potrebujemo podatke o tem, kako je kdo posloval, toda kar je preveč, je preveč. Ob zaključnih računih se te dni računovodski delavci srečujejo s pravo poplavo obrazcev. Samo za bilanco stanja je potrebno navesti 283 podatkov, čeprav bi jih bilo za informiranost družbe dovolj 167. Posebnih podatkov pri bilanci je 65, zadostovalo pa bi jih le 47. Preveč podatkov terjajo tudi obrazci ob periodičnih obrazcih, čeprav so ti podatki zaradi pogostih sprememb večkrat težko primerljivi. Ti obrazci zahtevajo veliko dela, veliko podatkov in veliko papirja, kljub temu pa ponavadi ne nudijo zanesljivih kazalcev, kadar je potreben temeljitejši vpogled v širše tokove in odnose v družbeni reprodukciji.

O varčevanju in racionalnosti zadnje čase veliko govorimo, najpogosteje o varčevanju v proizvodnji, o varčevanju na drugih področjih pa manj. Samo predpisov, ki urejajo gospodarsko poslovanje, je okrog 200. Še bolj impresiven pa je podatek, da kršitev teh določil obravnava kar 3300 kazenskih določil. V množici teh predpisov se ni lahko znajti. V delovnih in drugih organizacijah imajo zato zaposlenih veliko ljudi, ki skrbijo samo za to, da poteka vse po predpisih.

Ali je res potreben takšen gozd predpisov?! Vsakdo je za red in zakonitost, vendar pa se z inflacijo predpisov kljub temu ne bi smeli sprijazniti. Zelo pogosto namreč ta ali oni predpis, za čigar uveljavitev smo porabili veliko časa in denarja, razglasimo kot nepotrebnega. Takšno obnašanje pa ne predstavlja nič drugega kot razsipništvo. Poleg tega se v množici predpisov težko znajdejo celo najbolj vešči gospodarstveniki, kako naj bi se v njih znašli manj razgledani samoupravljavci?! Medsebojne odnose smo tako zapletli, da se ne vidimo več izpod papirjev. Zahteve po novih in novih papirjih pa so eden glavnih krivcev za naglo razraščanje administracije.

Vinko Blatnik

Akcija zaključni račun '79 in vsi naslednji

Interne cene niso nadomestek za dohodkovne odnose

S tako žgočimi problemi, zagatami in precej razpršenimi interesi v gospodarjenju in pri snovanju prihodnjega razvoja, kot pestijo slovenjgraško Lesno, ki združuje gozdarstvo in lesno industrijo koroških občin, se v samoupravni praksi, pa tudi v naših zapisih, dokaj poredkoma srečamo. Pa niti želeli ne bi, saj niso le posledica neurejenih pogojev gospodarjenja — na te kaj hitro zvalimo vso krivdo za slabe gospodarske uspehe — temveč, sodeč po razgovorih, ne manjka v tej organizaciji združenega dela tudi lokalističnih, občinskih interesov (pogostoma obarvanih le s podjetniško miselnostjo v temeljnih organizacijah združenega dela), pregrete investicijske politike v zadnjih nekaj letih in končno tudi prepočasnega (morda bi lahko rekli tudi drugače!?) samoupravnega dogovarjanja o uveljavljanju dohodkovnih odnosov v delovni organizaciji.

Pa vendarle... Lesna je neke vrste pojem, kjer so združeni vsi subjekti proizvodnje — od surovine do končnega izdelka. V njej sodelujejo temeljne organizacije kooperantov, temeljna organizacija združenega dela gozdarstva, ki gospodari z gozdovi v družbeni lasti, potlej številne organizacije, ki jih prištevamo k lesno-predelovalni industriji... prek dva in pol tisoč delavcev združuje svoje delo v Lesni (ne upoštevamo kooperantov)... Če pa bi želeli nekolikanj temeljiteje »pobrskati« po njihovih dokumentih, ki naj bi urejali dohodkovne odnose, tedaj bi celo, po besedah odgovornih v Lesni, težko našli tisto, kar imenujemo — dohodkovni odnos.

Da bo zadeva jasna, velja povedati, da so pred kratkim že naredili projekcijo dohodkovnih odnosov v delovni organizaciji, vendar pa so se nekateri (menda tudi tisti, ki so sodelovali v delovni skupini za pripravo »projekcije«) potlej temu »uprli«. Zakaj in kje so razlogi za to, da se kar dva ali tri mesece »dogovarjajo« med temeljnimi organizacijami združenega dela za interne cene, kakšne posledice so v takšnem »cenkanju« in kam vodijo pota tedaj, če se ne znamo prihodkovno dogovoriti, je pravzaprav lep primer prav Lesna.

Zelo hitro smo sposobni zmeriti posekane kubike lesa, normo sekačev in delavcev v proizvodnji smo postavili... Prav je tako! Kdo pa bo »posekal« podjetniško vedenje v slovenjgraški Lesni? Ali na tem področju nimamo »norm«?

Krivda tudi v lastnem »gozdu«

Zanemarimo obrobna vprašanja, ki so sicer lahko zelo povezana z uveljavljanjem dohodkovnih odnosov! Tudi zategadelj, »da se ne bomo zgubili v gozdu in ne videli dreves,« kot je dejal eden izmed naših sogovornikov. Najbolj odgovorni tovariši v Lesni so nam povedali, da je gospodarski položaj lesne industrije težak, drugi spet pravijo, da je v Lesni še posebej problematičen... In če se vprašamo zakaj, potlej bi verjetno kazalo iskati razloge za takšne razmere tudi v notranjih dilemah te organizacije združenega dela. Bržkone bi kaj hitro opravili s tistimi mnenji, ki zgrinjajo vse tegobe sedanje Lesne na »tuje«, »zunanje« dejavnike, kajti hitro bi jim lahko pomolili pod nos tudi njihove organizacijske hibe (v tehnološkem smislu, da ne govorimo o samoupravnem) heterogenost delovne organizacije, kjer se ne čuti dovolj tiste življenjske, usodne povezanosti, ki bi morala najti poti razvoja tudi skozi dohodkovna razmerja. Saj imajo vendarle v rokah celotno reprodukcijsko verigo (razen trgovine in potrošnikov), zato bržkone ne bi smelo biti posebnih težav pri oblikovanju skupnih osnov za delitev dohodka. Pa so tudi tu težave... Kot da se v Lesni Slovenj Gradec ne bi hoteli dogovarjati...

Zagotovo pa je bolj premišljeno vprašanje: ali se res ne da izračunati, koliko kakšna temeljna organizacija združenega dela vlaga v razširjeno reprodukcijo, v nove proizvodne zmogljivosti in ali se res ne da vsaj približno izračunati, kako lahko participira pri ustvarjenem dohodku. Pravzaprav, če se zmotiš za nekaj stotink odstotka, morda celo enega, ne bi smelo biti hudo vprašljivo...

Takšni miselni »preskoki« so se nam nehote vrinjali v razpravo z vodilnimi delavci in delavci v neposredni proizvodnji tedaj, ko smo hoteli zvedeti, kako so naravnali svoje stabilizacijsko vedenje, kako so se pogovorili o »starih« računih in kako se bodo o zaključnem računu v temeljnih organizacijah in v organizaciji združenega dela.

Oto Čepovnik je že na razgovoru v občinskem svetu ZS dejal, da so »finalisti« prikrajšani, nanje se zgrnejo na koncu koncev vse težave, ki pestijo lesno predelovalno industrijo. Zelo prizadeto je govoril o tem, vendar se ne moremo znebiti občutka, da je pozabil, da tudi njegova temeljna organizacija združenega dela v Pamečah ni kaj dosti prispevala k ureditvi dohodkovnih odnosov v delovni organizaciji. To naše razmišljanje potrjujejo pogovori z delavci in z vodstvom tozda, kajti brez razloga Ivanka Vrbnjakova, članica RS ZSS in vodja finančnega sektorja prav gotovo ni poudarila, da v tej temeljni organizaciji letno odplačujejo skoraj dve stari milijardi anuitet za kredite v nove proizvodne zmogljivosti in kar 1,3 stare milijarde obresti. Če je takšna izjava delovala kot mrzla prha na udeležence v razgovoru v tozd Pameče — nihče ni takšnemu stališču nasprotoval — potlej bi bržkone še hladneje delovale izjave delavcev v temeljni organizaciji združenega dela, ki se jim niti sanja ne o teh številkah. Ali bi zanje morali vedeti ali ne, pustimo ob strani, kajti s to resnico se bodo morale soočiti družbenopolitične organizacije v temeljni organizaciji in v delovni organizaciji.

Izvoz za vsako ceno?

Seveda smo tudi v slovenjgraški Lesni poslušali številne kritike, ki jih naslavljajo na račun povišev anja cen surovin in reprodukcijskega materiala. Povsem na mestu je njihovo vprašanje, kako si lahko »privoščimo«, da se podražijo domače surovine in še zlasti reprodukcijski material za takšen odstotek, ki vsa stabilizacijska prizadevanja onemogoča. Troples iz Kopra je baje podražil svoje blago za 100 odstotkov, nekaj podobnega je tudi s povišanjem cen stekla in še bi lahko naštevali podražitve, ki tako ali drugače vplivajo na ekonomski položaj Lesne. Kaj kmalu pa moramo ob tem povedati tudi resnico, da je tudi njihova investicijska politika draga, premalo smotrna...

Kaj bi lahko dejali v primeru, ki je nazoren v Lesni, da hoče skorajda vsaka občina v koroški regiji svojo žago, svojo temeljno organizacijo združenega dela in da so povsod — tako je izzvenelo iz besed glavnega direktorja Lesne, Petra Planinška — tako »udomačeni« lokalistični interesi, da je normalno programiranje razvoja skorajda nemogoče. Ta čas »gospodarijo« v koroški regiji kar tri žage. Vse skupaj »proizvajajo« okrog 100 tisoč kubičnih metrov lesa. Vemo pa — to je dokazano — da so rentabilne le tiste žage, ki imajo najmanj 150 tisoč kubičnih metrov razreza.

V pahljačo žgočih vprašanj, s katerimi se srečujejo v Lesni, pa moramo uvrstititi tudi problematiko izvoza. Lesna življenjsko potrebuje izvoz tudi zategadelj, da si zagotovi potrebna sredstva za odplačevanje tujih kreditov za uvoz opreme. O odstotku negative v izvozu ne bomo posebej pisali, saj bi lahko našteli kup opravičljivih razlogov za takšno zunanjetrgovinsko bilanco Lesne, vendar se zdi, da predolgo razmišljajo tudi o tem, kako tiste izdelke, ki so tržno zanimivi, na tujem bolje plasirati in več zaslužiti. Zaslužiti!? Pa smo spet tam...

Edino rentabilen je izvoz rezanega lesa... Vemo, da se lahko prodaja »za med«, vendar pa tudi ob tem vemo, da je takšen izvoz z družbenega, denimo z narodnogospodarskega aspekta, neracionalen. Bržkone bi pa kazalo tudi v Lesni razmisliti, kako razporejati devizne dinarje med temeljnimi organizacijami združenega dela in še zlasti o tem, kdo je »po sili razmer« zadolžen za izvoz in kako mu to vrniti.

Denimo takole: zadosti jadikovanja smo slišali, pa tudi kritik na račun neurejenih razmer v gozdarstvu in lesno-predelovalni industriji. Po svoje pa je bil osvežitev pogovor v temeljni organizaciji kooperantov v Slovenj Gradcu, kjer so sodelovali tudi predstavniki temeljne organizacije gozdarstva Lesna.

Presenečeni smo bili nad informacijami, ki so nam jih dali v teh dveh organizacijah. Navkljub težavam, razpršenosti delovnih mest in še zlasti v nekem smislu »stari« miselnosti, moramo povedati, da so kmetje dobro obveščeni o tem, kako gospodari njihova temeljna organizacija združenega dela. Zavedajo se pomena solidarnega »prelivanja« sredstev v okviru njihove organizacije. Pa četudi jih je kar okrog 1600, se seznanjajo, hočejo vedeti in slišati od odgovornih tovarišev v Lesni, kako gospodarijo, kam vlagajo sredstva... Odnosi z delovno skupnostjo, ki za zasebne kmetovalce opravlja mnoga strokovna opravila, so urejeni in kot vse kaže, delavci v tej službi vedo, kako in na kakšen način se je treba pogovarjati o številkah iz zaključnega računa, o sečnji, o dogovorjenem etatu in še bi lahko naštevali. Nekaj podobnega je tudi v temeljni organizaciji združenega dela gozdarstvo, kjer združuje v Slovenj Gradcu delo nekaj čez štirideset ljudi. Seznanjeni so s sklepi delavskega sveta. Zbori delavcev so skorajda stoodstotno sklepčni in kot je dejal Metod Sekirnik, direktor tozda, bi bilo kaj hitro narobe, če bi kdo potvarjal resnico, če bi ne veljalo tisto, kar so se dogovorili na sestankih.

Janez Kozelj, direktor temeljne organizacije kooperantov, pa je med drugim dejal: »Ne mislite, da se da s »pavri« kar tako pogovarjati. Znati moraš mnogo in še posebej prisluhniti njihovim hotenjem, njihovi računici, ki je zelo logična. Mi imamo organiziranih deset zborov kmetovalcev, ki so vsi dobro obiskani in lahko zatrdim, da kmetje tvorno sodelujejo na teh sestankih. Zdi se mi, da so v tem smislu celo bolj prizadevni kot delavci v temeljnih organizacijah združenega dela.«

Prav ima. Kajti še isti dan smo se prepričali v temeljni organizaciji — tovarna pohištva — v Pamečah, da delavci niso seznanjeni z mnogoterimi vprašanji, ki zadevajo njihov družbenoekonomski položaj v temeljni organizaciji združenega dela in v delovni organizaciji. Spet bi lahko rekli, da še ni podatkov o gospodarjenju — na to se kaj pogostoma znamo izgovarjati, vendar pa na tem področju ne bi smeli vse valiti na ramena delovne skupnosti skupnih služb. Še posebej zategadelj ne, ker nas tisti »za SDK« podatki niti toliko ne zanimajo. Vsak delavec pa hoče vedeti o bistvenih razlogih, o tem, zakaj je položaj njegove temeljne organizacije združenega dela takšen ali drugačen, mar ne? Gre za takšno zvrst informacij, ki mu zagotavlja, da se zaveda svojega položaja, svoje perspektive in še posebej, da zna načrtovati trezno in smotrno nadaljnji razvoj. Kaj takega, takih razmišljanj, kajpak med delavci v tovarni Pohištva v Pamečah, nismo slišali. Morda smo naleteli na tako imenovane polproletarce, kot je dejal nekdo, ki nimajo posebnega interesa... Morda!? Zgrinjati razloge za slabo obveščenost na »polproletarstvo«, na zasebne interese in podobno, pa je kaj slaba uteha za tiste, ki so tako ali drugače odgovorni za to, da delavec postane tudi samoupravljavec.

Marjan Horvat

Obiskali smo slovenjegraško Lesno

V minulem tednu smo obiskali slovenjgraško Lesno. Član sekretariata predsedstva RS ZSS Emil Šuštar se je najprej pogovarjal z direktorjem delovne organizacije Petrom Planinškom, z vodjo finančne službe Ivanko Vrbnjakovo in s predsednikom konference osnovnih organizacij sindikata Otom Čepovnikom. Potlej je bil razgovor v temeljni organizaciji kooperantov in v temeljni organizaciji združenega dela Gozdarstvo v Slovenj Gradcu. Za tem pa je stekla razprava v tovarni pohištva v Pamečah, kjer smo se ob ogledu tovarne, ki nam jo je predstavil direktor Beno Karner, pogovarjali tudi s številnimi delavci ob strojih.

PRAVKAR IZŠLO!

Kaj nam prinaša dogovor o uresničevanju družbene usmeritve ter kako ga moramo razumeti in uresničevati — to je naslov komentarja Mirana Potrča, podpredsednika RS ZSS, ki je objavljen v brošuri

Dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980

Založba Delavska enotnost. Zbirka Aktualna tema. Cena 15 din.

Brošuro naročite na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4 ali Knjigarna Delavske enotnosti, Tavčarjeva 5.

NAROČILNICA

Pri TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, nepreklicno naročamo ..... izvodov brošure DOGOVOR O URESNIČEVANJU DRUŽBENE USMERITVE RAZPOREJANJA DOHODKA V LETU 1980 S KOMENTARJEM.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

.....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Naročil, dne ..... Ime in priimek podpisnika: .....

....
Žig (podpis naročnika)

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu brošur.

Vinko Hafner v novomeških kolektivih

Dober gospodar je vedno stabilizacijski

Družbenopolitično še bolj pa gospodarsko življenje v Novem mestu se je v minulih dneh odvijalo v znamenju obiska Vinka Hafnerja, predsednika slovenskih sindikatov in njegovih sodelavcev: Srečka Mlinariča, Boštjana Pirca in Dolfeta Šuštarja. Goste je najprej sprejelo megalomansko gradbišče IMV. Ko so se ga dodobra ogledali, jih je direktor Jurij Levičnik popeljal še na ogled proizvodnje, kar je bila vsekakor dobra spodbuda za kasnejši izčrpen pogovor. Namreč, novonastajajoči dolenjski gigant je goste navzlic vsemu le toliko prevzel, da je potlej nehote dajal »intonacijo« njihovim razpravam. Ko smo že pri tem, je treba vsekakor zapisati, da je ta kolektiv v kratki dobi svojega obstoja (začel je kot agroservis) naredil tako velik razvoj, da bi kaj podobnega težko našli v našem družbenem okolju. Pred očmi imamo seveda pogoje, v kakršnih je razpredel svoje tipalke. Ti nikakor niso bili in še danes niso rožnati.

Potrebno je ogromno samoodpovedovanja, ki ga prav gotovo še najbolj občutijo delavci. To sicer ni bilo izrečeno v razpravi, toda dejstvo je, da v IMV delajo večkrat tudi 24 ur na dan. Domala vsi, brez izjem in to za 80 odstotkov poprečja osebnih dohodkov slovenske kovinskopredelovalne industrije. To so posledice, ki se jim skorajda ni moč izogniti. IMV je namreč zakoračil po poti, na kateri mora biti velik, če se jutri noče ubadati z vprašanjem svojega obstoja. To gotovo drži. Vprašanje pa je, če je to »korakanje« res optimalno. Mislimo seveda na samoupravni razvoj kolektiva, ki precej caplja za njegovo gospodarsko rastjo. To je čer, ob katero se utegne ta novomeška ladja še obregniti in ki se je izkristalizirala tudi v razpravi.

Kot povsod v Sloveniji Vinka Hafnerja tudi Dolenjci radi sprejmejo medse. To pa zato, ker še nikoli ni prišel, da bi delal »revizijo«, temveč vedno z namenom da pomaga.

V pogovoru (mimogrede: v njej je največ sodeloval direktor Jurij Levičnik, ki je moral poleg vsega še omiljevati »preveč kritično« poročilo svojega sindikalnega predsednika Jožeta Turka, za razliko od pogovorov v Krki in Novoteksu, kjer so v glavnem razpravljali ljudje — zadolženi za posamezna področja) smo zvedeli, da IMV ne namerava sprejemati posebnega stabilizacijskega načrta, ker se je že doslej dovolj stabilizacijsko obnašal. Naravnost povedano: 3 milijarde investicije, ki jo pravkar uresničuje ta kolektiv, namreč nikakor ni moč vklopiti v okvir ukrepov nedavno začrtane politike stabilizacije. Bržda je prav v tem vzrok, da je treba nekatere disproporce v številkah »jemati z rezervo«, kot je dejal Jurij Levičnik in je zato nesmiselno, da jih objavljamo, če nočemo biti enostranski. Lahko bi sicer napisali, da bo IMV letos izvozil za 100 milijonov dolarjev, v isti sapi pa ne tudi, koliko bo uvozil, ker menda številka 190 milijonov dolarjev nikakor ni zanesljiva, kot smo slišali. Podobno je z delavci. V IMV vztrajajo na 600 novozaposlenih, kolikor znaša tudi občinski prirastek, čeprav na drugi strani že vrabci na strehi pojo, da bo nova investicija dala kruh najmanj 2000 novim delavcem. Kje jih bodo dobili, pa bo očitno pokazal čas...

Malce drugačnim razpravam smo bili priča v Krki in Novoteksu, kjer stabilizacijski ukrepi in varčevalni ukrepi kolektiva nikakor niso presenetili. Tako v Krki kot v Novoteksu so že na poti uresničevanja politike stabilizacije.

V Krki bodo poskušali letos izkoristiti vse notranje rezerve, ki naj bi prišle še zlasti do izraza, ko bodo začele dajati »svoje« velike naložbene dejavnosti. Le-ta ima svojo realno podlago, in sicer v dobrih gospodarskih dosežkih v minulem letu. Naj dodamo še to, da je Krka ena redkih dolenjskih gospodarskih organizacij, ki pokrivajo svoje uvozne potrebe z lastnim izvozom.

Novoteks, ki je bil pred časom v hudi gospodarski zadregi, je že splaval na zeleno vejo. To zdaj lahko že z gotovostjo trdimo. Tembolj, ker je bilo celo nekaj ostanka dohodka, hkrati pa so napolnili spet vse rezervne sklade. Sanacijska usmeritev na tako imenovane kapitalno intenzivne investicije in pa pester izbor izdelkov prihajata do izraza prav v letošnjih zaostrenih pogojih gospodarjenja. V Novoteksu tako pogumno korakajo v prihodnost, ki jo vidijo v še večji tehnologiji in novih izdelkih — tako imenovanih industrijskih tekstilih.

Ob tem pa seveda ne smemo pozabiti njihovih težav s SISEOT, ki po mnenju Luke Dolenjca ne opravičuje svoje vloge, saj vse bolj postaja nekakšno novo »ministrstvo« in ne strokovni servis, ki bi omogočal združenemu delu neposredno obvladovanje tudi svoje zunanjetrgovinske dejavnosti.

Ivo Kuljaj

S seje IO RO sindikata delavcev energetike Slovenije

Obsežne naloge, a jasni cilji

Izvršni odbor RO sindikata delavcev energetike Slovenije je minuli teden na svoji seji sprejel predlog delovnega načrta za leto 1980. Pri razvijanju družbenoekonomskih odnosov bo imelo letos planiranje še posebno pomembno vlogo. Ko bo sindikat delavcev energetike uresničeval naloge, zastavljene v samoupravnih sporazumih o temeljih planov, bo v letu 1980 skrbel predvsem za objekte, ki so v največjem zaostanku. Tako bo treba pospešiti gradnjo Nuklearne elektrarne Krško, posodobiti proizvodnjo premoga in zgraditi refinerijo nafte v Lendavi. Vse organizacije združenega dela, ki se lahko priključijo na odvzem zemeljskega plina, bo sindikat spodbujal, da to čimprej store, saj je to v prid smotrnejšemu gospodarjenju. V premogovnikih pa naj bi z boljšo organizacijo dela in racionalnim izkoristkom delovnega časa začrtano proizvodnjo letos dosegli v 42-urnem delovnem tednu.

Sindikat bo moral zavzeto sodelovati pri pripravi predlogov temeljnih planov za novo planško obdobje. V teh dokumentih bodo morala najti mesto vsa vprašanja, ki so za delavce najbolj pomembna.

Pri urejanju družbenoekonomskih odnosov bo politična zavzetost usmerjena tudi v reševanje vprašanj s področja pridobivanja in razporejanja skupnega prihodka na osnovi ovrednotene elektroenergetske bilance, sindikat delavcev energetike bo še naprej sodeloval pri pripravi predloga o pridobivanju in razporejanju skupnega prihodka v prometu z električno energijo in pri pripravi samoupravnega sporazuma o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov v elektrogospodarstvu.

Dokaj nalog si je sindikat delavcev energetike Slovenije zadal tudi na področju samoupravne organiziranosti, inovacijske dejavnosti, izobraževanja, organiziranosti in kadrovske politike ter medrepubliškega in mednarodnega sodelovanja. V središču teh obsežnih nalog bo seveda tudi skrb za delovne in življenjske pogoje.

C. B.

Možnost razvoja, uveljavljanja svobodne menjave dela in usmerjenega izobraževanja

Pomembna odločitev med lesarji

V Sloveniji so delavci lesarstva v zadnjih letih z združevanjem sredstev uspeli zgraditi centra usmerjenega izobraževanja v Mariboru in v Novi Gorici. Skupaj s šolo za poklicno izobraževanje v Škofji Loki in lesarsko usmeritvijo na ljubljanski srednji tehniški šoli je to za potrebe njihove dejavnosti kar dovolj — seveda z ustanavljanjem dislociranih enot teh centrov, o katerih prav zdaj razmišljajo.

Tako so se kaj lahko odrekli skupnemu centru za izobraževanja lesarstva, ki so ga nameravali zgraditi v Ljubljani. Eden pomembnejših vzrokov za to odločitev so načrti o gradnji visoke šole za lesarstvo v Ljubljani. Ti načrti predvidevajo začetek gradnje že v letošnjem letu. Visokošolski študij in raziskovalna dejavnost se v lesarstvu zdaj otepata s tako hudimi prostorskimi, denarnimi in kadrovskimi težavami, da je njun naslednji razvoj povsem nemogoč. Vse večje potrebe slovenskega lesarstva je zato visokošolska TOZD za lesarstvo opredelila v svojem srednjeročnem načrtu s hitrejšim razvojem pedagoškega, raziskovalnega in pospeševalnega dela — to pa je brez ustrezne materialne osnove lahko le lep sen, prav uresničevanje tega sna je spet nujen pogoj za napredek lesarstva...

Kaže, da lahko začarani krog prekine le gradnja nove visoke šole. Slovenija ima prav lepe možnosti za predelavo lesne surovine. Le-ta se naravno reproducira na velikih površinah in v velikih količinah in kaj slabi gospodarji bi bili, če takšnih možnosti ne bi izkoriščali. Visokošolska ustanova, zapisana v načrtu za obdobje 1980-1985, je zamišljena kot podlaga za uresničevanje dolgoročne kadrovske politike skladno s kadrovskimi programi v tozd lesarstva. Omogočila naj bi tudi raziskovalno delo na področju lesarske in sorodnih panog ter pospeševala dejavnost lesarstva. Njena zdajšnja skromna površina 700 kvadratnih metrov (na kateri bržkone ni moč kakovostno izobraževati 200 študentov vsako leto) bi se razprostrla z novogradnjo na 4.500 kvadratnih metrov. Predračunska vrednost naložbe je 90 milijonov dinarjev in 75 odstotkov te vsote naj bi zbrali udeleženci samoupravnega sporazuma, 25 odstotkov pa prispevala Izobraževalna skupnost Slovenije. Proizvodne TOZD lesne industrije in obrti naj bi prispevale glede na doseženi dohodek, z udeleženci s področja prometa s proizvodi lesarstva pa bi sklenili poseben sporazum.

Takšni so torej predlogi, načrti, zamisli — zdaj bodo morali skozi rešeto delavcev; o njih bodo delavci odločali na svojih zborih v tozd lesarstva. Republiški odbor sindikata delavcev lesarstva Slovenije in splošno združenje lesarstva pri republiški Gospodarski zbornici jim priporočata odločitev za združevanje sredstev. Nova naložba bi jim omogočila hitrejšo pot do poslovnih, dohodkovnih in drugih ciljev. Neposredno vključevanje združenega dela v zagotavljanje pogojev za delo visokošolske TOZD lesarstvo bi hkrati prispevalo k približevanju kadrovske in izobraževalne politike sedanjim in razvojnim potrebam združenega dela, k uveljavljanju svobodne menjave dela in usmerjenega izobraževanja.

Ciril Brajer

Posvet o usklajevanju aktivnosti

Za isto mizo

Republiški odbor sindikata delavcev gozdarstva in lesarstva je organiziral posvet o usklajevanju aktivnosti ter načinu in metodah uresničevanja ciljev za srednjeročni plan od 1981. do 1985. leta in o gospodarski stabilizaciji. Z drugimi besedami bi lahko tudi rekli, da je predstavnike republiškega odbora močno zanimalo, kakšen bo odziv na njihovo »delovno gradivo«, ki so ga pripravili. Pomembno je, da so gozdarji in lesarji sedeli skupaj ter poskušali opozoriti na vse tisto, kar jih združuje, ne pa da bi si metali očitke v obraz (kakor da je ravno »oni drugi« kriv za slab ali slabši gospodarski položaj). Posebna delovna skupina, ki so jo izbrali ob koncu posveta, bo iz razprave »potegnila« vse koristne pobude, kar bo kasneje moralo priti do izraza v izoblikovanju konkretnih delovnih nalog v sindikatih, splošnih združenjih ter gozdarskih samoupravnih interesnih skupnostih.

Za lesno industrijo je prav gotovo značilno, da brez odločne usmeritve v izvoz sploh ne more računati na življenje. Odpraviti je torej treba vse tisto, kar izvozna prizadevanja ovira. Še veliko bo treba storiti na področju delitve dela, dogovarjanja, povezovanja in tako izbranih proizvodnih programih, ki ne bodo dišali po »skakanju drug drugemu v zelje«.

Veliko nerazčiščenih stvari je še v odnosih med gozdarstvom in lesno industrijo. Taka ugotovitev ni nikakršna novost, vendar se zdi, da je še največ težav zaradi prenapihnjenega nezaupanja. Pravo in hitro delujoče zdravilo bi gotovo bilo ureditev odnosov na osnovah skupnega prihodka. Razpravljalci so vedeli veliko kritičnega povedati na račun združevanja sredstev, priprave novega zakona o gozdovih, neprimernega omejevanja uvoza nekaterih vrst prepotrebnih lesnih surovin ter številnih zavor, ki ne dajo lesni industriji možnosti, da bi lovila ravnovesje med upadanjem števila delavcev in lovom za rentabilnostjo in akumulativnostjo.

I. T.

Občni zbori v Moste-Polje

O gospodarjenju

Že 21. 1. 1980 smo ugotovili, da je 60 % osnovnih organizacij opravilo občne zbore, da pa so vsi ostali planirani do 31. 1. 1980. Le v petih OO ZS so bili občni zbori opravljeni po tem roku.

Pravočasna izvedba občnih zborov pa ni v ničemer vplivala na njihovo vsebino. Nasprotno: ugotavljamo, da je v večini osnovnih organizacij udeležba na občnih zborih bila polnoštevilna, da so delavci aktivno sodelovali v razpravah ter resno proučili svoj družbenoekonomski položaj. Prav tako so predstavniki občinskega sveta seznanili delavce s trenutno družbenopolitično in ekonomsko situacijo v domovini ter z nalogami, ki jih moramo opraviti v tem letu.

Kljub tako pozitivni oceni pa moramo poudariti, da z delom nekaterih osnovnih organizacij še ne moremo biti popolnoma zadovoljni. To so ugotavljali člani občinskih odborov dejavnosti, ko so na sejah analizirali vsebino opravljenih zborov. Te pomanjkljivosti se kažejo predvsem v tem, da sindikalne skupine niso povsod zaživele, da pa šepa informiranost delavcev predvsem o proizvodni problematiki v TOZD, da z delitvijo po delu še ne moremo biti zadovoljni ter o premajhnem sodelovanju sindikata z delegacijami v interesnih skupnostih.

O teh in podobnih nalogah smo spregovorili tudi na posvetu novoizvoljenih predsednikov OO ZS, ki ga je občinski svet organiziral že 5. 2. 1980. Na tem posvetu smo tudi spregovorili o neposrednih nalogah sindikata v tem obdobju, predvsem pa o akciji zaključni računi, podpisovanju aneksov samoupravnih sporazumov, ekonomskih stanarinah, družbenopolitičnem izobraževanju članov izvršnih odborov, nalogah osnovnih organizacij na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite ter informirali o trenutni družbenopolitični situaciji in o vsebini dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka za leto 1980.

Vinko Franjo

Seji predsedstva Zveze sindikatov Jugoslavije na rob

Z zavestno akcijo v dolgoročno usmeritev

Vabilo za sejo predsedstva sveta ZSJ, ki je bila v sredo v Beogradu in jo je vodil Rade Galeb, je napovedovalo bolj aktualen kot zgolj zanimiv dnevni red, namreč določitev programa temeljnih nalog sindikatov pri uresničevanju gospodarske stabilizacije letos, nadalje dogovor o izvajanju sklepov sveta ZSJ v zvezi z razvojem družbenoekonomskih odnosov na podlagi udeležbe v skupnem prihodku in skupno ustvarjenem dohodku ter, poleg drugega, tudi obravnavo aktualnih vprašanj uresničevanja politike cen in njih odraz na življenjske stroške in življenjsko raven. Slednje so že uvodoma preložili na drugo sejo. V zvezi z razvojem družbenoekonomskih odnosov na področju skupnega prihodka in skupno ustvarjenega dohodka se je med sejo praktično dogodilo isto, ker so člani tudi gradivo za to temo, sicer drugo v zadnjem času, ocenili kot akcijsko močno pomanjkljivo. Tako s te seje lahko pišemo le o usmeritvah v zvezi s stabilizacijo.

Predvsem velja poudariti, da so po soglasni oceni udeležencev imeli avtorji gradiva sicer najboljši namen, da bi izoblikovali nekakšen vodič za potrebe sindikalnih organizacij, organov in aktivistov, kako naj bi usmerjali svoje delo, da bi obrodilo kar največ sadov. Vendar pa pri tem, žal, niso imeli srečne roke. V gradivo so sicer zapisali šestnajst temeljnih usmeritev s skupaj 54 okvirnimi sklepi, vendar na tak način, kot da ne živimo v samoupravni družbi, v kateri sta sporazumevanje in dogovarjanje osnova vsega odločanja. Razen tega se ob prebiranju gradiva ni moč izogniti vtisu, da naj bi stabilizacija z vsem, kar pomeni, veljala predvsem za gospodarstvo, sprejeto stabilizacijsko politiko pa naj bi delovni ljudje uresničevali pod zakonsko prisilo, če namreč resolucije o družbenoekonomskem razvoju razumemo kot zakon.

Tak pristop k sestavi programa je v razpravi doživel dosti kritike, ne glede na to, da tudi sicer v njem marsikaj manjka. Ni, na primer, niti besede o integraciji bančnega sistema v politiko stabilizacije, zelo malo pa je zapisanega, denimo, o vplivu usmerjenega izobraževanja na politiko stabilizacije, kajti upoštevan je le odsev na večjo produktivnost dela. Zlasti navedena dejstva pa so bila povod bolj za razpravo o tem, kako oblikovati dokument, ki bo mobiliziral članstvo za izvajanje stabilizacijskih nalog, manj pa je bilo govora o vsebini in ustreznosti posameznih predlaganih sklepov, čeprav so jih kajpak tudi »dodelovali« in vsebinsko bogatili, kjerkoli je bilo mogoče.

Sprejeti program zato mora odraziti, tudi s stališča sindikalne akcije, zlasti opredelitev, da je stabilizacija tista temeljna naloga, ki ni omejena zgolj na letošnje leto, ampak gre za eno dolgoročnih nalog, ki pa velja za vse. Ni se mogoče strinjati z mnenji, da lahko stabilizacijo uresničujemo z resolucijo in drugimi zakonskimi ukrepi, ker bi to pomenilo, da delovni ljudje lahko pridejo v položaj, ko so zgolj objekt in ne subjekt stabilizacije. To pa morajo biti oziroma postati, če hočemo hitreje premagovati probleme, ki jih sicer vsi prav dobro poznamo. Prav zato mora delovni človek postati nosilec in izhodišče vseh ukrepov, samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje pa edina prava pot, po kateri naj bi dosegli željene in pričakovane cilje.

K takemu pristopu pa ne usmerjajo le sprejete družbene in politične opredelitve, ampak tudi ugotovitve, da jih v praksi marsikje razumejo »po svoje«, skratka po starem. Tako je več udeležencev seje predsedstva poudarilo, da delavci ne glede na nerešene probleme gospodarjenja gotovo ne bodo prekinili dobave surovin svojim partnerjem v reprodukcijskem procesu, če bi zaradi tega v drugih kolektivih prišlo do hudih motenj in tudi do ustavitve proizvodnje, ker pač ne bi bilo surovin za proizvodnjo v teh kolektivih. Toda o takih ustavitvah oziroma odpovedi dobav, kjer do njih prihaja, ne odločajo delavci... Zaradi podobnih parcialnih odločitev, ki pa zanje delavci navadno zadnji zvedo, je tudi precej primerov zapiranja trga in drugih negativnih pojavov, celo v zvezi z dolgoročnimi dogovori.

Milan Govekar

Načrtna stanovanjska politika — kakor kje in kdaj

Še zmeraj v manjšini

Kdor čaka, dočaka, pravi pregovor. Vendar, ali je zmeraj tako? Kako si sicer razlagati zgodbo z ne tako davnega srečanja predsednika ZSJ Mika Špiljaka z aktivisti neke slavonske organizacije. Med obširnim izvajanjem predsednika osnovne sindikalne organizacije o stanju v kolektivu je v nekem trenutku Mika Špiljak vprašal govornika, koliko časa čaka delavec na stanovanje. Čeprav je bilo vprašanje vsakomur jasno, ga je govornik »preslišal« in nadaljeval izvajanje.

Kasneje, ko so besedo dobili tudi drugi, je bilo jasno, zakaj ga je predsednik osnovne organizacije preslišal: sam ni vedel, kako naj odgovori na zastavljeno vprašanje. Sicer pa ni mogel vedeti, ker nimajo v kolektivu analize položaja v zvezi s stanovanjsko problematiko. Da ne omenjamo tega, da v kolektivu nihče ni čutil potrebe, da bi določili prioritetni seznam za dodeljevanje družbenih stanovanj ali pa posojil za zasebno stanovanjsko zidavo.

Te zgodbe verjetno ne bi niti omenjali, če bi tako bilo samo v tem kolektivu. Ravno obratno: v manjšini so delovne organizacije združenega dela, ki bi na pobudo sindikata in po vseobsegajoči in podrobni analizi stanja pripravile prioritetne sezname, da bi delavci natančno vedeli, kdaj in pod kakšnimi pogoji bodo prišli do stanovanja.

Na podlagi tega seveda ni težko ugotoviti, da so tudi v pričakovanjih stanovanj razlike. Strinjali se bomo, da pričakovati nekaj pomeni, da nekaj visi v zraku in to se razlikuje od pričakovanja, ki ima stvarne temelje, v tem primeru na poprej sestavljenih načrtih za zadovoljevanje stanovanjskih potreb in končno na prioritetni listi za podelitev družbenega stanovanja ali posojila za zasebno gradnjo.

Drago Huterer

Odgovornost ni le beseda

Mnogih ugodnih gibanj v razvoju družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov v preteklem letu niti ne moremo opravičevati, ker so nastala zaradi spodrsljajev in neodgovornega obnašanja posameznikov v prejšnjih letih in to na vseh ravneh od krajevne skupnosti do zveznih organov in organizacij.

»Pozabljanje« obveznosti, ki izhajajo iz številnih sprejetih dogovorov in sporazumov, je postalo neredek pojav, tudi zaradi tolerantnega odnosa tistih, ki bi morali neodgovorne pozvati na odgovornost.

Zaradi tega so se mnoge zamisli o združevanju sil iz leta v leto izgubljale. Očiten primer takšnega omahovanja so skupne naložbe, ki so najpogosteje v sponah dogovorjenih predpisov. Zaradi tega bančnike zanimajo le obresti, in to je vzrok, da je gradnja mnogih tovarn že vnaprej obsojena na neodvisnost od splošnih gibanj, njihova proizvodnja pa na izgube, ne glede na to, da so poprejšnje analize podkrepljene s številnimi dokazi o opravičenosti naložb.

O tem je Mika Špiljak, predsednik sveta Zveze sindikatov Jugoslavije pred nedavnim rekel, da so naložbe zgrešene samo tam, kjer delavci ne odločajo o planu, dohodku in širitvi zmogljivosti.

Zares nihče ne more pričakovati, da bodo vsa ustavna načela in vse predpise, vse politične sklepe in resolucije v celoti in dosledno upoštevali na vsakem mestu. Zaradi tega tudi predvidevamo različne stopnje odgovornosti, Ustava in zakon o združenem delu na primer natančno označujeta, v katerih primerih lahko odgovorne osebe zamenjamo in hkrati razpustimo organe zaradi neupoštevanja sprejetih dogovorov.

Tu se postavlja vprašanje, zakaj te sankcije ne uporabljamo pogosteje.

No, in tudi, kadar se jih poslužujemo, se zdi, da pogosto z različnimi merili. Poročila opozarjajo, da so organi samoupravne delavske kontrole v mnogih kolektivih zgolj formalnost. Na drugi strani pa so tudi primeri, da se disciplinski postopki začenjajo v glavnem, ko je kamen spotike delavec, zelo redko pa takrat, ko bi morali vzeti »pod lupo« tiste, ki so zakrivili slabe poslovne dogovore.

Odgovornost torej enkrat gledamo skozi debelejšo, drugič skozi tanjšo lečo. Krivda je tudi v tem, da pri sprejemanju najpomembnejših odločitev samoupravni organi često stojijo ob strani.

Takšno gledanje skozi prste je zaskrbljujoče in to je poudaril tudi tovariš Tito v novoletni poslanici. Ob tej priložnosti je med ostalim opozoril, da »ZA USPEŠNO IN PRAVOČASNO OPRAVLJANJE VELIKIH POSLOV, KI SO PRED NAMI, MORA BITI NAJVEČJA ODGOVORNOST KONKRETNA. VEDETI MORAMO, KDO ZA KAJ ODGOVARJA«.

Stanimir Božanič.

Družbeno usmerjanje dohodka letos

Plačujemo stare grehe

Ni še tako dolgo, ko je glavna tema bila, kako deliti, koliko točk naj bi kdo imel, na kakšni osnovi in podobno. Deliti, samo deliti je bila slabša stran sistema delitve osebnih dohodkov, s katero se je nekako »razumelo«, da ni omejitev v nagrajevanju in da lahko delimo, kakor se komu zljubi.

Da pa smo se »zaračunali« v mrtvem teku zaslužkov z inflacijo je pokazala lanska, novembrska zamrznitev osebnih dohodkov. Letos so se sicer zaslužki izognili tej usodi, vendar pa bo njihova rast vseeno omejena. Zato je glavna tema 1980. leta: koliko bomo lahko razdelili?

Resolucija o družbenoekonomskem razvoju Jugoslavije v 15. členu neusmiljeno določa: osebni dohodki delavcev v gospodarstvu lahko naraščajo pet odstotkov počasneje od rasti dohodka, v negospodarstvu pa osem odstotkov počasneje od rasti dohodka v gospodarstvu. Omejitve bodo torej prizadele predvsem negospodarstvo. Podatek pa je varljiv, kajti vemo, da so najnižji osebni dohodki v mnogih delovnih skupnostih višji od poprečnih v gospodarstvu. Ne da bi se spuščali v obrabljeno temo o družbenem statusu proizvodnega in neproizvodnega dela vseeno kaže opozoriti, da je že omenjeni 15. člen nekakšen uvod v prerazdelitev sredstev družbene reprodukcije v korist tistih, ki ustvarjajo dohodek. Zato bodo, za začetek, zaposleni v negospodarstvu delili usodo dohodka v gospodarstvu. Taka razporeditev bremen stabilizacije pa bo seveda zanesljivo spomnila še na nekatera druga pravila ravnanja pri delitvi, uzakonjena v zakonu o združenem delu.

Tako na primer skrb pridobivanje osebnih dohodkov ni nobena novost. Novo pa je to, da poslej ne bo pomenila le »splošno sprejeto načelo«. Zoženi okvir vrednotenja rezultatov dela delavcev pa je tudi povod, da vnovič razmislimo o veljavnosti in utemeljenosti vseh meril za pridobivanje osebnih dohodkov. Namreč, ali je res važnejše, kje kdo dela, od tega — kako kdo dela?

Od tega neločljiva je še neka druga pomembna tema: koliko je dohodek »bogatašev« rezultat samo njihovega dela. V vsakem primeru bodo tisti, ki dohodek povečujejo zgolj z zidanjem cen, morali letos tako pridobljeni denar vložiti v sklad za razvoj materialne osnove združenega dela. Tako stabilizacija gospodarstva postaja tudi stabilizacija v ravnanju in odgovornosti gospodarstva.

Vse dokler plačujemo stare račune za neodgovornost pri delitvi, je še čas za razmišljanje: zakaj je na primer resolucija za tekoče leto »močnejša« od sistema delitve, ki smo ga oblikovali z zakonom o združenem delu? Dejstvo, da moramo z aktom skupščine SFRJ usmerjati politiko dohodka, je »račun« za vse tisto, za kar smo včeraj neodgovorno dvigali ne le eno, ampak obe roki.

Sodeč po tem, kako je sindikat sprejel 15. člen zakona o združenem delu, vse kaže, da so omejitve zaslužkov »sklenjena zadeva«. Dogovori republik in pokrajin so že uzakonili selektivnost pri uporabi 15. člena, ostaja pa naloga, da bi do konca marca tako tudi storili v vseh temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih. Do takrat pa »zamrznjeni zaslužki« ostajajo okvir za delitev.

Kakšrnekoli omejitve osebnih dohodkov že bodo, bo eno pravilo zmeraj veljalo: delitev po rezultatih dela. Še več, kaže, da bo prav določilo »po rezultatih dela« tudi dobilo pravo vrednost v stabilnejšem razvoju materialne osnove združenega dela.

Zoja Jovanov

Varteksov sindikat v akciji za boljšo kakovost

Začetek »od spodaj«

Skoraj ni delovnega okolja v proizvodnem procesu, kjer tu in tam problem kakovosti ne bi prišel v ospredje razprav. Zmeraj je mogoče proizvajati več in bolje. V tem stabilizacijskem obdobju, ko je varčevanje še kako pomembno, kvalitetno izdelano blago pa gre dobro v prodajo in se spremeni v dohodek, je treba razgibati vsakega, ki je malomaren v tehnološkem procesu proizvodnje.

Da to ni samo problem poslovodnih ljudi v proizvodnem procesu in samoupravnih organov, ki najpogosteje ugotavljajo stanje v gibanju kakovosti, potrjuje tudi tale primer iz Varteksa. Navajamo ga zato, ker se je v njegovo reševanje aktivno vključil sindikat. Izvršni odbor osnovne sindikalne organizacije »Proizvodnja tkanin« je dal na dnevni red svoje seje vprašanje kakovosti. Da gre za problem, ki povzroča skrb, najbolje govori podatek: če bi se količina lani napačno izdelanih tkanin v tem letu zmanjšala za polovico, bi vsi tkalci in oplemenitilci ustvarili denarno maso v višini 7,5 milijonov dinarjev čistega dohodka, kar je dovolj za enomesečno izplačilo osebnega dohodka.

Koga naj »vznemirja« ta problem — so se vprašali člani izvršnega odbora sindikata in takoj odgovorili, da vse delovne ljudi. Predočiti ga je treba vsem delavcem v dohodkovnem smislu. Predvsem zato, ker do slabše kakovosti tkanin prihaja predvsem zaradi vrste subjektivnih slabosti in nezadostne discipline pri delu.

Zato so sklenili, da o tem najlažje razpravljajo v najožjih delovnih okoljih, v sindikalnih skupinah. Tako se bo vsak zaposleni vključil v reševanje te problematike in s predlogi za izboljšanje kakovosti prispeval k izboljšanju dohodka v TOZD. Dejali bi, da je to prava pot, kako izvajati stabilizacijo v lastnem okolju, pa tudi dobra vsebina dela sindikalnih skupin. To se bo gotovo pokazalo kot učinkovito v izboljšanju kakovosti Varteksovih izdelkov.

Mirko Kelek

V Revirskem energetskem kombinatu Edvarda Kardelja so lani odpustili 34 rudarjev

Igranje s kruhum

Izostanki lani

V prvem polletju lani vsak dan ni prišlo na delo v Sloveniji 41.744 delavcev! Za koliko tovarn? Za precej, zelo velikih!

Ob iskanju vzrokov za naraščanje števila bolniških izostankov z dela nam ne uspe najti nobenih drugih, razen tistih, ki smo jih odkrili že pred leti. Uradno sodijo v to »rubriko« izostanki zaradi nesreč pri delu, bolezni in nege družinskega člana, nekoliko manj uradno pa tudi tisti, ki jim po domače pravimo »plavi ponedeljki«, delo na polju, izleti v zamejstvo, prijetna družba, uživanje sončnega dne in podobno.

Skratka, bolniških izostankov in »plavih« je pri nas vse več. Lani jih je bilo, denimo, dnevno kar za okroglo 3000 več kot predlani! Med občinami prednjačijo Hrastnik (8,01), Kočevje (6,92), Kamnik (6,43), Trbovlje (6,35), Izola (6,23), najmanjša odsotnost z dela pa je bila v novogoriški regiji.

Pogosto radi omenjamo, da pri nas ne poznamo brezposelnosti. Saj je res ne! Dela je dovolj, tudi za take, ki ne spoštujejo svojega kruha, ki so brez šol in malo znajo.

Morda prav zaradi tega premnogi nimajo pravega odnosa do dela. So sicer v službi, na delo pa prihajajo glede na svoje trenutno razpoloženje. Če jim »maček« prigovarja, da bi bilo dan prijetneje preživeti v topli postelji kot na delovnem mestu, ostanejo doma, ne da bi se zaradi tega kaj dosti sekirali. Le zakaj bi se? Kruha je povsod dovolj, očitno dovolj tudi za slabe delavce. Seveda, doklej?

Ni dvoma: problem je boleč, za družbo kot celoto in posamezne delovne organizacije. »Plavi« namreč močno spodkopavajo naša stabilizacijska prizadevanja in zmanjšujejo uspehe trdega dela večine pridnih delavcev. V Sloveniji ostane vsak dan doma zaradi bolniškega dopusta in »plavih« več kot 41.000 delavcev, v Jugoslaviji blizu 270.000 zaposlenih!

Seveda, vseh ne moremo metati v en koš! Toda, kar je res, je res: primerjalni podatki opozarjajo, da je bolniških in »plavih« iz leta v leto več, s čimer se seveda nikakor ne moremo sprijazniti. V nekaterih kolek tivih ostaja včasih dnevno doma že tretjina delavcev, kar presega še tako razumne meje.

Boj proti neopravičenim bolniškim izostankom in proti klasičnim »plavim ponedeljkom«, torkom in drugim dnevom v tednu, pa je, vsaj v današnjih razmerah, precej težak. Tudi najbolj neusmiljeni ukrepi proti neresnim delavcem ne zaležejo dovolj.

Preveč velikodušne disciplinske komisije?

V Revirskem energetskem kombinatu Edvarda Kardelja so lani odpustili v »jamskih tozdih« kar 34 delavcev. Razlog: neopravičeni izostanki od dela. Pa bi jih morali še precej več, če bi bili čisto dosledni in bi spoštovali svojo interno zakonodajo. Pa kaj bi jih, ko pa je premalo delavcev, ko bi z odprtimi rokami sprejeli na delo še in še rudarjev. Le, če bi jih imeli kje vzeti!

»Pot do izključitve iz kolektiva pri nas ni tako kratka...«, mi razlaga Marinka Pavlič, vodja pravno-svetovalne službe in strokovni sodelavec skupnosti disciplinskih komisij. »Praviloma si namreč prizadevamo, da bi prepričali ljudi v nesmiselnost neopravičenih izostankov od dela, saj nas povezujejo skupni interesi. Kolektiv potrebuje delavce, ljudje potrebujejo vsakdanji kruh. Vendar je nemalokrat ves naš trud zaman in vsi »vzgojni ukrepi« brez pravega haska...«

»So disciplinske komisije preveč velikodušne?«

»Ne morem trditi, da so preveč, so pa vsekakor zelo....«, odločno odgovori Marinka Pavlič. »Težjo kršitev delovne dolžnosti, po kateri bi delavec moral zapustiti kolektiv, predstavlja denimo pet neopravičenih izostankov z dela v dveh mesecih. Pa se ne držimo svojih pravil. Žal se jih ne moremo, ker imamo premalo ljudi. Tako zavestno gledamo mnogim skozi prste in se poslužujemo kazni. Vsi, ki smo jih lani odpustili, so neopravičeno ostali doma po najmanj desetkrat, dvajsetkrat, tridesetkrat, celo petdesetkrat!«

Neopravičeni izostanki od dela so bili torej glavni in obenem edini razlog, da so lani odpustili v Revirskem energetskem kombinatu Edvarda Kardelja kar 34 jamskih delavcev. Številka je nenavadno velika, bila pa bi lahko še precej precej večja, če....

»Res, pri vsakem delavcu, ki neopravičeno izostaja od dela, upoštevamo prav vse olajševalne okoliščine, če so vsaj malo upravičene. Teh pa ni malo. Pa vseeno, vsaka stvar ima svoje meje. Morali smo ukrepati, da ne bi bil nered še večji...«, razmišlja Marinka Pavlič.

Med rudarji, ki nimajo pravega odnosa do dela, je največ mladih. Z marsičem niso zadovoljni, še najmanj pa z življenjem pod zemljo. Zato tudi tolikšno pomanjkanje rudarjev. Lani se je prvič pripetilo, da se v Rudarski šolski center Zagorje ni vpisal niti en Slovenec!

Težko pod zemljo — težko tudi pod soncem

O poteh in stranpoteh rudarjev se pogovarjamo tudi z Janezom Oberžanom, tajnikom družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov. Misli tako kot večina drugih, ko analizira vzroke za neopravičene izostanke od dela.

»Poleg tega, da se mladi težko privajajo delu pod zemljo, je v veliki meri res tudi to, da živijo v bornih razmerah. Plače imajo sicer razmeroma lepe, najbolj pridni zaslužijo tudi več kot 10 tisočakov na mesec, pa kaj, ko nimajo ničesar drugega. Samski domovi nudijo zelo malo, veliko premalo. Ni kulturnega, ne športnega življenja, ničesar ni, kar potrebujejo mladi ljudje. Pa ne, da bi bili delavci brez vsakršnega interesa. Še zdaleč ne! Pred dnevi denimo, ko je tu gostovala zabavno-glasbena skupina iz Lazarevca, je bil naš Delavski dom nabit do zadnjega kotička. Žal so take in podobne prireditve zelo redke. Zato se mladi zatekajo h kartam, nemalokrat tudi k alkoholu. Tako gredo popoldnevi, včasih tudi noči in potlej — delovni dnevi.«

Družbenopolitične organizacije so že veliko storile, da bi v samskih domovih zaživele mladinske organizacije, da bi steklo prijetno in prepotrebno družabno življenje. Pa je vsega vedno po nekaj dneh konec. Fluktuacija, nezainteresiranost, boren družbeni standard, pomanjkanje najosnovnejšega...., vse to jemlje voljo, razpoloženje, optimizem.

»In, če je človek nerazpoložen, če ni zadovoljen, je posebno pri mladih ljudeh pot do alkohola zelo kratka....«, ugotavlja Martin Kralj, socialni delavec. »V naši delovni skupnosti je alkoholizem izredno pereč problem. Če bi se mu uspešno postavili po robu, bi se znebili tudi velikega odstotka neopravičenih izostankov od dela. Z analizo sem dokazal, kako hud problem predstavljajo za našo delovno skupnost ljudje, ki so vdani pijači. Pa so šli, po pravici povedano, mnogi kar mimo mojih ugotovitev. Nekateri delavci preprosto nočejo pogledati resnici v oči. Zato je, kakor je....«

Tudi sindikat si prizadeva, da bi ljudje spoštovali svoje delovne obveznosti, vendar mu mnogi to zamerijo. Pravijo, da bi se moral sindikat boriti za, ne pa proti delavcu. Po njihovem mnenju bi moral torej sindikat zagovarjati in braniti rudarje, ki neopravičeno ostajajo doma in spodkopujejo delovne uspehe drugih.

»Na dan imamo v jami tudi po 8 odstotkov »plavih«....« pravi Alojz Božič, dosedanji predsednik konference sindikata trboveljskega premogovnika. »Pogovarjamo se z ljudmi, jih prepričujemo, prosimo, pa vse brez pravega uspeha. Že v poskusni delovni dobi nekateri ostajajo neopravičeno doma. Pa brez posledic. Ker ni delavcev. Zaradi neopravičenih izostankov nakopljemo dnevno tudi do 200 ton premoga manj, kot bi ga sicer. Seveda se sindikat bori proti temu! Rezultat pa je, da delavci odpovedujejo sindikalno članarino. V samskem domu smo želeli ustanoviti »domsko skupnost«, da bi bilo življenje mladih bolj organizirano, bolj prijetno. Pa ni šlo. Ljudje niso bili za to. Pred letom dni smo povsem obnovili nadstropje v domu. Danes je že vse polomljeno in razbito....«

Po hitri poti do obratnih ambulant!

»Če primerjamo minulo leto z letom poprej, vidimo, da narašča število izostankov od dela, pa tudi več bolniških dopustov je bilo....«, ugotavlja Anton Hančič, vodja kadrovskega sektorja. »Očitno je, da je problem med drugim tudi v izkoriščanju slabo organizirane zdravstvene službe. Svoje ambulante nimamo, fluktuacija zdravnikov v teh krajih je velika, delavci lahko iščejo bolniško danes pri tem, jutri pri drugem in pojutrišnjem pri tretjem zdravniku. Kaj se iz tega izcimi, pa vemo! Skratka, razlogov je več kot dovolj, da smo se odločili za ustanovitev svojih obratnih ambulant, kjer se bodo lahko stalni zdravniki uspešneje posvetili zavarovancem. Rezultate si obetamo tudi od timskega dela, to je od sodelovanja zdravstvene službe s strokovnimi službami našega kolektiva. Najprej bo začela z delom obratna ambulanta v Zagorju, računamo da zelo kmalu, kasneje pa še v Trbovljah in Hrastniku. Sicer pa smo se pri nas načrtno lotili tudi drugih vprašanj, predvsem družbenega standarda, saj se zavedamo, da ni na zadovoljivi ravni in da nemalo botruje težavam, ne navsezadnje tudi mnogim »plavim«.

Za mnenje o kakovosti sedanje zdravstvene službe za rudarje in o tem, kaj si obeta od novoustanovljenih obratnih ambulant, poprosim tudi dr. Franca Grošlja, specialista splošne medicine in vodjo Zdravstvenega doma Zagorje.

»Vzrok za koriščenje bolniškega dopusta je izrazito celovit. Organizacija zdravstvene službe ni taka, kot bi morala biti, ne ukvarjamo se s preventivo, v praksi ne poznamo medicine dela. Nenehno nam dalje primanjkuje po nekaj zdravnikov, tisti, ki pridejo, pa so v večini primerov čisti začetniki. To pomeni, da niso usposobljeni za zahtevno in odgovorno delo, ki jih čaka v ambulanti. Seveda je poleg tega še vrsta vzrokov za številne bolniške izostanke. V mislim imam med drugim pomanjkljivo sodelovanje z rudnikom in izmenjavo najosnovnejših informacij. Problem je tudi v tem, da opravljajo mnogi delavci dva šihta, enega pod zemljo, drugega na polju. Ni čudno, da tak človek včasih omaga! Nekatere delavce spodnaša alkohol, nekatere pereči socialni problemi. Eno z drugim: odločitev, da ustanovimo obratne ambulante, kjer bo delo slonelo na preventivi in sistematičnih rednih pregledih rudarjev, je bila več kot nujna. Vseh problemov z novimi ambulantami ne bomo odpravili, veliko pa!«

Odpuščeni delavci se ne pritožujejo

Sklenil sem, da bom obiskal še enega izmed »prizadetih« delavcev. Želel sem zvedeti, kako sam gleda na vso stvar, zakaj je raje doma, kot da bi delal. Vendar Refika Kančiča, očeta štirih otrok, na naslovu, ki so mi ga dali na upravi rudnika, ni bilo.

Sicer pa, tudi če bi ga našel, k vsemu napisanemu zelo verjetno ne bi mogel dodati kaj bistveno novega. Po besedah Cvetka Plevnika, pravobranilca samoupravljanja za vse tri zasavske občine, omenjene odpovedi v rudniku niso bile sporne. Zato tudi nihče od izključenih delavcev ni iskal pravne pomoči.

Pa vendarle se kljub vsemu ob koncu vsiljuje vprašanje, kako ukrepati proti »plavim«? Z investicijami v družbeni standard, kot so obratne ambulante, novi sodobni samski domovi, večje počitniške zmogljivosti, več organiziranega kulturnega življenja, vse to imajo rudarji v načrtu, se bo sicer marsikaj spremenilo. Vprašanje pa je, v kolikšni meri se bodo istočasno spremenili tudi ljudje, ki jim ni do dela.

Kako se torej boriti proti »plavim«? Vsekakor bolj odločno, bolj dosledno. Slabi zgledi namreč vse preveč radi vlečejo.

Andrej Ulaga

Janez Oberžan

Anton Hančič

Martin Kralj

Cveto Plevnik

Alojz Božič

Marinka Pavlič

Dr. Franc Grošelj

Bolniške »pogoltnile« 4,36% narodnega dohodka

Kaj je vzrok, da se že leta ponavlja ista slika: število bolniških dopustov hitreje narašča v razvitih republikah in pokrajinah, kot na manj razvitih območjih. Po analizi, ki zajema obdobje od 1974 do 1978, se je število bolniških dopustov najbolj povečalo v Vojvodini, kar za 70 odstotkov, nato na Hrvaškem (40,7 odstotka), v Sloveniji (36,6), v Bosni in Hercegovini (30), v Srbiji pa za blizu 29 odstotkov. Najmanjšo rast so zaznamovali na Kosovu (10,2), nato v Črni gori (okoli 13 odstotkov) in Makedoniji (5 odstotkov).

Leta 1978 so bolniški dopusti »pogoltnili« skoraj 355 milijonov dinarjev narodnega dohodka ali 4,36 odstotka, kar pa je nepopoln podatek, ker velja le za bolniške dopuste do 30 dni.

Prek 84 milijonov delovnih dni

Zaradi bolniških dopustov dnevno ne prihaja na delo blizu 270.000 Jugoslovanov. To z drugimi besedami pomeni, da zgubimo letno več kot 84 milijonov delovnih dni, kar pomeni za delovne organizacije škodo v višini 35 milijard dinarjev.

Večina delavcev jemlje bolniško zaradi bolezni. Med njimi pa je zaskrbljujoče število takih, ki nočejo delati zaradi dopolnilnega dela oziroma zaradi »važnejših« opravil. Mnogi pogosto tudi ne prihajajo na delo, ker so po naravi lenuhi ali, ker jim je ljubša od vsega steklenica žganja.

Ob tem se, razumljivo, vsiljuje vprašanje, koliko časa bodo delovni kolektivi omogočali svojim nedelavcem, da brez posledic preizkušajo njihovo pripravljenost ostalih delavcev.

V samskem domu rudarjev

Sedanje težave terjajo še boljše gospodarjenje

Devetega februarja 1950 se je prvič sestalo 87 članov prvega delavskega sveta Železarne na Jesenicah, ki jih je dober teden poprej v gledališču Toneta Čufarja izvolilo 384 delavskih delegatov. Govorili so o delovnem tekmovanju in o udarništvu (v letu 1949 so proglasili za udarnike 1.696 delavcev), o prizadevanjih za večjo kakovost izdelkov in za zmanjšanje fluktuacije, o spodbujanju racionalizatorstva in novatorstva.

Minulo soboto so se v tem jeseniškem gledališču prvič sestali takratni delegati železarjev, predsedniki vseh dosedanjih delavskih svetov in delegati današnjega osrednjega organa delavskega samoupravljanja, da bi skupaj s svojimi dolgoletnimi prijatelji Francem Leskoškom, Miho Marinkom, Vinkom Hafnerjem in Marjanom Brecljem ter predstavniki gorenjskega in slovenskega družbenopolitičnega in gospodarskega življenja proslavili tridesetletnico svojega samoupravljanja, ocenili prehojeno pot in govorili o novih nalogah.

V treh desetletjih je delavsko samoupravljanje — od »poskusa« v prvi polovici leta 1950 in predaje ključev Železarne 20. avgusta istega leta do ustanovitve 22 temeljnih organizacij in treh delovnih skupnosti skupnih služb v letu 1978 — postalo trden temeljni kamen vsega njihovega družbenega nehanja v organizaciji združenega dela in izven nje. Zato so jeseniški železarji minulo soboto na slavnostni seji delavskega sveta s ponosom ugotovili, da so v tem času uspešno uresničevali napotke Franca Leskoška, takratnega člana politbiroja KPJ in zveznega ministra za strojegradnjo, izrečene ob predaji ključev železarne upravnemu odboru in delavskemu svetu.

»Vas so delavci izvolili v delavski svet,« je dejal tovariš Luka. »Vam je delavstvo Železarne dalo veliko zaupanje in s tem ste sprejeli veliko nalogo. Izročam vam ključe tega velikega podjetja v imenu državne oblasti. Vi ste sedaj odgovorni za vse delo v Železarni. Vodite Železarno po zakonitih predpisih v okviru gospodarskega petletnega načrta, po navodilih in smernicah, kot jih narekujejo interesi naše socialistične skupnosti. Skrbite o delavcih, o njihovem delu, življenju, o njihovih družinah. Dvigajte njihovo kulturo in politično zavest, vodite pravilno gospodarsko politiko, učite se in učite druge. Partija in oblast vam bosta pomagali. Čuvajte tovarno, ki je skupna last. Zavedajte se, da sovražnik bdi in išče priložnost, da bi vam škodoval. Čestitam vam k prazniku in želim mnogo uspehov.«

Od tistih prvih začetkov samoupravnega socializma pa do današnjih dni smo jugoslovanski delavci doživeli številne družbene in ekonomske spremembe, vendar so te besede danes prav tako žive in aktualne kot nekoč, saj je v njih bistvo vsega našega samoupravljanja.

Življenje se je v temeljih spremenilo

Prve zamisli o delavskem samoupravljanju so se tudi na Jesenicah porodile hkrati s prvimi razrednimi organizacijami proletariata in se — v trdem boju delavcev proti izkoriščanju, v stavkah in mezdnih spopadih, v revoluciji (530 železarjev je darovalo svoja življenja za socialno in nacionalno svobodo) in v povojni obnovi — oblikovale v delovni program našega socializma. Kljub zablodam, pojavom tehnokratizma in liberalizma in težnjam, da bi delavski sveti odločali namesto delavcev, se je v jeseniški Železarni vse bolj krepilo spoznanje, da mora delavec sam odločati o pogojih in rezultatih svojega dela in življenja. Odtod delovne skupine in ekonomske enote, ki so jih ustanovili v Železarni in ki so pred leti spodbudile rast takšnih samoupravnih oblik v številnih drugih podjetjih na Slovenskem, odtod tolikšna zavzetost, da bi povsem uresničili ustavo in zakon o združenem delu v vsakdanji samoupravni praksi temeljnih organizacij in Železarne.

Jože Ulčar, predsednik osrednjega delavskega sveta je na slavnostni seji dejal, da je dandanes od 6.600 delavcev Železarne vsak tretji vključen v različne oblike samoupravljanja v organizaciji združenega dela, občinski skupščini in samoupravnih interesnih skupnostih.

Jeseniški železarski kolektiv je v minulih treh desetletjih dosegel ogromne uspehe. Storilnost so povečali za več kot štirikrat (leta 1950 je 7.300 delavcev naredilo 170.000 ton surovega jekla in 160.000 ton gotovih izdelkov, lani pa je 6.600 delavcev proizvedlo 500.000 ton jekla in 480.000 ton gotovih izdelkov). Ob začetku samoupravljanja je delalo v tovarni 63 inženirjev in tehnikov, sedaj jih je 1.200. V železarskem šolskem centru se redno šola ali izobražuje ob delu 650 mladih delavcev. Močno je napredoval tudi družbeni standard železarjev. Zgradili so 2.100 družbenih stanovanj in štiri samske domove. V Biogradu letuje vsako leto več tisoč delavcev in članov njihovih družin. Uredili so si sodobno ambulanto in športna igrišča, veliko sredstev so dali za razvoj kulture, šolstva, otroškega varstva....« Življenje se je v temeljih spremenilo« je dejal Jože Ulčar, »in prav ti uspehi nas spodbujajo, da bomo še bolj zavzeto uresničevali nove naloge.«

Od stabilizacijskih prizadevanj bo imel največ koristi delavec

O teh novih nalogah je na slavnostni seji delavskega sveta jeseniške Železarne govoril Vinko Hafner, predsednik slovenskih sindikatov: o gradnji nove elektrojeklarne, ki bo terjala 6,5 milijard (novih) dinarjev investicij, o resnih gospodarskih težavah, v katere smo zašli predvsem zato, ker smo v minulih letih porabili več, kot smo dejansko ustvarili, o bitki za stabilizacijo gospodarstva in letošnjih »trdih ukrepih«, ki bodo koristili predvsem delavcem, o prizadevanjih za dosego večjega dohodka z večjo delovno storilnostjo, boljšim gospodarjenjem in izkoriščanjem rezerv. Med drugim je dejal:

»Za doseganje takšne stabilizacijske usmeritve moramo letos močneje uskladiti ponudbo in potrošnjo, doseči večjo akumulacijo gospodarstva, hkrati pa bistveno zmanjšati naš plačilni primanjkljaj v blagovnem prometu s tujino. To pomeni, da bo za doseganje teh nalog potrebno nekoliko stisniti pas. Če bomo zdaj pripravljeni, ob takih spoznanjih, stisniti pas za eno luknjo, ga bomo lahko v naslednjih letih spet postopoma, vendar bolj preudarno kot doslej, raztegovali. Če pa tega nismo sedaj pripravljeni storiti, se lahko zgodi, da ga bomo v prihodnjem letu morali stisniti za dve ali tri luknje. To je resničnost. Gre predvsem za to, kako angažirati delavce za tako stabilizacijsko usmeritev, pri čemer moramo še posebej poudarjati, da bo od prihranjenega večjega dohodka imel koristi samo jeseniški železar. Ta sredstva bodo ostala njemu, da jih bo lahko porabil za nadaljnjo modernizacijo železarne, ki naj bi spet za 25 let naprej zagotovila železarju trdno socialno varnost in boljši življenjski ter kulturni standard.

Naloge so zelo velike. Bistveno pa je, kako ob enaki zaposlenosti ali celo manjši povečati dohodek, kako z boljšim izkoriščanjem surovin, delovnega časa, z izrabo vseh drugih rezerv, ki niso majhne, zagotoviti povečanje dohodka. Če bomo v tem pogledu dosledni, potem morda ne bo treba zmanjšati realnega standarda delavca. Pri tem bi omenil prizadevanje za okrepitev delovne discipline, odnosa do dela, zmanjšanje odsotnosti z dela. Naj navedem samo en podatek, ki ni v čast jeseniški Železarni. Poglejte: v zadnjih desetih letih se je povečala poprečna skupna odsotnost z dela od 15 % na 19 % in v okviru tega bolezenska odsotnost od 6 % na 8 %, in to kljub izboljšanim delovnim pogojem in boljšemu zdravstvenemu varstvu. Odgovorno moramo premisliti, kje so razlogi za tako povečanje odsotnosti z dela, pa tudi o izrabi delovnega časa takrat, ko delamo.«

Je pa tudi nekaj odprtih vprašanj, ki zadevajo delitev dohodka po delu. Vinko Hafner je predvsem opozoril, da bo potrebno narediti korak naprej v boljšem nagrajevanju zlasti dveh kategorij delavcev: delavcev, ki delajo v posebnih težkih delovnih razmerah, pa tudi ustvarjalnih poslovodnih delavcev, organizatorjev dela in tehnologov, ki ogromno prispevajo k dobremu delu drugih delavcev in s tem k povečanju dohodka in življenjske ravni železarjev. Seveda pa morajo biti vsi delavci nagrajevani po delu ter tako stimulirani za dobro delo. Vsi moramo poskrbeti, da bodo stabilizacijska bremena kolikor mogoče pravično razdeljena na vse dele združenega dela in na vse sloje prebivalstva. Skrbeti moramo, da bodo kaznovani tisti, ki se bodo nestabilizacijsko obnašali.

»To je zelo pomembno, če hočemo ustvariti enotno družbeno vzdušje za stabilizacijo,« je ob koncu svojega govora dejal predsednik slovenskih sindikatov. »Mnogo je še takih, tudi v jeseniški Železarni, ki mislijo, da se ta stabilizacijska »juha« ne bo pojedla tako vroča, kot se kuha. Potrebno je poudariti, da je na tem morda nekaj resnice, ampak, če ne bomo letos pripravljeni pojesti kolikor toliko »vroče juhe«, jo bomo morali drugo leto jesti zelo vrelo. Če se bodo gospodarska gibanja še naprej stopnjevala v nestabilnosti in negospodarnosti, bo prišlo do še težjih omejitev in do resnih družbenih pretresov. Tega si seveda ne želi niti jeseniški delavec, niti noben občan v Sloveniji in Jugoslaviji, razen naših sovražnikov.

V tridesetih letih smo dosegli velik napredek, tako v razvoju samoupravljanja in krepitvi družbeno ekonomskega položaja delavca, v razvoju gospodarstva in gmotnega ter kulturnega standarda delavcev. Sedaj je pomembno, da te pridobitve ohranjamo in jih naprej razvijamo. Jeseniški železarji ste lahko ponosni na prehojeno pot, so pa pred nami še veliki napori, tako gospodarski kot družbeni, da bi končno zagotovili dobro gospodarjenje in da bo vsak delavec resnično upravljal s pogoji in rezultati svojega dela.«

Janez Voljč

Viatorjevih 30 samoupravljavskih let

Težko je v kratkem opisati vse tisto življenje, ki so ga pred tremi desetletji živeli delavci Električne cestne železnice. Takratna delovna organizacija ECŽ je opravljala le javni mestni potniški promet v Ljubljani, ki je takrat štela 170 tisoč prebivalcev. Do leta 1951 je bilo edino prevozno sredstvo tramvaj. Tramvajske prikolice so izdelovali v sodelovanju s tovarno Đuro Đaković, vsa vozila pa so obnavljali v svojih servisnih delavnicah. Ker so bile tramvajske proge pretežno enotirne, niso omogočale širjenja in na takratnem MLO Ljubljana so se odločili tramvaj nadomestili s trolejbusom.

Prevzem mestnega podjetja v upravljanje samih delavcev je bila le formalna potrditev dejanjskega stanja, saj so z delom dokazovali svojo zavest, da le z lastnim delom, z nenehnim usposabljanjem, s prenašanjem izkušenj na mlajše delavce, lahko opravijo zaupane jim naloge opravljanja javnega prevoza potnikov v Ljubljani.

Slovesnosti ob 30-letnici samoupravljanja so se udeležili tudi člani prvega delavskega sveta

Izvolitev delavskega sveta je bila takrat spontana rešitev, saj so imeli že prej delavski samosvet. 26. januarja 1950 so izvolili 28-članski delavski svet, ki ga je vodil Bernard Klobučar, tajnik pa je bil Ludvik Ješe. Posebnih priprav za volitve niso imeli, kandidate pa so iz svojih sredin predlagali delavci kar na samem sestanku. Ni čudno, da so bili delavci ECŽ med prvimi, ki so stopili na pot, polno neznank. Bili so homogen kolektiv, ki je vedel, kaj hoče, prednjačili pa so tudi v strokovnosti.

30-letnico samoupravljanja so v Viatorju počastili na slavnostni seji delavskega sveta temeljnih organizacij Delavnice in Mestnega potniškega prometa. Zbranim delegatom in številnim gostom je spregovoril Lojze Mežnarič, predsednik medobčinskega sveta ZS ljubljanske regije. Poleg čestitk kolektivu za uspešno prehojeno pot je poudaril pomen 30-letne samoupravljavske prakse ter vzpostavitve dohodkovnih odnosov med temeljnima organizacijama. V spomin na tvorca delavskega samoupravljanja Edvarda Kardelja je delegacija odnesla venec na grobnico narodnih herojev.

Na slavnostni seji so bili tudi člani prvega delavskega sveta Albin Breceljnik, Ludvik Ješe, Jože Koprivec, Franc Kozamernik, Jože Wolmut, Janez Žagar in Jože Srbčič. Povprašali smo jih, kako se spominjajo tistih časov pred 30 leti.

»Pri ECŽ smo že prej imeli delavski samosvet, tako da je bila izvolitev prvega delavskega sveta bolj formalna zadeva. Spopasti smo se morali s težkimi nalogami, saj so bile proge porušene, vozni park iztrošen. Spominjam se, da smo na prvi seji delavskega sveta prav tema vprašanjema posvetili največ pozornosti. Spregovorili smo tudi o obnašanju do potnikov. Najvažnejše pa je bilo to, da smo se dogovorili in se takoj lotili nalog. Moram reči, da smo imeli predane kadre, dovolj strokovno usposabljene, da smo bili kos zahtevnim nalogam. Uspeli pa smo tudi zaradi tradicije, saj je kolektiv bil enoten, delaven in napredne misli. Vedeli smo, da je prevzem ključev tovarne velika stvar, toda nismo se še zavedali zgodovinskega pomena stvari,« nam je hitel pripovedovati Janez Žagar.

V pripoved so se vključili tudi ostali, ki so poudarjali, da je njihov preizkus samoupravljanja izredno uspel, saj so se že prvega leta vrstila priznanja, pohvale, bili so za vzor ostalim kolektivom. Zasedanja delavskega sveta so bila včasih zelo dolga. Začela so po drugi uri popoldan in nemalokrat so končali pozno ponoči, nekajkrat pa so ob 6. uri zjutraj kar pričeli z delom. O kakšni malici ali denarnem nadomestilu za sejo še pomislili niso. Kolektiv je svojo zrelost dokazal prav ob prehodu s tramvaja na trolejbuse, ko so delali vse sobote in nedelje. Disciplina je bila na zelo visoki ravni, delavci so se zavedali odgovornosti pred družbo in uspeh ni izostal.

Še enkrat:

Delavci podučili znanstvenike

Sklicujoč se na 44. člen zakona o javnem obveščanju (Uradni list SRS od 7/73) zahtevam, da objavite sledeči popravek trditev v članku pod naslovom: »Delavci podučili znanstvenike« na strani 6—7 v št. 4 z dne 2. 8. 1980 izpod peresa J. Severja. Protestiram proti temu, da me z navajanjem stvari in celo obtožb, ki so bile že v dosedanjem postopku umaknjene, strokovno in moralno ubijate in to še prej, preden je karkoli dokazano.

1. Projektanti v Litostroju so bili permanentno preobremenjeni z izdelavo projektov za naročene naprave. To je imelo prioriteto. Zato smo dajali raziskave in večje objekte v izdelavo prek pogodb zunanjim inštitucijam (Turboinštitut, Jug. center za transport v industriji in Novum) — v vseh dvajsetih letih nazaj enako in na isti način. V zadnjih letih je takšne pogodbe potrjeval DS IRRP. Mnoge pogodbe je sklenila z istimi inštitucijami v istem času in za enako delo tudi generalna direkcija in direktorji drugih tozdov. Vendar so bile izbrane iz vseh pogodb samo tiste, ki sem jih sklenil jaz, čeprav so imele vse isti cilj: izpolniti pravočasno obveze, preprečiti škodo zaradi penalov pri kasnitvi, materialno stimulirati projektante ter preprečiti, da ne bi svojega prostega časa prodajali drug im podjetjem. Vse raziskovalne naloge RSS in velika večina velikih eksportnih in domačih objektov (hidrocentral, žerjavov itd.) je bila realizirana na ta način. Drugače tega ne bi bilo mogoče opraviti. Tega dejstva noče danes nihče videti, vsi vidijo samo honorarje. Projektanti so bili v podjetju vedno predmet zavisti in »na udaru«. Nikoli niso dobili nobenega priznanja.

Iz tega pogodbenega dela pa smo dobili številne patente, pet nagrad Sklada B. Kidriča, številne publikacije, organizirali smo simpozije in referate ter preprečili milijardno škodo zaradi kasnitve itd.

Pri odločanju za takšne pogodbe in pri predlaganju DS sem čutil svojo odgovornost v dvojnem:

— da se s tem izvrši obveza, ki je ležala na tozdu, a je ni bilo mogoče izvršiti drugače; s tem se je preprečila velika škoda, ki ki jo imelo celo podjetje pri kasnitvi izredno pomembnega objekta, in

— da je bilo naročilo zunanji inštituciji izvedeno za manj, kot se je zavezal tozd oziroma kolikor je bila njegova cena.

Isto odgovornost so imeli pred očmi tudi drugi podpisniki. Če direktor ne bi imel možnosti in pravice, da se odloči za takšne pogodbe, potem ne bi imel v rokah nobene možnosti, da uravna poslovni proces, da zagotovi izvršitev prevzetih obvez in da prepreči škodo.

Za ta dejstva o tej odgovornosti danes noče nihče slišati, vtem ko je bila tedaj zelo resna situacija, ki je ni nihče pomagal reševati.

2. Vsaka pogodba z zunanjo inštitucijo je bila sklenjena samo za višino osebnih dohodkov v predračunu (s čemer so odpadle tudi kilometrine, ki jih omenjate). Na ta način je imel tozd **korist** od teh pogodb: pri 12 naročilih RSS je znesla direktna korist 57,3 %, to je 2,460.000 din in pri treh pogodbah z Novumom 7,200.000 din, skupno torej eno staro milijardo din. Poleg tega je tu še posredna korist, ker je bilo delo opravljeno v roku, a to delo bi bilo v rednem delovnem času (vodilni projektanti so imeli prepoved nadur) opravljeno z večletno kasnitvijo, s čimer so se preprečili veliki penali — v primeru 3 pogodb za hidrocentrale z Novumom bi znašali penali 17,000.000 din, kot je možno videti iz obrazložitve za DS šef-projektanta za hidrocentrale.

Če vse to upoštevamo, ni mogoče dokazati, niti ni nihče dokazal, da so bile vse te pogodbe škodljive. Nasprotno, preprečile so večjo škodo za tozd in celotno DO in prinašale tako finančno kot referenčno korist.

3. Ni res, da sem se nanagloma umaknil na Fakulteto za strojništvo. Tako preprosto to ne gre. Že leta 1975 sem bil habilitiran za izrednega profesorja. Tri leta sem odlašal svoj odhod. Sklep o nastavitvi sem dvakrat podaljšal — od 1. 9. 1978 na 1. 1. 1979 in nato še na 1. 5. 1979.

4. Bil sem eden med nekaj direktorji v Sloveniji, ki je bil inovator in raziskovalec. Temu delu sem posvetil ves svoj prosti čas. V vseh dosedanjih 18 letih sem tako deloval, s tem, da mi je moj predpostavljeni omogočal raziskovalno delo v okviru honorarnega naročila na JCTI. Kot direktor tozda zato nisem bil ničesar na boljšem ali drugače, kot tedaj, ko nisem bil direktor tozda. Ves svoj prosti čas sem posvetil delu, vse dopuste in vikende. Tako se je nabral skoraj nepregleden obseg mojih del, kot ga najbrže nima nihče v jugoslovanski industriji: 180 znanstvenih razprav v raznih jezikih, 30 JUS standardov, po katerih enotno delajo vsi jugoslovanski projektanti ter 70 družbeno-analitičnih člankov. Prijavil sem 21 patentov. Če upoštevam neobjavljene raziskave, obsega moje delo blizu 6000 tipkanih strani. Naj omenim, da sem dobil jaz in moji kolegi odškodnino za nekaj patentov izplačano po desetih letih borbe — po zunanji politični intervenciji, a za večino še do danes ne.

Moje patente na inozemskih patentnih uradih Litostroj nalašč ne brani in jih pusti propasti, ker sem jaz izumitelj, a nato bodo morali iste stvari kupovati od Nemcev za milijone mark.

Glede pripomb na moja dela, ki ste jih navedli v članku, moram reči, da so jih v Litostroju umaknili, ko so se (precej pozno!) seznanili s sledečimi dejstvi: raziskava o klasifikacijskem sistemu konstrukcijske dokumentacije je načela pri nas prvikrat problem, ki žuli vsa jugoslovanska podjetja. Iz te raziskave je bilo objavljenih sedem razprav v »Organizaciji in kadri«, »Tehnika — Mašinstvo« in »Organizacija rada«. Za to moje delo je bilo izredno zanimanje zlasti v Srbiji ter sem predaval o njem v srbskem raziskovalnem projektu »Jupiter — sistem« v Cavtatu dvakrat. Redakcija »Tehnike«, organ Saveza inženjera i tehničara Jugoslavije, mi je podelila za to moje delo 23. 4. 1979 »zlatnu diplomu za izuzetno ostvarenje«. Da bi bila ironija še večja, so vse te razprave izšle tudi v »Strokovnih poročilih Litostroja«, ki izhajajo kot priloga Strojniškem vestniku in jih dobe vsi inženirji in tehniki Litostroja.

Rezultati raziskave o seizmičnih pojavih na dvigalih, ki naj ne bi imela nikakršne vrednosti, prihaja iz tiska v reviji »Konstruktion«, ki izhaja kot najbolj renomirana strojniška revija v Berlinu. Doslej sem bil edini jugoslovanski avtor v njej.

Druga razprava o praksi izračuna mostnih dvigal na seizmične vplive je v tisku v nemški reviji »Fördern und Heben« ter izide v dveh številkah maja meseca. Izdelal sem tudi JUS standard »Propisi za proračun dizalica na seizmička opterečenja«, po katerem bodo morali jugoslovanski projektanti dimenzionirati vsak žerjav, kajti izkušnje ob črnogorskem potresu so bile prav na žerjavih uničujoče.

Ne samo litostrojski, ampak vsi jugoslovanski in svetovni projektanti bodo na ta način seznanjeni z z rezultati mojega dela, ki predstavlja poizkus globalnega pristopa k temu vprašanju. Žalostno je, da nihče ni prečital mojih razprav, ki so vse izšle v »Strokovnih poročilih Litostroja«. Na ta način je iz petih večletnih raziskovalnih nalog, ki so mi očitane, Litostroj in družba pridobila:

5 patentnih spisov
13 razprav v domačih strokovnih revijah
7 razprav v renomiranih zahodnonemških revijah in
15 JUS standardov fundamentalne narave v obsegu 154 strani.

Kot eden redkih sem izpolnil obvezo iz člena 9 pogodbe med RSS in izvajalcem, »da je nosilec dolžan objaviti rezultate dela v strokovni reviji«.

Kljub temu, da sem vložil ves svoj čas tekom šestih, sedmih let v to delo, nihče noče videti obsega in vrednosti dela samega, temveč vsakdo gleda samo honorarje. Članek je napisan na podlagi obremenilnega gradiva in ocen iz pripravljalnega in disciplinskega postopka, vodenih zoper mene v Litostroju.

V pripravljalnem postopku sem bil le seznanjen, česa sem osumljen, nisem pa bil v pripravljalnem postopku zaslišan, čeprav sem izrazil željo in pripravljenost, da dam naknadno širša pojasnila. Pričakoval sem, da mi bo to omogočeno, vendar nisem bil več klican.

V disciplinskem postopku sem vložil pismeni ugovor. V tem ugovoru in kasneje na obravnavi sem zavračal obtožbe in podal več dokaznih predlogov, ki pa so bili vsi zavrnjeni. Med njimi tudi predlog, da se strokovno ocenijo in finančno ovrednotijo raziskovalne naloge, ker bi le tako bilo možno ugotoviti, ali sem nezasluženo, skupaj z ženo, prejel navedene honorarje.

Ob takem poteku disc. postopka v delovni organizaciji lahko rečem, da je šlo za skrajno enostransko obravnavanje in vnaprej prejudicirano zadevo. Pisati v javnem občilu na podlagi takega gradiva in ocen je vsekakor prenagljeno in negotovo. Prenagljeno in negotovo tudi glede na članek, ki se je povsem naključno znašel tik ob vašem članku z naslovom »Koliko prenesemo« v zvezi s plačilom za inovacijsko delo. Tako pravi: »Pri tem ne manjka odporov, rovarjenja in tudi bolj ali manj organiziranega klevetanja. Vse te sile pa so na videz kajpak združene pod delavčevo zastavo, prepričujoč premalo osveščene, da ne smejo dovoliti takšnih deformacij... Ta ostri veter pa še posebej bridko brije proti direktorjem, ki so hkrati tudi inovatorji...«

»Vsa strpnost, blagohotnost, razumevanje se začenjajo pri denarju krhati, prej spoštovana načela izginjajo v prahu vsakdanje zavistnosti, nespoštovanja in premajhne cenitve ustvarjalnega dela«.

Dr. Marko Kos

Odgovor »Novuma«

K članku pod gornjim naslovom v št. 4-80 vašega časopisa, str. 6—7 med drugim navajate podatke, ki negativno označujejo NOVUM na sploh, še posebej pa v poslovanju z LITOSTROJEM v letih 1978—1979.

»NOVUM« center za tehnološke inovacije je kot delovna organizacija za pospeševanje inventivno-inovacijske dejavnosti in poslovanje z industrijsko lastnino ustanovljen leta 1972, posluje na osnovi polne odgovornosti, uspešno sodeluje z mnogimi OZD, stotinami avtorjev in izumiteljev ter je edina tovrstna specializirana DO v SR Sloveniji. Poslovanje temelji na sredstvih, ki jih zaslužimo s svojimi storitvami. Vendar so režijski stroški za storitve pri prenosih tehnološkega znanja samo 15 %, kar je polovico manj, kot v takih primerih zaračunavajo podobne DO v drugih republikah ali neprimerno manj, kot so npr. za podobne posle režijski stroški Litostroja. Zato se moramo trdo boriti, da vsako leto pokrivamo stroške poslovanja, ne pa da pobiramo »mastne provizije«. Jeseni 1979 smo že imeli podroben pregled s strani SDK, s katerim je bilo ponovno ugotovljeno stanje in zakonitost našega poslovanja.

Pogodbe z Litostrojem so se nanašale na konkretne izvedbene naloge in programe, od katerih je imel le-ta pomembne koristi, kar je prav lahko preveriti. Tako najbrž ne bi bilo treba ob razčiščevanju notranjih odnosov v »Litostroju«, pod plaščem varovanja delavskih koristi in samoupravljavcev napadati preko časopisov ali po drugih poteh Novum, ali druge znanstvene sodelavce, da so morali nekateri za izrečena obrekovanja iskati celo zadoščenje na sodišču.

Sodimo, da bi bilo prav, če bi uredništvo »Delavske enotnosti« pred to objavo iskalo informacije o »Aferi dr. inž. Kos« tudi pri nas, da bi spoznala sporno vsebino z več plati.

Direktor
Jože Jan

PRIPIS UREDNIŠTVA

Vsak časnik, tako tudi Delavska enotnost, mora imeti in ima svojo vsebinsko zasnovo, ki jo potrdi tudi izdajateljski ali založniški svet, ki ga imenuje ustanovitelj. To svojo vsebinsko zasnovo pa sproti — vsak dan, vsak teden, vsak mesec — preverja v neposredni praksi, torej z oblikovanjem časnika. Zagotovo torej ni mogoče trditi, da je lahko kateri koli časnik, potem ko v svoji končni obliki pride k bralcu, samo posledica slučajnosti ali naključnosti.

Še najmanj pa ocena naključnosti pristaja k obema prispevkoma, objavljenima na 6. in 7. strani prejšnje številke našega časnika. Oba novinarska prispevka — tako zapis »Delavci podučili znanstvenike« kot komentar urednika Komunista »Koliko prenesemo« — prav z nasprotovanjem eden drugemu opozarjata na perečo problematiko v naši družbi — problematiko nagrajevanja po delu in rezultatih dela. Tako prvi kot drugi prav na konkretnih primerih iz dveh delovnih organizacij opozarjata, da iskanju novih, boljših in pravičnejših meril nagrajevanja posvečamo premalo pozornosti. Dostikrat se odločamo marsikje za še ponekod preizkušene in pogosto več ali manj uspešne pravilnike, ki pa preneseni v nove sredine brez večjih popravkov in dopolnitev, doživljajo povsem negativen učinek.

Še posebej to velja za nagrajevanje znanstveno-raziskovalnega dela, tako v neposredni proizvodnji kot tudi v raziskovalnih institucijah. Oba omenjena primera, ki naj bi se torej po vašem mnenju povsem naključno znašla drug ob drugem, zgovorno opozarjata na to. Hkrati pa je prav to tudi opozorilo vsem nam, da se moramo bolj poglobljeno spoprijeti tudi s tem delom nagrajevanja. Morda ob tem ne bo napak, če zapišemo le eno misel, ki jo je Edvard Kardelj med številnimi drugimi izrekel na seji CK ZKS, 28. junija 1978:

»Zdi se mi, da je pri nas prevladala praksa, ki nas pelje stran od merjenja konkretnega dela ter zato rešujemo vprašanje delitve sredstev za osebne dohodke na podlagi ocenjevanja abstraktnega dela.«

Zagotovo so prizadevanja litostrojskih delavcev, ki se danes izražajo v sprejetih — dopolnjenih ali spremenjenih — pravilnikih o nagrajevanju tudi že prvi korak v tej smeri. Če pa bi se z razreševanjem teh vprašanj spoprijeli že poprej, potem bržkone ne bi bilo treba z opisovanjem takšnih, recimo jim, negativnih primerov iz vsakdanje prakse, opozarjati na nujnost ukrepanja. Vsekakor pa se bomo morali dobro zamisliti tudi ob vprašanju, kako nagrajevati nedelo.

JUBILEJNA ZNAČKA OB 60-LETNICI REVOLUCIONARNIH SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

Sindikalni listi Jugoslavije, Delavska enotnost iz Ljubljane, Dolgozok iz Novega Sada, Radničke štampe iz Beograda, Radničkih novin iz Zagreba in Trudbenika iz Skopja, so ob 60-letnici revolucionarnih sindikatov Jugoslavije izdali:

jubilejno značko in
komplet, v katerem so po tri značke nageljna in dve znački SSJ

Cena posamezne značke je 15 din.
Komplet osmih značk, zloženih v posebnem etuiju, pa stane 100 din.

Jubilejne značke in komplete lahko naročite na naslov: Knjigarna Delavske enotnosti, Ljubljana, Tavčarjeva 5.

NAROČILNICA

Pri knjigarni Delavske enotnosti, Ljubljana, Tavčarjeva 5, nepreklicno naročamo ..... jubilejnih značk »60 let revolucionarnih sindikatov Jugoslavije« po 15 dinarjev za značko in ..... kompletov osmih značk po 100 dinarjev za komplet.

Značke pošljite na naslov .....
(točen naslov in št. pošte)

Datum .....

Čitljiv podpis in žig

Račun bomo poravnali v 15 dneh po prejemu značk in kompletov.

Kdaj sindikat ne sme pasti na izpitu

Sreča je med ljudmi

Nedavno tega je delavski svet Iskre v Novem mestu sprejel sklep, po katerem bo kolektiv delal prosto soboto 23. tega meseca. Z dnevnim zaslužkom 130.000 dinarjev bodo delavci tako solidarnostno pomagali svojemu bolnemu sodelavcu Rafku Ivančiču, da bo lahko odšel na zdravljenje v tujino. S tem so dokazali, da niso zgradili samo tovarne, temveč tudi humane medčloveške odnose.

Da z njegovim zdravjem nekaj ni v redu, je Rafko Ivančič, elektromehanik v Iskrini tozd Tovarna napajalnih naprav v Novem mestu prvič resneje začutil že v »službi domovine«. Pa ni tožil. Kot pravi vojak je stisnil zobe in upal: »Bo že bolje.« In je bilo — toda ne za dolgo. Že nekaj mesecev po vrnitvi iz JLA se je začel tresti kot šiba na vodi. Noge ga niso več držale. Hočeš nočeš si je moral pomagati z berglami. Skupni tovarniški zdravnik Pionirja in Iskrine tozd Napajanja je vse skupaj ocenil kot simuliranje. Začela se je Rafkova križeva pot. Najbrž je ne bo nikoli konec. Toda Rafko upa. V upanju je njegova moč. Tembolj, ker ni sam, ker ima ob sebi cel kolektiv in sovaščane od Iskrine tovarne za streljaj oddaljene Cegelnice.

Vendarle je potlej Rafko nekako le prišel do specialista. Mnogo dni in tednov je preležal v novomeški bolnišnici. Diagnoze pa ni in ni bilo. Iz Novega mesta so ga poslali v Ljubljano. Tudi tu

Rafko Ivančič

ni šlo tako hitro, kakor je pričakoval, vendar so mu končno le povedali: »Skleroza multiplex!«

Začel se je zdraviti. Bil je v Veli Luki na Korčuli, v Laškem... Nič ni pomagalo. Bergle so se prilepile nanj kot klop. Duševno je bil že čisto na koncu, ko se je odpravil v zasebni sanatorij švicarskega dr. Chura. Živel je pri sorodnikih. Da je vsak dan lahko obiskal sanatorij, je porabil vse svoje prihranke. »Nič zato«, je tuhtal Rafko, da bi se pozdravil. Da bi se vrnil k sodelavcem kot njim enak. Brez hudičevih bergel.

Minilo je nekaj časa in v tej duševni stiski niti ni opazil čudeža. Rafko je začel hoditi brez bergel. Zavriskal je na ves glas kot pravi Dolenjec in se odpravil domov. Spet je začel normalno opravljati svoje delo in doživljati vse radosti 23-letnega mladeniča. »Čudoviti so bili ti trenutki, ko sem bil spet njim enak. Na delu, plesu... Spet sem začel živeti«, pripoveduje. Veselje pa se je kmalu skalilo. Rafka je spet začelo trgati v hrbtenici. Tudi noge ga niso več držale. Bergle so vnovič postale njegov življenjski sopotnik. Toda tokrat Rafko ni bil več sam. »Hočemo zdravega Rafka!« so dejali njegovi prijatelji, mladinci iz Cegelnice. Začeli so zbirati denar, da bi njihov prijatelj ponovno odšel na zdravljenje v tujino. In tu začenjamo drugi, lepši del naše zgodbe.

Sindikat ni padel na izpitu

Glas o akciji mladincev iz Cegelnice se je začel hitro širiti. Prišel je tudi med delavce Iskrine tozd Napajanja, ki so tudi začeli zbirati prostovoljne prispevke. Vse to je kajpak kaj hitro prišlo na uho tudi sindikalnim aktivistom, ki so začeli razmišljati o organizirani akciji tudi v kolektivu. V tej luči je stekla beseda tudi v sindikalnih skupinah, kjer se je izkristalizirala zamisel o solidarnostni pomoči. Potlej je šlo hitro naprej. Precej najbrž tudi zategadelj, ker so Rafkove težave poznali domala vsi delavci. Izvršni odbor sindikalne organizacije je sklenil, da bi za Rafkovo zdravljenje v tujini delali eno prosto soboto. Sklep je posredoval delavskemu svetu, kjer so ga sprejeli tudi njegovi delegati, nakar ga je potrdil še ves kolektiv na zboru delavcev. Delali bodo v soboto 23. tega meseca, s čimer bodo svojemu bolnemu sodelavcu zagotovili 13 starih milijonov. Ti denarji naj bi Rafku vnovič pomagali hoditi in živeti brez bergel.

V Iskri, kjer je beseda stekla z Avgustom Avbarjem, sekretarjem osnovne organizacije ZK, Stanetom Romihom, vodjem sektorja priprave proizvodnje in Jožetom Potokarjem, vodjem nabave, smo zvedeli, da so delavci sprejeli sklep delavskega sveta s pravo proletarsko humanostjo. Tembolj, ker Rafka poznajo kot vrlega mladinca in dobrega delavca. Da je to res, lahko vidimo tudi po tem, da so Rafku že pred časom zagotovili novo delovno mesto v arhivu, ki terja manj naporov od prejšnjega.

Sreča tudi v nesreči

Rafko si ni mogel kaj, da ne bi ganjen govoril o tej potezi svojega kolektiva. »Vedel sem, da me imajo radi, toda da bi zame delali en cel delovni dan, ne, tega ne bi nikoli pričakoval. To je zame velika spodbuda. Začel sem življenje sprejemati takšno, kakršno je. Tudi na bergle gledam drugače. Jemljem jih kot sestavni del svojega življenja, v katerem nisem sam. In to je za človeka najpomembnejše. To, da nisi sam, da so še ljudje, ki so pripravljeni pomagati sočloveku, na kar sem tolikokrat apeliral v mladinski organizaciji, ko še nisem vedel, da bom nekoč tudi sam potreben te sočloveške topline.«

Rafko te dni pričakuje papirje iz nemškega Schwarzwalda, ki bodo prišli iz ordinacije enega največjih specialistov za tovrstne bolezni dr. Selzerja. V tem človeku vidi svojo rešitev. Kot mi je povedal, jo najbrž nikoli ne bi, če bi gradili Iskro zgolj kot skupek proizvajalnih sil in zraven tega pozabili, kaj se dogaja v njegovem najpomembnejšem delu — med ljudmi. In srečo, četudi v nesreči, človek najde lahko prav med ljudmi. Zavedamo se tega in v tem je naša prihodnost...

Ivo Kuljaj

NI VPRAŠANJA BREZ ODGOVORA

Spoštovani tovariš urednik!

Na vaš naslov »Ni vprašanja brez odgovora« v DE sem se odločil, da vam tudi jaz postavim vprašanje.

Pred dvema letoma sem bil izvoljen v IO sindikata v podjetju. Po sklepu sindikata sem bil zadolžen, da nabavim razne izdelke od drugih tovarn in trgovin, ki so imele cene za sinidkate. Moram priznati, da sta se po delno uspešnem delu v tem obdobju pojavila dva vodilna delavca, ki sta prepovedala nadaljnjo nabavo z utemeljitvijo, da je to protizakonito ter da taka prodaja mora prek trgovine.

Tovariš urednik, želim, da mi odgovorite, če je bilo to delo resnično protizakonito, čeprav je omogočalo, da delavec z majhnim osebnim prejemkom kupi isti izdelek precej ceneje kot je v trgovini. Prodajno blago pa je bilo nabavljeno v naši ali kateri drugi občini. Naj omenim tudi to, da smo prodajali po isti ceni kot smo kupili, tako da ni imel nihče zaslužka in da sem pretežno delal v svojem prostem času.

Odgovor uredništva:

Gornje pismo, za katero je naš bralec želel, naj ne bo podpisano, oziroma je celo menil, da bi bilo bolj ustrezno, če bi mu odgovorili po pošti in torej ne bi bilo objavljeno, najbrž vsebuje vprašanje, ki bi utegnilo zanimati še katero drugo osnovno sindikalno organizacijo. Zato smo se v uredništvu odločili, da ga v skrajšani obliki tudi objavimo. Strokovne službe na republiškem svetu ZSS pa smo zaprosili na ustrezno pojasnilo.

Prodaja različnih izdelkov prek sindikalnih organizacij nikakor ni naloga sindikata. Ta tudi ni registriran kot subjekt, ki bi lahko opravljal takšno dejavnost, prav tako pa to niso posamezniki v osnovni sindikalni organizaciji. Če pa boste temeljito prebrali statut ZSS, potem boste tudi sami razbrali, da takšna »trgovska dejavnost« ne spada med naloge sindikalnih organizacij.

Kot dodatno pojasnilo pa še to-le. Pred leti se je sindikat sicer res ukvarjal s prodajo cenejših izdelkov. Toda od takrat je minilo že kakšno poldrugo desetletje ali kakšno leto več. Takrat so se morali sindikalni aktivisti ukvarjati tudi s takšnimi zadevami, saj je bila trgovska mreža v naši domovini slabo ali pa celo skoraj povsem nerazvita. Zato je razumljivo, da so se posamezne sindikalne organizacije med seboj povezovale in »sklepale« takšne kupčije. Danes pa je to običajno že davno preživeta praksa, zato se neredko dogaja, da posamezne delovne organizacije zvečine skušajo na ta način prodati tisto zalogo svojih izdelkov, ki ne more po normalni poti — v trgovinah — do kupca.

Pogovor z Vido Bartol, urednico glasila Papirnica Vevče

Bilten poroča, glasilo komentira

Vido Bartol, vodjo oddelka za obveščanje in odgovorno urednico mesečnega glasila Papirnice Vevče »Naše delo«, smo zmotili med telefonskim pogovorom. Prisluškovati res ni lepo, pa vendar smo »ujeli«, da se dogovarja za članek, ki bi ga morala že davno dobiti. Tako smo se pogovora lahko lotili kar v jedru.

»To je gotovo največja težava, s katero se pri svojem delu spopadam na vsakem koraku,« je povedala Vida Bartol. »Od vodilnih delavcev članke še dobim, bolje izvrtam. Da bi se kdo sam spomnil in kaj napisal, skorajda ne pomnim. Bolj pa se zatika pri sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami. O njihovem delu bi lahko pisala sama, vendar se v tem skriva tudi nevarnost, saj bi si kaj lahko ustvarila nekakšen monopol nad glasilom.«

Vida je urednica šele nekaj mesecev in trdno je odločena, da Naše delo ne bo nikogaršnji monopol. V pisanje skuša vključiti čimveč članov kolektiva. Vsaka delovna in samoupravna sredina mora najti svoje mesto tudi na straneh glasila in to mesto sama dobro izkoristiti.

»Delo sem res šele zastavila, oblikovala osnovne cilje — Naše delo bom skušala oblikovati v komentar vsega, kar se v našem kolektivu pomembnega dogaja. Pri tem sama gotovo ne bom uspela. Prav s tiste strani, odkoder sem pričakovala največ pomoči, pa veje nerazumljiv molk. Namesto da bi sindikat, zveza komunistov in mladina sami izkoristili možnost, ki jo tudi njihovemu delovanju nudi glasilo, da bi torej oni usmerjali moje delo in mi pomagali pri njem, jih moram sama spodbujati k sodelovanju, celo prositi za prispevke...

Pomoči nasploh pogrešam, naj gre za prispevke same ali pa za zamisli, nasvete, predloge. Žal so kritike edini odziv. Kaj ni v redu, človek hitro lahko pove, malo težje pa je svetovati, kaj in kako delati, da bi bilo naše glasilo v redu. Najbolj ga kritizirajo ljudje, ki vanj nikoli nič ne napišejo.«

Kritike brez spodbude

Vida Bartol je kritik že vajena, nekaj pa v njih pogreša — le negativen odnos brez napotka ji bržda ni v posebno pomoč. Pozna pa tudi kritike, nad katerimi se lahko le nasmehne:

Ko prebira zapisnike sej samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij in potem poroča o njihovem delu, se ljudje jezijo le zato, ker je pač objavila tisto, kar so o svojih razpravah zapisali sami.

Vida Bartol zdaj razmišlja o anketi, s pomočjo katere bi od delavcev zvedela, kaj jim ni všeč, kaj najbolj pogrešajo in kaj so pripravljeni storiti, da bi to tudi dobili.

»Že zdaj so mi pogovori z delavci najboljše vodilo. Kot vodja oddelka za obveščanje skrbim, da dobijo vse možne informacije — zbiramo in izdajamo poslovna poročila, mesečne biltene bolj strokovne narave, periodične obračune, gospodarske načrte in občasne informacije, kadar so potrebne. Trudim se, da zbrana gradiva čimbolj razumljivo približam vsakemu delavcu.

To je ena smer delovanja. Kot odgovorna urednica pa skušam doseči, da bi se mnenje delavcev o vseh teh informacijah kot komentar uveljavilo v njihovem glasilu. Ko se dogovarjam z njimi, jih skušamo prepričati, naj prispevajo svoje članke in tudi kadar pišem sama, so moji zaključki sad teh skupnih pogovorov in uglašenih mnenj.«

C. B.

DE

Skupnost socialnega skrbstva Slovenije je izdala knjigo

Svetovanje za skupno življenje

Vsebina knjige je prvi poskus strokovnjakov različnih znanstvenih disciplin, da strnejo znanja in spoznanja o skupnem življenju in medsebojnih odnosih v celovitost interdisciplinarnosti, tako kot je interdisciplinarno vsakodnevno življenje.

V knjigi bo sleherni posameznik našel marsikatero spoznanje o oblikovanju in značilnostih odnosov med spoloma, odnosov med člani družine samimi ter med njimi in širšo skupnostjo.

Cena 295 din. Knjiga je izšla v založbi Delavska enotnost. Knjigo lahko kupite v naši knjigarni na Tavčarjevi ali naročite na naslov: TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.

Sporočilo o zdravstvenem stanju predsednika Tita

Zdravniški konzilij je v četrtek sporočil, da je bilo zdravstveno stanje predsednika republike Josipa Broza Tita v noči od srede na četrtek kritično. Po intenzivnih ukrepih zdravljenja se je nekoliko izboljšalo, vendar je še naprej zelo težko. Nadaljujejo se ustrezni ukrepi zdravljenja.

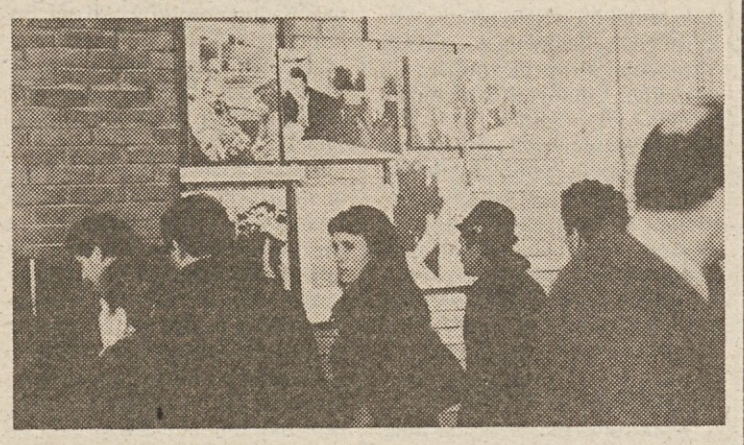

Razstava o delu in misli Edvarda Kardelja

V prostorih restavracije Gorenja so na dan slovenskega kulturnega praznika slovesno odprli razstavo o delu, življenju in misli Edvarda Kardelja. Na otvoritvi, ki ji je prisostvovalo okrog 500 delavcev, zvečine iz vrst zveze komunistov so organizatorji pripravili priložnostni kulturni program. O liku misleca, revolucionarja, državnika in človeka, Edvarda Kardelja, je spregovoril koordinator osnovnih organizacij Zveze komunistov v Gorenju Stevo Lalek.

S prikazom nad 60 fotografij, med katerimi izstopajo tudi fotografije z obiska Edvarda Kardelja v Gorenju, leta 1970 in 1978, in številnih izpisanih misli je predstavljena pot našega velikana, ki jo dopolnjujejo njegova knjižna dela.

Z razstavo se vsak dan sreča okrog osem tisoč delavcev Gorenja v Velenju. Zanimanje za razstavo je med delavci veliko, saj se vsak dan vračajo k fotografijam in knjigam. V naslednjem tednu pa bodo vrata razstave odprta za velenjske šole.

Hinko Jerčič

TA TEDEN V ŽARIŠČU

LA VALLETTA — Na posvetovalnem sestanku predstavnikov neuvrščenih sredozemskih držav so opozorili, da je treba uresničiti politiko neuvrščanja kor neodvisnega in zunajblokovskega dejavnika. V razpravi o pirpravah na madridsko konferenco o evropski varnosti in sodelovanju so menili, da sta varnost in sodelovanje v Sredozemlju povezana z evropsko varnostjo. Konference so se udeležile Sirija, Ciper, Maroko, Malta, Libija, Tunizija, Alžirija, PLO in Jugoslavija.

VARŠAVA — Na 8. kongresu poljske združene delavske partije je prebral uvodni referat prvi sekretar Edward Gierek. Ko je govoril o mednarodnem položaju, je posebej podčrtal sodelovanje Poljske z drugimi socialističnimi državami. Največ pozornosti je namenil notranjim razmeram in kot najpomembnejše družbene cilje poudaril hitrejši razvoj kmetijstva in živilske industrije, stanovanjsko gradnjo, gospodarnejšo porabo energije in surovin ter krepitev proizvodnje za izvoz. Kongres je pozdravil tudi vodja delegacije ZKJ član predsedstva CK ZKJ in predsednik CK ZKS France Popit. Med kongresom ga je sprejel Edward Gierek in mu izrazil najboljše želje za čim hitrejšo ozdravitev predsednika Josipa Broza Tita.

TEHERAN — Na proslavi prve obletnice iranske islamske revolucije so si milijoni Irancev ogledali parado enot vseh rodov vojske, revolucionarne garde in policije. Lani 11. februarja je šahova garda v Teheranu po večdnevnih oboroženih spopadih odložila orožje. Iranski predsednik Abolhasan Bani Sadr je v intervjuju za pariški dnevnik »Le Monde« omenil možnost, da bi ameriške talce kmalu izpustili, vendar bi ZDA morale priznati svojo odgovornost in se zavezati, da se ne bodo več vmešavale v iranske zadeve. Ajatola Homeini pa je v brzojavki Brežnjevu poudaril, da je treba spoštovati načela nevmešavanja v zadeve drugih držav.

DUNAJ — Udeleženci posvetovanja okoli 30 socialnodemokratskih strank so sklenili, da si bodo prizadevali za nadaljevanje procesa popuščanja napetosti. Vse članice socialistične internacionale so pozvali, naj svoje mednarodne stike izkoristijo v prid politiki, ki bo vodila k popuščanju napetosti, zboljšanju odnosov med ZDA in SZ ter h konkretnim dosežkom pri pogajanjih za nadzor nad oboroževanjem in razoroževanjem.

SALISBURY — Neznani atentatorji so ponovno poskušali ubiti voditelja južnorodezijske stranke ZANU Roberta Mugabeja, ko se je vračal s predvolilnega zborovanja. Mugabe je dejal, da je ta atentat delo rodezijskih sil. Ker so te sile pod splošnim nadzorstvom lorda Soamesa, je torej guverner odgovoren zanje. Mugabe je zahteval od lorda Soamesa, naj ukaže rodezijskim vojakom in »pomožnim enotam«, da se vrnejo v vojašnice, sicer ne bo imel druge izbire, kot da ukaže svojim borcem, naj se »vrnejo v gozdove«. To bi pomenilo konec sporazuma o prenehanju sovražnosti in obnovitev vojne v Rodeziji.

MIK

KDO JE KDO

JEAN FRANCOIS-PONCET
francoski zunanji minister

Kot gost zveznega sekretarja za zunanje zadeve Josipa Vrhovca se je mudil pred kratkim na uradnem in prijateljskem obisku pri nas voditelj francoske diplomacije Jean Francois-Poncet, v marsičem samosvoja osebnost, ki že lep čas vtiskuje francoskemu političnemu življenju viden pečat. Že vrsto let je namreč ta izkušeni politik in diplomat ne le udeleženec temveč tudi aktiven sooblikovalec francoske politične dejavnosti tako doma kot v tujini, čeprav je na čelo diplomacije svoje države prišel šele decembra leta 1978. Vodja Quai d'Orsaya je postal za Guiringaudom, na najvišji stolček v francoskem zunanjem ministrstvu pa je prišel iz poslopja predsedstva republike, kjer je bil na položaju generalnega sekretarja.

Že iz tistega obdobja, pa tudi nekoliko prej je znan kot vnet zagovornik in tesni sodelavec predsednika Giscarda d'Estainga, katerega politiko »potrpežljivega iskanja, ne pa stopnjevanja mednarodne napetosti« podpira z veliko mero realnosti in brez odvečnih iluzij tudi danes.

Sicer pa se je današnji prvi mož francoske diplmacije rodil 8. decembra 1928 kot četrti sin uglednega francoskega novinarja, industrialca, diplomata in akademika. Politično udejstvovanje Francoisa-Ponceta pa sega nekaj desetletij nazaj, kjer je že na samem začetku svoje kariere sodeloval (leta 1957) pri podpisu Rimskega sporazuma, s katerim so ustanovili zahodnevropsko tržišče. Kljub izredno aktivni vlogi v francoskem političnem življenju pa bi za voditelja francoske diplomacije lahko še danes rekli, da je politično nekako »neopredeljen«, saj uradno zares ne sodi v nobeno izmed štirih velikih političnih grupacij v deželi. Toda po političnem prepričanju bi ga lahko razvrstili med »centriste«.

Obisk Francoisa-Ponceta pri nas je bil ne le nova pomemna diplomatska naloga za tega preizkušenega diplomata in politika, temveč spričo kočljivega mednarodnega trenutka in pomembne vloge obeh dežel na mednarodnem političnem prizorišču tudi veliko priznanje njegovim osebnim sposobnostim. Sposobnostim, ki jih je že v manj kot poldrugem letu vodenja francoske zunanje politike nič kolikokrat dokazal in ki se jim ni izneveril niti med nedavnimi pogovori z zveznim sekretarjem za zunanje zadeve Josipom Vrhovcem.

Ugotavljanje zaposlenosti ali nezaposlenosti

Pripravila: Nataša Pobega

Dosedanje metode statističnega zajemanja in prikazovanja podarkov zaposlenosti oziroma brezposelnosti doživljajo v Združenih državah Amerike bistvene spremembe. Težnje po ustreznejšem statističnem zbiranju podatkov in urejanju so predvsem posledica vladne politike polne zaposlenosti delovne sile. Uresničenju te politike so namreč potrebni realni podatki, ki upoštevajo vse vrste zaposlenosti in brezposelnosti ter njuno odvisnost od gospodarskih gibanj.

Podrobnejša proučevanja gibanja delovne sile so pokazala vrsto nedoslednosti v dosedanjih statističnih metodah zbiranja podatkov, ki se v bistvu niso spreminjale od leta 1930. Ostro kritiko je o tem podal predsednik Nacionalne komisije, ki se ukvarja s statistiko zaposlenosti oziroma nezaposlenosti v ZDA, Sar A. Levitan. V svoji oceni pa je podal tudi napotila za zbiranje statističnih podatkov o delovni sili, ki upoštevajo spremembe v nacionalnem gospodarstvu in mu bodo zato tudi bolj realno služili. Prav tako pa bodo takšni realnejši in uporabnejši podatki boljša osnova politiki in socialnim oziroma javnim službam. Realno planiranje zahteva namreč uporabnejše podatke o delovni sili tako na nacionalni kot na lokalni ravni, kot tudi urejanje dejanske delovne aktivnosti sedanje populacije.

Dosedanji način zajemanja podatkov o zaposlenosti ni dajal rezultatov, ki bi kazali na dejansko zaposlenost, zanemarjal pa je tudi vse specifične pojave v zaposlovanju, ki so značilni prav za preteklo desetletje. Proučevanje gibanja zaposlenosti, ki bo dalo nove osnove statističnemu zajemanju podatkov, je pokazalo tudi na vrsto zanimivih trendov pri zaposlovanju:

— V gibanju zaposlenosti postaja pomemben dejavnik občasno zaposlena delovna sila. Število delavcev, ki delajo občasno, je namreč od leta 1967 naraslo za 42 %, za razliko od stalno in polno zaposlenih, katerih število je naraslo le za 18 %. Porast števila občasno zaposlenih gre predvsem na račun žensk, mladine in starejših oseb. Zanimiva je predvsem rast zaposlenosti poročenih žensk, ki se na ta način osvobajajo tradicionalne vloge gospodinj. Njihovo število se je namreč v zadnjih tridesetih letih več kot podvojilo in znaša skupaj 16 milijonov. Od teh pa je ena tretjina žensk le občasno zaposlenih. Da je trend zaposlovanja mlajših poročenih žensk vedno večji, pa kaže tudi podatek, da ima ena tretjina polno zaposlenih žensk otroke stare manj kot šest let, pa tudi dejstvo, da je njihovo zaposlovanje po drugi svetovni vojni poraslo za več kot štirikrat.

— Kljub povojnim tendencam o podaljšani odvisnosti otrok od družine (staršev), nastopa delo veliko mladih že zelo zgodaj. Tako beležijo, da je leta 1978 okoli 57 % populacije med 16. in 18. letom delalo. To pa predstavlja 13-odstotno rast v zadnjih petnajstih letih. Na takšno rast, kot kažejo opažanja, vpliva tudi spremenjeno razmerje med fanti in dekleti, saj šestnajst in sedemnajstletna dekleta predstavljajo 2 % v stopnji rasti delovne sile.

— Občasna dela pogosto opravljajo tudi starejše osebe, saj je vsak deseti občasni delavec star 65 in več let. Skupaj pa predstavljajo 3 % delovne sile. Vendar podatki kažejo, da veliko teh delavcev ne dela zaradi ekonomske nuje, kar je za širše socialne vidike zaposlovanja še posebej pomembno.

Vsa ta občasna delovna sila predstavlja problem, ki ga mora vsako programiranje zaposlovanja upoštevati. O njej je potrebno voditi statistično evidenco zaradi ukrepov, ki so potrebni, ko se pojavi brezposelnost oseb, ki niso preskrbljene oziroma vzdrževane.

— Poseben problem predstavljajo za vodenje evidence zaposlovanja osebe, ki iščejo ustrezno delo. O teh delavcih ni podatkov niti med presežki, primanjkljaji, niti med brezposelno delovno silo. O teh se zbirajo posebni podatki vsake štiri mesece. Menijo pa, da se teh oseb ne bi smelo šteti med brezposelne, če ustrezno (in ne karkšnokoli) delo iščejo več kot 1 leto. Takšno gledanje pa je v politiki polnega zaposlovanja problematično, saj se na ta način izključuje stotine in tisoče delavcev, ki so pripravljeni delati, če bi dobili ustrezno delo. Na problem kažejo že sami količinski podatki, saj je število takih delavcev od leta 1968, ko jih je bilo 667.000, naraslo na 1.082.000 v letu 1975, ko je tudi vladala velika brezposelnost.

— Splošni statistični podatki, ki ne upoštevajo gibanj manjših grup, njihovo fluktuacijo in odvisnost od ekonomskih gibanj, postajajo v politiki zaposlovanja neuporabni. Vendar pa tudi sam seštevek manjših enot, ki upoštevajo našteta gibanja, ne bi bil uporaben. Upoštevati je potrebno tudi različen vpliv ukrepov nacionalnega gospodarstva, ki je pogojen z lokalnimi gospodarskimi razmerami. Neupoštevanje tega vpliva daje nerealno sliko o delovni sili, hkrati pa ostajajo brez pravih učinkov tudi sredstva, ki se zbirajo za brezposelne.

— Koncept polne zaposlenosti, ki ga je predstavil lord Beridge, britanski ekonomist, meri deficit dela v nekem gospodarstvu s številom nezaposlenih, zmanjšanim za število dopustov. Na tej podlagi je napor, ki so ga vložili za štetje dejanskih dopustov, dal zelo presenetljive rezultate: skoraj milijon polno zaposlenih hranilcev družine dela brez dopusta skozi vse leto in živi pod uradno določeno mejo revščine.

Ni dovolj torej, da se statistika ukvarja le s številom zaposlenih in nezaposlenih, neupoštevajoč tudi, koliko sredstev daje neko delovno mesto za življenje po določenih standardih. V raziskavah, ki jih bo morala statistika upoštevati, je bilo namreč ugotovljeno, da je 4-4,75 % delovnih mest, na katerih delavci ostajajo reveži, četudi delajo celo leto, brez dopusta. Realno prikazovanje podatkov, ki so potrebni za načrtovanje politike zaposlovanja, torej ne more spregledati merjenja ustreznosti dela tudi z vidika, koliko neko delo omogoča doseganje minimalnega standarda delavcev. S tem v zvezi pa kaže tudi omeniti, da potekajo resne študije o elementih merjenja standarda in določanju njegovega minimuma.

Da bi bili statistični podatki uporabni v politiki zaposlovanja, bi bilo potrebno:

– vsak mesec opraviti intervju večjega števila gospodinjstev in na ta način dobiti zanesljivejše podatke za posamezne države, glavna mesta, območje, manjšinske skupine in podeželsko delovno silo;

– objaviti statistiko, ki povezuje zaposlitveni status posameznikov z njihovimi zaslužki in družinskim dohodkovnim statusom;

– zbrati podatke o delovni sili za petletno obdobje (kolikor so stroški razumni), ki po področjih kažejo zaposlenost, nezaposlenost in neustreznost zaslužkov;

– v nacionalno štetje zaposlenih šteti tudi delavce v oboroženih silah;

– ob uradni stopnji nezaposlenosti dati večji poudarek in veljavnost nizanju alternativnih ukrepov nezaposlenosti;

— dati večjo veljavo in objektivnost podatkov o osebah, ki iščejo ustrezno delo, vendar jih ne vključevati v vsoto aktivne delovne sile;

— uvajanje nacionalnega programa statistike prostih delovnih mest pa uvesti le, če novi podatki pokažejo, da je možno zbirati koristne podatke z razumnimi stroški.

Sodelovanje Gorenja z gospodarstvom SAP Kosovo

Tovarna elektromotorjev Djakovica — nov član družine Gorenje

Velenjsko Gorenje sodi med tiste naše gospodarske sisteme, ki si prizadevajo kar najbolj dosledno uresničiti dogovore izvršnih svetov skupščin SR Slovenije in SAP Kosovo o sodelovanju in povezovanju gospodarstva Slovenije in Kosova.

Najdlje je prišlo, za zdaj, sodelovanje Gorenja s tovarno elektromotorjev Djakovica. Leta 1978 sta Gorenje in tovarna elektromotorjev Djakovica podpisali sporazum o dolgoročnem poslovno-tehničnem sodelovanju, to je o širjenju zmogljivosti in o uvajanju nove prozvodnje na osnovi sodobne tehnologije z namenom, da bi zmanjšali uvoz in se v še večji meri vključili v mednarodno delitev dela. Sledil pa je sporazum o skupnih vlaganjih obeh partnerjev v novo tovarno za proizvodnjo elektromotorjev za kompresorje; Gorenje bo poleg dela potrebnih sredstev zagotovilo tehnično pomoč in sodelovalo pri uvajanju proizvodnje. Načrti za to novo investicijo so pripravljeni. Dela, ki bodo potekala v dveh fazah, bodo veljala 240 milijonov dinarjev, omogočila bodo zaposlitev okrog 300 novih delavcev.

Sicer pa že pripravljajo tudi program za rekonstrukcijo in modernizacijo obstoječe proizvodnje v Djako vici, to je proizvodnje elektromotorjev za pralne stroje. Zdajšnje zmogljivosti so premajhne, da bi lahko izdelali toliko elektromotorjev, kot jih potrebuje Gorenje. Zato želijo optimalizirati proizvodnjo tako, da bi po končanih delih lahko povsem zadovoljili potrebe Gorenja po elektromotorjih za pralne stroje.

Nedavno tega pa je dal kolektiv tovarne elektromotorjev Djakovica pobudo za vključitev njihove organizacije združenega dela v sistem Gorenje. Začeli so pripravljati potrebne analize za javno razpravo, pričakovati pa je mogoče, da bo najpozneje do konca leta 1980 postala tovarna elektromotorjev Djakovica nov član velike družine Gorenja. Seveda pa s tem možnosti Gorenja za sodelovanje z gospodarstvom Kosova niso izčrpane. Tako v Gorenju kot na Kosovu si veliko obetajo še posebej tudi od novega programa, to je od računalništva in informatike.

Med nedavnim obiskom delegacije izvršnega sveta skupščine SAP Kosovo v Gorenju so še posebej poudarili, da je treba sodelovanje med tovarno elektromotorjev Djakovica in Gorenjem še razširiti in poglobiti. Hitreje kot doslej je treba povečevati obstoječo proizvodnjo elektromotorjev za pralne stroje, pospešiti pa je treba tudi priprave za postavitev nove tovarne elektromotorjev za kompresorje ter za rekonstrukcijo in modernizacijo obstoječe proizvodnje. Predstavniki izvršnega sveta Kosova so ob tem izrazili prepričanje, da se bodo Gorenje in njegovi strokovnjaki poslej v še večji meri prizadevali uresničiti sprejete dogovore. Pozabili pa tudi niso povedati, da cenijo vse dosedanje napore Gorenja, da bi se tovarna elektromotorjev Djakovica razvijala hitreje in uvajala tudi nove proizvodne programe.

Marijan Lipovšek

Komentatorjev stolpec

Vsak zase ali vsi skupaj?

V zaostrenih pogojih gospodarjenja vse bolj prihajajo na dan slabosti dosedanjega »usklajevanja« razvojnih načrtov delovnih organizacij, povezanih interesno v tehnoloških verigah ali pa v sestavljenih organizacijah združenega dela, kjer naj bi veljalo načelo sočasnega in skladnega načrtovanja razvoja. Prav nič boljše ni v mnogih delovnih organizacijah, kjer bi morale vzajemne koristi temeljnih organizacij priti še dosti bolj do veljave, kot prihajajo. Zdaj je čedalje bolj očitno, kako slabo so razvojni načrti posameznih organizacij združenega dela usklajeni med seboj, kako v načrtovanju razvoja ni ne pravega reda (vrstnega reda vlaganj v nove zmogljivosti po njihovem širšem pomenu za združeno delo in družbo, ne vzajemnega uresničevanja razvojnih teženj (ali reševanja težav).

Letošnje omejitve investicij bodo, upamo, zajezile povodenj vseh mogočih načrtov o širjenju, modernizaciji ali gradnji povsem novih proizvodnih zmogljivosti. Upamo, poudarjamo, zavoljo tega, ker smo že imeli obvezno evidentiranje večjih investicijskih načrtov in tudi v bankah so morali tehtati ekonomsko upravičenost vsakega razvojnega načrta, preden so posodili potrebna sredstva. Toda kaj se je izcimilo iz tega? Evidentiranje investicij se je izničilo zavoljo nespoštovanja njegovega namena, zeleno luč pa so dobili domala vsi investicijski kreditni zahtevki, pa naj so bili v resnici pretehtani in upravičeni, ali ne.

Res je sicer, da zdaj prihajajo od vsepovsod spodbudne novice, kako se posamezni kolektivi odrekajo že načrtovanim vlaganjem. Toda ali ne gre pri tem predvsem za odlaganje načrtov, namesto da bi kolektivi »zamrznitev« investiranja izkoristili za ponovno temeljito prevetritev lastnih načrtov in jih soočili z načrti sorodnih delovnih organizacij, z načrti delovnih organizacij, s katerimi so povezani bodisi organizacijsko v delovni organizaciji ali v sozd, ali pa tehnološko? Ali ne bo potem, ko se bo položaj izboljšal, večina odloženih načrtov spet privlečenih iz predalov iz z enakimi, oziroma za stopnjo inflacije povečanimi zahtevki predloženih poslovnim bankam v »pretres« in odobritev?

Bojimo se, da zdajšnji stabilizacijski ukrepi ne bodo učinkovali v tolikšni meri, kot od njih pričakujemo. Kajti ne gre samo za »ohladitev« pregretega »gospodarskega stroja« s prisilnim zmanjševanjem »števila obratov«. Menimo, da gre ob tem tudi za dolgoročne cilje: da naj bi se gospodarstvo prestrukturiralo tudi pri investicijski porabi, da bi se mnogo bolj smotrno odločalo za investicije in mnogo bolj učinkovito izkoriščalo investicijska sredstva — tako lastna kot bančna.

Tega cilja pa brez sodelovanja združenega dela v celoti, brez sodelovanja kolektivov ne bo moč doseči. Mnogi kolektivi, pa tudi marsikatera družbenopolitična skupnost (te so v velilki meri krive za nekontrolirano naraščanje investicijske porabe) bodo morali razumeti in spoznati, da skrb samo zase slej ko prej pelje v slepo ulico.

Nobena delovna organizacija ni v proizvodnji (in gospodarjenju) tako neodvisna, da bi se lahko »požvižgala« na to, kaj dela in načrtuje sorodna organizacija, pa tista, ki ji dobavlja surovine in tista, ki kupuje njene izdelke. Ali je res bolje vsak zase? Ali je bolje — vsi skupaj?

Boris Rugelj

Na Reki so bila stanovanja cenejša kot v predračunu

»Skrivnostni« recept pocenitve

Kupci stanovanj, ki jih je v reškem naselju Podmurvice zgradila SOZD »Adriagradnja«, so pred novim letom doživeli veliko presenečenje: sporočili so jim, da jim bodo vrnili poprečno 45.000 dinarjev, ker je cena stanovanj nižja, kot je bila predvidena. V času, ko se pri nas podobne stvari ne dogajajo, je ta primer vzbudil veliko pozornost. Ne samo zaradi korektnosti do kupcev, ampak tudi zato, ker so ta stanovanja zgradili v roku in po predpisanih normativih.

Kakšen je »recept« Adriagradnje? Ne gre za skrivnost niti za poseben recept — zagotavlja predsednik kolegialnega poslovodnega organa Ljubo Španjol. Vsa modrost je v tem, da so pravočasno pripravili material, zelo dobro organizirali gradnjo objekta in zgradili stanovanja v predvidenem roku. Zaradi vsega tega so bila zgrajena stanovanja cenejša. Primerov, da je mogoče graditi ceneje, je še več, čeprav so redki. Te dni bodo začeli graditi v zagrebški občini Zaprešić prvo od treh poslopij s skupno 181 stanovanj, in sicer iz programa družbeno usmerjene gradnje. Kvadratni meter bo veljal 3.400 dinarjev, kar je polovica manj kot pri stanovanjih, ki jih gradijo v novih delih Zagreba. Zanimivo je, da je ta cena za 3.000 dinarjev nižja od prvotne ponudbe izvajalcev. Tudi rok gradnje je krajši — samo leto dni.

Hitrejša in cenejša graditev pomeni za enak denar več stanovanj. V zadnjih desetih letih se je cena stanovanj pri nas povečala desetkratno. Težko je verjeti, da so še kje dosegli tako vrtoglav skok. Seveda potem ni lahko najti sredstev za pokritje takšnih stroškov.

Poskusi, da bi nekako zaustavili in zajeli pod kontrolo nezmerno naraščanje cen stanovanj, so dajali doslej slabe ali nikakršne rezultate. Najnovejši poskus, da bi cene kontrolirali, je usmerjen k temu, da stanovanje ne bi bilo blago, v katero bo vsak »dozidal« svoje stroške, kot je bilo doslej. To na primer za Zagreb pomeni, da bodo v okviru uresničevanja programa družbeno usmerjene stanovanjske graditve s samoupravnimi sporazumi določene enotne cene za gradbena, obrtniška in inštalacijska dela. Na podlagi teh določenih cen bodo sklepali pogodbe za vsak posamezni objekt oziroma tisti, ki se bo vanje lahko »vključil«, bo dobil delo.

Vukašin Miljević

PRAVKAR IZŠLO

DE

Knjižnica **SINDIKATI**

brošura št. 26

Rudi Koprivnik:

SAMOUPRAVNE INTERESNE SKUPNOSTI V NEKATERIH DEJAVNOSTIH MATERIALNE PROIZVODNJE

Iz vsebine:
— ustavni temelji in kriteriji oblikovanja SIS
— modeli samoupravne interesne organiziranosti
— oris značilnosti dejavnosti, za katere je potrebno oblikovati SIS

Cena 110 din.

Naročila pošljite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4 ali Knjigarna DE, Tavčarjeva 5.

Analiza delovanja SOZD Slovenija papir

Marsikaj še nedorečenega

Delegati koordinacijskega odbora sindikata SOZD Slovenija papir, ki združuje devet delovnih organizacij slovenske papirne industrije z več kot 8500 zaposlenimi, so analizirali ustavne spremembe v tej panogi, še posebej pa dosedanje delovanje SOZD Slovenija-papir. Tako kot na prejšnji, so tudi na tej seji opozorili predvsem na pomanjkljivosti pri uresničevanju samoupravnega sporazuma o združevanju delovnih organizacij v SOZD Slovenija papir. Pri tej oceni je bilo treba upoštevati dejstvo, da je bilo dosedanje obdobje delovanja sestavljene organizacije združenega dela slovenske papirne industrije prav gotovo prekratko za utrditev in družbeno uveljavitev nove, velike organizacije, v katero so se združile že razvite delovne organizacije z bolj ali manj jasno opredeljenimi proizvodnimi programi, s tem povezano pa razumljivo tudi vsaka s svojimi interesi.

Kljub temu je SOZD Slovenija papir dosegel pozitivne rezultate, na nekaterih področjih večje, na drugih spet manjše, od razsežnosti njegovega delovanja pa so imele koristi domala vse združene delovne organizacije. Precej kritičnih pripomb pa je bila deležna akcija za uresničevanje skupnih temeljnih ciljev in interesov združevanja, ki ni dala pričakovanih rezultatov. Čeprav so v sporazum o združitvi zapisali, da bodo članice sestavljene organizacije usklajevale svoje razvojne programe, določale prednostne razvojne cilje, nove investicije in med seboj delile svoje proizvodne programe, je bilo v praksi ravno obratno.

Tako imajo nekatere delovne organizacije že izdelane programe novih investicij, katerih uresničitev globoko zajeda v problematiko surovin in reprodukcijskega materiala, za katere je sicer zainteresirana večina članic sestavljene organizacije. Med njimi velja opozoriti le na nekaj primerov, denimo , na Tovarno celuloze in papirja Djuro Salaj, ki je v sredstvih javnega obveščanja objavila svoj program proizvodnih investicij za srednjeročno obdobje 1981—85, pri čemer imamo v mislih predvsem postavitev petega papirnega stroja z letno zmogljivostjo 100.000 ton nizkogramskih časopisnih papirjev, ne da bi pred tem, kot to terja sporazum o združitvi, uskladila svoje razvojne načrte v okviru sestavljene organizacije združenega dela slovenske papirne industrije. Podobno sta ravnali tudi Sladkogorska tovarna papirja in Tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče, ki sta brez predhodnega usklajevanja v okviru SOZD Slovenija papir in soglasja njegovih samoupravnih organov sklenili dolgoročno pogodbo o poslovno-tehničnem sodelovanju z zahodnonemško firmo Vereinigte Papierwerke Schickedanz oziroma se odločili za novo naložbo v proizvodnji posebnih vrst papirjev.

Na drugi strani so lani krški papirničarji in celulozarji ob sodelovanju strokovnjakov skupnih služb SOZD Slovenija papir sklenili samoupravni sporazum s petimi gozdnimi gospodarstvi iz Slovenije o poslovnem sodelovanju na družbenoekonomskih osnovah skupnega prihodka, podoben sporazum pa je s slovenjegraškimi gozdarji sklenila tudi TOZD Lepenka Prevalje Sladkogorske tovarne papirja, vendar tudi v teh primerih ni prišlo do predhodnega usklajevanja v okviru SOZD Slovenija papir, predvsem ob sodelovanju vseh uporabnikov celuloze.

Po mnenju delegatov koordinacijskega odbora sindikata SOZD Slovenija papir bi usklajevanje teh vprašanj z vsemi zainteresiranimi v okviru sestavljene organizacije, nikakor pa ne avtarktično delovanje posameznih njenih članic, lahko veliko prispevalo k družbenemu utrjevanju in uveljavljanju SOZD Slovenija papir. Vse načrtovane investicije v okviru sestavljene organizacije slovenske papirne industrije bi morale biti rezultat skupnih dogovarjanj in odločitev, hkrati pa prispevati k nadaljnjnemu razvoju vseh združenih delovnih organizacij, v nobenem pogledu pa postavljati pod vprašaj njihov perspektivni razvoj, predvsem oskrbo s prepotrebno lesno surovino in reprodukcijskimi materiali.

Zato bi veljalo v samoupravnem sporazumu o združitvi v SOZD Slovenija papir jasno določiti, da lahko temeljne in delovne organizacije samostojno investirajo sredstva le v manjše modernizacije ali dopolnitve svojih strojnih parkov, vse druge investicije pa morajo obvezno predložiti v obravnavo in usklajevanje samoupravnim organom sestavljene organizacije.

Ivo Virnik

Tema:

Nepovezana kultura

Ali je kultura seštevek kulturic? Vprašanje odpira zelo obsežno problematiko. Poskusil bom v krajši obliki nakazati vsaj nekaj problemov ali primerov, ki ilustrirajo tako domnevo.

Domnevo utemeljujem predvsem z vsakodnevno prakso, s katero se srečujemo strokovni delavci znotraj kulturnih institucij, v aktivnostih izven rednih delovnih obveznosti in v srečevanju s kulturo kot sestavnim delom človekove eksistence.

Kulturo drobimo, ko jo izredno uspešno delimo na čimveč področij. S tem je oslabljena ne le programska zasnova kulture, temveč v enaki meri tudi njena materialna osnova. Rešitev ni v formalni povezavi, pač pa v boljšem in uspešnejšem medsebojnem sporazumevanju in dogovarjanju o vseh problemih, ki nas tarejo, od priprav delovnih programov do ustvarjanja boljših pogojev za delo in življenje. To velja zlasti za institucije sorodnih dejavnosti (gledališča, varstvo kulturne dediščine...). Gotovo so v praksi znani pozitivni premiki, vendar so v primerjavi s splošno prakso zanemarljivi.

Zelo pogrešam primernih prostorov, kjer bi se kulturniki sestajali neformalno. Tu naj bi izmenjavali svoja stališča in poglede na mnogotere probleme, ki tarejo kulturo. Tu naj bi vzpostavljali kontakte, bolj neposredne, tudi z združenim delom. Na ta način bi se dalo že vnaprej premostiti marsikatero težavo in rešiti probleme pri medsebojnem dogovarjanju. S tem bi poenostavili, predvsem pa skrajšali marsikateri delegatski napor.

Ekonomska propaganda je v materialni proizvodnji nekaj samoumevnega. Kultura naj ne bi imela propagandnih sektorjev v tem smislu, pač pa bi morala o svojem delu več poročati, več spregovoriti o svojih težavah in to v obliki celovitih informacij. V kulturi nasploh se sleherni dan nekaj dogaja in je tisto, kar prihaja do nas prek javnih občil, le del tega dogajanja, pa še ta okrnjen in kot posledica afinitete posameznega poklicnega ali nepoklicnega novinarja (kritika).

Kulturo lahko ustvarjamo, jo uživamo, ali pa oboje hkrati. Naša tako imenovana ljubiteljska kultura je usmerjena, skoraj praviloma, v ustvarjalno dejavnost. Predvsem so to gledališka, glasbena in likovna dejavnost. Še vedno preveč zanemarjamo drugo plat, uživanje kulture oziroma kulturnih dobrin. Pri tem mislim na usmeritev dela animatorjev kulture, katerim bi morali mi, poklicni delavci, nuditi čimvečjo podporo in pomoč. To seveda terja dodaten napor med poklicnimi kulturnimi delavci, vendar bi bili ti napori, glede na pozitivne rezultate, ki bi jih želi v prihodnosti, popolnoma opravičljivi.

Ivan Bogovčič

Kulturni dom v Novi Gorici

Te dni so v Novi Gorici svečano odprli nov kulturni dom, ki so ga prebivalci tega našega najmlajšega mesta čakali nad trideset let. Ob tem gre poudariti tudi to, da je kulturni dom v Novi Gorici prva večja investicija na celotni Primorski od osvoboditve sem.

Če hočemo spoznati pomen kulturnega doma v Novi Gorici za prebivalce mesta in celotne regije, je potrebno poznati nekatera dejstva. Predvsem to, da je bila Nova Gorica do otvoritve kulturnega doma edino občinsko središče, ki ni imelo svoje kinodvorane in da je še vedno edino regionalno središče, ki nima lastnih prostorov za knjižnico in gledališče. Omeniti pa velja tudi stisko prostorov za Pokrajinski arhiv, Zavod za spomeniško varstvo, medtem ko je muzej NOB za Primorsko že v idejnih zasnovah.

Kulturni dom v Novi Gorici je torej treba gledati kot sklop posameznih objektov, namenjenih za navedene dejavnosti, ne pa kot neko veliko zgradbo, v kateri bi dobile svoj prostor vse omenjene kulturne dejavnosti.

Zato je na otvoritev kulturnega doma v Novi Gorici nujno gledati kot na začetno stopnjo reševanja prostorskih stisk kulturnih dejavnosti v Novi Gorici. Novoodprti dom ima namreč dve dvorani in sicer večjo s 400 sedeži ter manjšo s 150 sedeži, ki sta obe večnamenski. Večja dvorana je namenjena redni filmski dejavnosti, ki se je do sedaj odvijala v skupščinski dvorani, ter glasbeni dejavnosti. Tako se bo v njej razvijal program glasbene mladine in redni koncertni abonma, občasno pa tudi druge prireditve kot so proslave, zabavne prireditve in delno kongresna dejavnost.

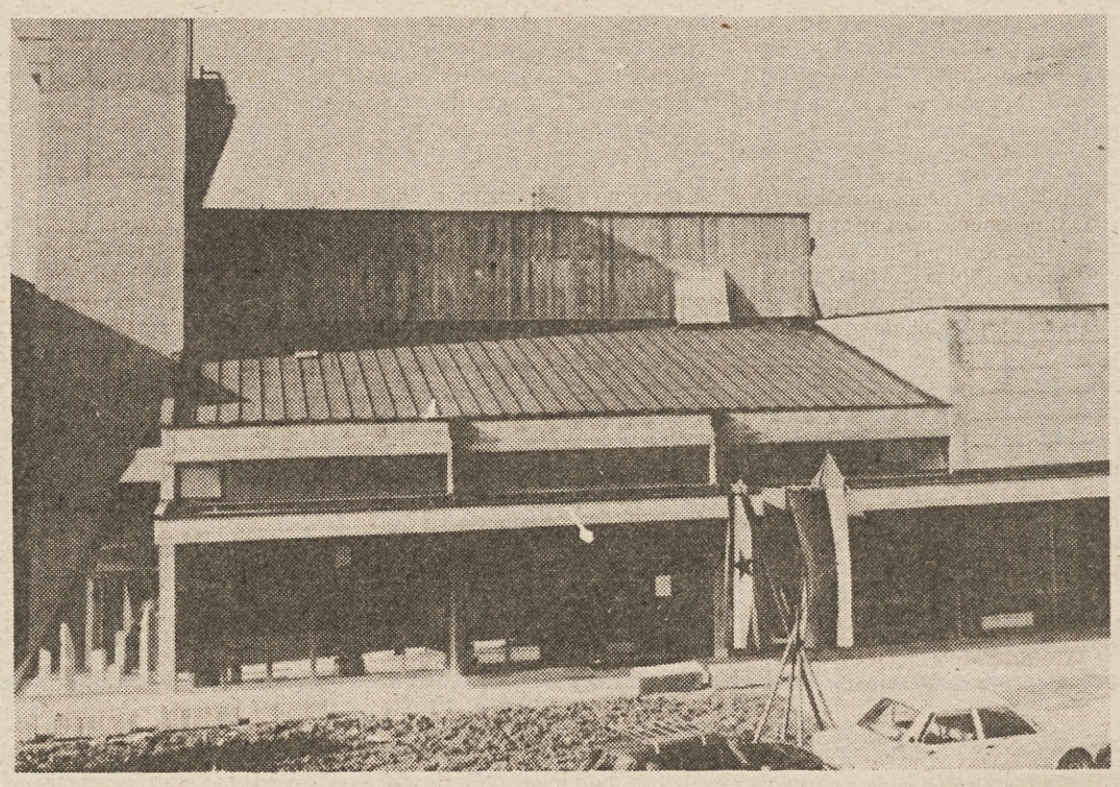

Svečana otvoritev novega kulturnega doma v Novi Gorici je bila na kulturni praznik, prve prireditve v njem pa so naletele na izjemen odmev občanov. (Fotografija: Foto atelje Pavšič)

Mala dvorana je namenjena komornim prireditvam, predvsem gledališkim (saj je le nadomestilo za komorno dvorano v stavbi sodišča) kot so eksperimentalne prireditve in delo mladinskega odra pri Primorskem dramskem gledališču in lutkovne dejavnosti. V njej pa bo našel svoje mesto tudi ostali komorni program kot so recitali, komorna glasba, srečanja s pisatelji in pesniki in podobno. Dvorana je nadalje grajena tudi kot zaklonišče in je s tega vidika verjetno edinstvena do sedaj pri nas.

Kljub temu, da novozgrajeni kulturni dom rešuje le del dejavnosti in še to ne najbolj pereč, pa lahko ugotovimo, da prinaša v življenje občanov Nove Gorice bistvene spremembe. Že prvi teden prireditev je pokazal, da je želja občanov po kulturnih dobrinah v Novi Gorici izredna. Pomembnejše dejstvo od tega pa je, po mojem mnenju, da se je izkazalo, kako nujno mora mesto v svojem centru imeti prostore za kulturne dejavnosti, saj je kultura eden najpomembnejših elementov mestotvornosti. Prav velika praznina pri izgradnji Nove Gorice so bili vedno prostori za družabne in kulturne dejavnosti, prostori, v katerih se ljudje srečujejo in duhovno bogatijo. Nova Gorica se je v preteklosti žal gradila le preveč kot spalno naselje, trgovski center in industrijska cona. Zato je kulturni dom pri občanih naletel na izjemen odmev. Da bo tak ostal, pa je v veliki meri odvisno tudi od ustvarjalcev programa kulturnega doma, največ pa od tega, da se z izgradnjo prostorov za kulturo nemoteno nadaljuje. Šele izgradnja prostorov za gledališko dejavnost, knjižnico, galerijo in amaterske dejavnosti bo lahko ponudila tako najmlajšim kot ostalim možnosti za normalen duhovni razvoj.

Sergij Pelhan

Srednja dvorana je pripravljena

Organizatorji izgradnje Kulturnega doma Ivan Cankar v Ljubljani so na kulturni praznik lahko sporočili javnosti, da je srednja dvorana s 650 sedeži v glavnem dokončana. Zahvaljujoč prek 30 organizacijam združenega dela iz naše republike je dvorana pripravljena v predvidenem roku, čeravno na dan, ko smo si jo lahko ogledali, še niso bila končana vsa dela na ozvočenju, na scenski razsvetljavi, ne še kabina za simultano prevajanje in kabina za kinoprojekcije. Preizkus dvorane je medtem že bil 15. februarja, ko je v njej proslavilo svojo tridesetletnico kulturno-umetniško društvo Tine Rožanc iz Ljubljane. Žal pa s širšim programom prireditev v tej dvorani nismo bili seznanjeni, le s tem, da bo v dneh od 9. do 14. aprila tu potekal IV. balkanski filmski festival, s programom celovečernih filmov, medtem ko bo sočasno v Celju potekal program kratkometražnih filmov istega filmskega festivala.

V Kulturnem domu Ivan Cankar, kateri projektant je Edo Ravnikar, se pospešeno nadaljujejo tudi dela v sprejemni dvorani, kjer sta razstavljeni že dve od osmih tapiserij (iz Makedonije in tapiserija iz Slovenije, ki je delo akad. slikarja Jožeta Ciuhe, vse tapiserije pa izdeluje Dekorativna.). Ta dvorana naj bi bila končana do kongresa kirurgov, ki bo od 22. do 26. septembra. V domu je končanih okoli 90 odstotkov vseh gradbenih del, največ jih je še v veliki dvorani, katere volumen je izreden in bo dokončana do konca leta. Zaključujejo tudi upravno-servisni del (snuje se že delovna organizacija), dokončati morajo še malo komorno dvorano, dela na večnamenski dvorani v priključku Iskri se bodo šele začela.

Organizatorji ocenjujejo financiranje izgradnje doma dokaj ugodno. Doslej je bilo za izgradnjo uporabljenih 710 milijonov din, za 130 milijonov je še sklenjenih pogodb za dela in dobave. Podpisniki družbenega dogovora so doslej prispevali 520 milijonov din, 200 milijonov je premostitvenih kreditov, 130 milijonov je uporabljenih za uvoz opreme. Uvoz bo terjal le 13 odstotkov celotne vrednosti investicije, uvažajo le tisto, česar doma res ne moremo dobiti.

Izvajalskim organizacijam in dobaviteljem so ob kulturnem prazniku izrekli vse priznanje za to, da dela potekajo po programu in da je prva faza izgradnje končana. Dragocene izkušnje so porok, da bo dom v celoti zgrajen do konca leta, obljubljajo pa tudi, da bodo pospešeno urejali tudi okolico doma, vključno s postavitvijo Cankarjevega spomenika, ki ga ustvarja akad. kipar Slavko Tihec, s sodelavcem dipl. inž. arh. Mirom Zdovcem.

S. G.

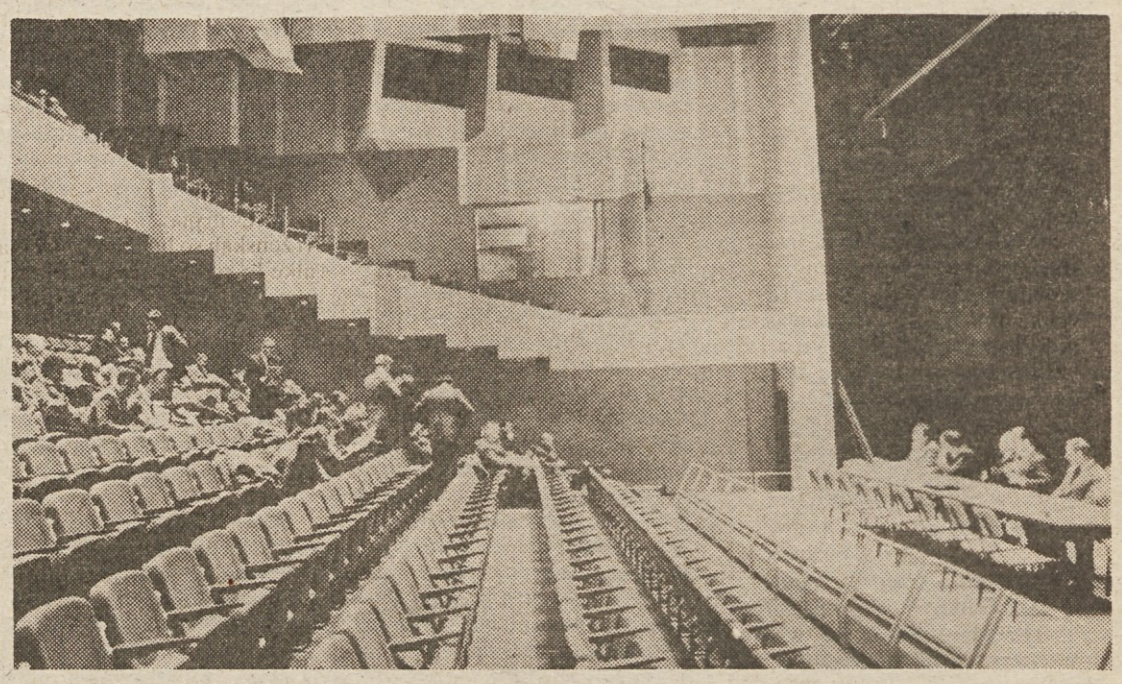

Dokončana je srednja dvorana, ki naj bi jo imenovali Linhartova dvorana

8. februar:

Pobuda pevcev Metalke

V delovnih kolektivih, šolah, krajevnih skupnostih in drugod so na Prešernov dan, na njegov predvečer ali katerikoli dan v tednu, ko praznujemo slovenski kulturni praznik, potekale proslave, razne podelitve priznanj kulturnim delavcem in druge slovesnosti. Pomen Prešerna za nas Slovence je vsestranski, prav tako pa se ga na dan njegove smrti spominja vsak izmed nas na svoj, intimen način.

V ljubljanski Metalki deluje že peto leto mešani pevski zbor, sestavljen iz delavcev različnih poklicev. Zbor se s svojimi nastopi vključuje v kulturno življenje tudi izven matične hiše, v program Zveze kulturnih organizacij občine Ljubljana-Center in drugod.

Zbor ima na svojem programu stalno izvajanje skladb na Prešernova besedila. Svojo obvezo do kulturnega praznika pa so pevci Metalke letos izpolnili tudi s sklepom, da bodo poskrbeli za prenovo spominske plošče velikemu pesniku tam, kjer je Prešeren več let prebival, na hiši številka 5 v Rožni ulici v Ljubljani.

Kot že lani, je tudi letos zbor nastopil, tokrat pred prenovljeno ploščo v Rožni ulici, z dvema pesmima in recitacijo. Ob tej priložnosti se je pevcem za njihovo pobudo zahvalila predstavnica Zavoda za spomeniško varstvo v Ljubljani, prav tako pa se je zahvalila kolektivu Metalke, ki je prenovo spominske plošče finančno omogočil.

Krajši sprehod po Ljubljani in drugih krajih po Sloveniji nam odkrije še veliko takih in podobnih spominskih obeležij, plošč, ki so zanemarjene, ali pa so napisi na njih že nečitljivi.

Pobuda pevcev iz Metalke, ki tvorijo enega izmed pevskih zborov v okviru organizacije združenega dela, naj bo zgled, kako je tudi možno prispevati z idejo, dobro voljo in sorazmerno majhnim finančnim deležem za tako velik delovni kolektiv k varstvu kulturne, pa tudi zgodovinske, narodove dediščine.

Bz

Ob rob delavskim športnim igram

Ne posplošujmo napak preteklosti!

Delavske športne igre so v zadnjem času velik kamen spotike, ne le športnih delavcev in novinarjev, temveč tudi ostalih slojev našega družbenega življenja. V zadnjem času je res veliko kritike bilo napisane prav v zvezi s tem sicer popularnim gibanjem med širokimi delavskimi množicami. Ko človek prebira te kritike, se nehote ozre na prehojeno pot DŠI, vse od njihovega začetka pred skoraj tridesetimi leti, pa do danes, ko so padle v »nemilost«.

Ker opažam, da komentarje in ocene o DŠI pišejo ljudje izven gibanja teh dogajanj, se mi zdi potrebno, da tudi sam kot poklicni organizator rekreacije v novogoriškem Meblu spregovorim o tej zadevi. Z organizacijo športa se ukvarjam že več kot 15 let.

Uvodoma naj povem, da so se športne igre v marsikateri panogi resnično izrodile, ne v zdravo in plemenito merjenje moči, temveč v prestiž, v tekmovalni duh, skratka v nepotrebno trošenje družbenih sredstev. Resnično, razkošje je bilo marsikje že odveč. Samo primer. Na lanskem državnem prvenstvu v slalomu, ki je bilo v Kranjski gori na FIS progi, je bila organizacija tekmovanja sila skromna. Istega dne, le nekaj metrov proč, toda še zmeraj na smučiščih v Kranjski gori, pa je potekalo sindikalno tekmovanje na republiški ravni. Srečanje smučarjev je bilo razkošno, z glasbo, uniformami, skratka, veliko bolj zvočno in tudi dražje kot sosednje državno prvenstvo. Kot neprizadet opazovalec obeh prireditev sem si dejal: To ni logično, to ni v razumnih mejah. Le kdo bo temu razkošju in bahavosti napravil konec.

Videti je, da je konec blizu, ali pa je že celo dosežen. Vendar kritik na račun marsikaterih DŠI ne smemo posploševati. Ne, ne smemo dopustiti, da bi ljudem, ki so dolga leta tako ali drugače vztrajali pri izvedbah raznih DŠI, sedaj očitali, da so se obnašali neodgovorno, da so razmetavali družbeni denar.

Če posplošujemo vse napake v zvezi z DŠI, prav gotovo ne delamo najbolje, temveč bi morali kritiki jasno in glasno povedati, za kakšne igre gre. Treba je biti tudi v kritiki jasen, odkrit, nedvoumen.

Poglejmo resnici v obraz: te in te igre so bile nesprejemljive za našo družbo, te in te igre pa so bile v razumnih mejah našega družbenega razvoja in naših potreb.

Treba je resnično pravilno vrednotiti nekatere delavske športne igre na ravni republike. Primer: v nekem 3000-članskem kolektivu se z redno rekreacijo, bodisi v obliki redne tedenske vadbe ali z drugimi rednimi ali manj rednimi telesnokulturnimi aktivnostmi, ukvarja 750 delavcev ali 25 %. Na ravni občine se občinskih DŠI udeležuje 375 delavcev ali 12 %. Republiških iger pa se udeležuje 80 delavcev, kar je manj kot 2 %. Razmerje teh aktivnosti je 750 delavcev — 230 dni aktivnosti, 375 delavcev — 100 dni aktivnosti, 80 delavcev — 1 do 2 dni aktivnosti. Čeprav ustava pravi, da ima sleherni delavec pravico do organizirane telesne kulture oziroma rekreacije, moramo priznati, da teh pravic še ne moremo nuditi slehernemu delavcu.

Na ravni republike Slovenije smo lahko izredno zadovoljni, če se resnično z organizirano telesno kulturo ukvarja več kot 20 % zaposlenih, predvsem če vemo, da smo na tem področju začeli bolj skrbno delovati šele v zadnjih nekaj letih.

Tudi glede financiranja DŠI ne smemo metati vse v en koš. Moramo ločiti DŠI, sprejemljive za našo družbo in DŠI, ki niso sprejemljive. Sleherne igre so na osnovi določenih programov delile stroške, ko so jih morali plačati udeleženci v obliki »startnine«. S tem denarjem so krili organizatorji stroške izvedbe, stroške najemnin, sodniške stroške, organizacijske stroške in podobno. Kaj iz tega vidimo? Trdim, da je več kot 75 % vseh stroškov ostalo športu ali drugače povedano telesni kulturi. Nepoznavalci se bodo začudili. Kako? Vsake igre doslej so izvajale razne strokovne športne organizacije, od strokovnih zvez, organizacij, klubov, društev, skratka izvajalci so bile vedno inštitucije, ko so samoupravno organizirane v naši družbi oziroma v naši telesni kulturi. Vse te organizacije imajo svoje finančno poslovanje v skladu z zakonom o društvih, tako da je SDK lahko kadarkoli in kjerkoli »pogledala« v njihovo poslovanje. Toda ne gre za to. Denar, tako zbran od startnin ali iz drugih lastnih virov, ki je bil potreben za tehnično izvedbo DŠI, so pobrale telesno-kulturne organizacije z vso svojo obveznostjo do organizatorja iger. Trdim, da na teh družbeno sprejemljivih igrah ni bilo banketov in dragih sprejemov, ni bilo trobarvnih biltenov, ni bilo posebnih serij značk, skratka ni bilo blišča in razmetavanja denarja.

Na nekaj ne smemo pozabiti. Tisoče in tisoče delovnih ljudi je korakalo skozi DŠI tako na nivoju občine kot na nivoju republike in federacije. Marsikateri kraj je prav zaradi iger dobil hitreje razne športne objekte (Nova Gorica, Cerknica, Novo mesto, Kočevje, Velenje itd.), na katere bi moral ob normalnih razmerah čakati več let.

Stabilizacijska politika je trenutno res takšna, da bo delovnemu človeku odvzela DŠI na ravni federacije in republike. Toda za nobeno ceno ne smemo odvzeti delavcem IGER in jih prikrajšati za srečanje na občinski ravni! Osnova športne rekreacije je stalna telesnokulturna aktivnost človeka, ne glede na starost, spol, družbeno stanje in letni čas. Če to omogočimo delovnemu človeku, bodisi v obliki tako imenovanih mikropavz ob delu, ali pa je to redna dnevna vadba, vadba v času tedenskega vikenda in telesnokulturna aktivnost v času zimskega in letnega dopusta, potem smo mu veliko dali. Toda, ker je rekreacija tudi zdravo merjenje sil med sotovariši, prijatelji, znanci, potem mu moramo ponuditi DŠI na nivoju celotne Slovenije enotno, z enako vrednostjo in družbenim priznanjem tako delavcu v Muri iz Murske Sobote, kot delavcu iz Lesonita iz Ilirske Bistrice in delavcu iz novogoriškega Mebla.

Rajmund Kolenc

Koliko damo oziroma ne damo Slovenci za rekreacijsko smučanje (IV.)

Nepoboljšljivi repetenti

Vsaka šola nekaj stane, še posebno draga pa je, če iz leta v leto ponavljamo isti razred in se kljub temu ničesar ne naučimo. Nekako tako, če že ne povsem tako, je z vsakoletnim odhajanjem naših ljudi na zimske počitnice v tujino. Odhajajo na sneg v inozemstvo, ki sicer ni nič bolj bel od našega, se pa ponaša s pestro ponudbo, predvsem z velikim številom žičnic brez dolgih repov. In vse to vleče. Posebno žičnice brez vrst, kjer se pošteno obrestuje denar za še tako zasoljeno dnevno karto.

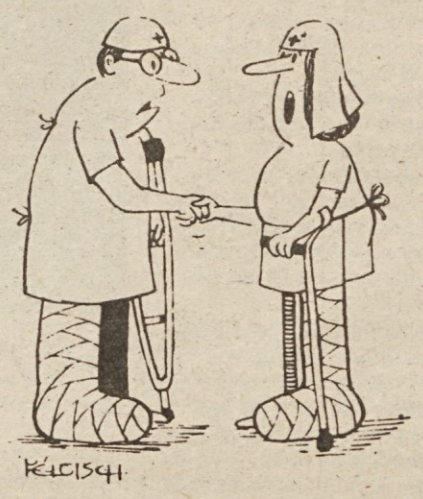

— Chamonix!
— Cortina d'Ampezzo!

Kolone odhajajočih slovenskih smučarjev v Avstrijo, Italijo, Francijo, Švico in še marsikam se posebno ob šolskih zimskih počitnicah iz leta v leto daljše. Razumljivo, pogoji za smučanje so doma v glavnem taki, kot so bili lani, predlani in morda še kako leto poprej, ljubiteljev rekreacije na snegu pa je vse več. Iz sezone v sezono več! In, ker je na naših smučiščih zato vse manj »življenjskega prostora«, si ga smučarji pač iščejo drugod, kot vidimo, vse številnejši tudi v zamejstvu! Tam ima smučar v poprečju 250 kvadratnih metrov »svojega« smučišča, saj to predpisujejo norme. Pri nas pa ima smučar manj kot 100 kvadratnih metrov manevrskega prostora.

Kar precejšnja razlika, mar ne?

Skratka, iz teh in tudi nekaterih drugih razlogov, kot so denimo želja po potovanju in spoznavanju sveta, želja po nakupovanju, ne navsezadnje tudi snobizem, ki pa ga verjetno lahko pripišemo le manjšemu delu velike armade smučarjev, odhaja na zimske počitnice v inozemstvo že zaskrbljujoče veliko število naših ljudi. Zaskrbljujoče predvsem zato, ker z našimi smučarji vred odhaja na tuje tudi zajeten kup mark, dolarjev, šilingov, frankov, lir in podobne valute, ki nam je doma tako močno primanjkuje. V tem pravzaprav vsa zaskrbljenost! Medtem ko doma nimamo kje vzeti, da bi postavili na noge domači zimski turizem, mirno opazujemo množično romanje domačih smučarjev na tuje in odtekanje težko težko prisluženih deviz.

Že lani je odšel na zimske počitnice v inozemstvo vsak četrti slovenski smučar, letos pa bo to število po vsej verjetnosti še večje. Na tujem bo torej smučalo približno 50.000 Slovencev, kar je vsekakor veliko. Še posebej, če vemo, kaj pomeni to v dolarjih. Najskromnejša računica namreč pove, da bodo samo Slovenci potrošili za smučarijo letošnjo zimo v tujini več kot 10 milijonov dolarjev, kar seveda niso mačje solze. Pa vse kaže, da nas tudi to ne gane kaj dosti. Zdi se, da nam je vseeno, saj nič pametnega ne ukrenemo. Vsaj doslej nismo.

Znana je sicer misel o obdavčitvi turističnih potovanj v tujino. Pa ni kdove kako bistra. Ne gre namreč zapirati naših sicer tako odprtih meja, pa tudi pravica vsakega posameznika je, da svobodno razpolaga s prisluženimi sredstvi. Vse več slišimo te dni tudi o tem, kako naj bi po novem agencije prirejale potovanja v tujino le za devize. S tem naj bi omejili potovanja v inozemstvo in zagotovili večji devizni priliv. Morda, morda tudi ne. Vsekakor pa nobena od doslej predlaganih rešitev ne predstavlja zadetka v črno. V vsakem primeru se bodo ljudje znašli in še nadalje odhajali na smuko v tujino, če jim smuke ne bomo omogočili doma.

Skratka, poskrbeti moramo, da bomo imeli doma dovolj urejenih smučišč z dovolj velikim številom žičnic, pa nas ne bo več bolela glava zaradi odtoka milijonov in milijonov dolarjev v žepe tujih turističnih delavcev. Rešitev je torej v usklajeni republiški akciji in gradnji novih zimsko-turističnih zmogljivosti, kjer je zagotovljena debela snežna odeja tudi ob najtoplejših zimah. Še povsem neizkoriščene so možnosti na Velem polju, na Soriški planini, na Vršiču in še marsikje, kjer obleži sneg najmanj šest mesecev na leto.

Ne bo pa dovolj le koordinirana akcija, saj je že skrajni čas, da priznamo slovenskim žičničarjem status, ki jim gre. Omogočajo nam namreč zdravo športno rekreacijo, to je športno aktivnost, ki je, kot poudarjamo, posebnega družbenega pomena. Zakaj torej ne bi imeli tudi žičničarji poseben status, ko pa dobro vemo, da tudi polno izkoriščeni športni objekti ne morejo poslovati na ekonomski osnovi, ki velja za naše gospodarstvo, kjer teče proizvodnja vseh dvanajst mesecev na leto.

Za nekaj se bomo pač morali odločiti. Ali pa se bomo še naprej zadovoljevali le z vsakoletnim ugotavljanjem, kako škoda je milijonov in milijonov dolarjev, ki jih odnašajo naši smučarji v malhe tujih hotelirjev in lastnikov penzionov?

Andrej Ulaga

Na športnih igrah radovljiških sindikatov nastopilo 3.342 članov sindikata

Srečanja na sporedu vse leto

V začetku meseca je bila v dvorani doma Joža Ažnam v Bohinjski Bistrici zaključna slovesnost športnih tekmovanj v občini Radovljica za leto 1979. Na prireditvi so podelili priznanja najboljšim posameznikom, telesnokulturnim, šolskim športnim društvom in najboljšim osnovnim organizacijam sindikata na sindikalnih športnih igrah v letu 1979.

Ko ocenjujemo udeležbo članov sindikata na SŠI 1979, lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da je iz leta v leto večja in da je v letu 1979 dosegla rekordnih 3.342 udeležencev, kar predstavlja v primerjavi z letom 1975 sedemkratno povečanje. Tako velika množičnost nam istočasno tudi potrjuje, da je rekreacija našla svoje pravo mesto v vseh delovnih kolektivih.

Da bi odprli čim širšemu krogu delovnih ljudi možnosti sodelovanja na raznih športno rekreacijskih tekmovanjih, si radovljiški sindikati prizadevajo organizirati čim več različnih športno rekreacijskih tekmovanj. V lanskem letu so bila v okviru programa sindikalnih športnih iger občinska sindikalna prvenstva v dvanajstih športno rekreativnih panogah. Organizirana so bila tako, da so športne igre trajale skozi vse leto.

V posameznih športnih panogah pa so prva mesta za leto 1979 osvojile ekipe naslednjih OO ZS:

V smučarskih tekih je nastopilo 155 članov sindikata iz 54 OO ZS. Prvo mesto pri moških in v skupni uvrstitvi so osvojili tekmovalci in tekmovalke Elana Begunje, pri ženskih ekipah pa so bile najboljše tekmovalke LIP Bled.

V veleslalomu je tekmovalo 491 smučarjev iz 74 OO ZS. V moški in skupni uvrstitvi so premočno zmagali smučarji Elana Begunje, pri ženskah pa tekmovalke LIP Bled.

V kegljanju borbenih partij je nastopilo 74 ekip ali skupaj 584 članov sindikata. Pri ženskah so prvo mesto osvojile kegljavke Iskre Lipnica, pri moških kegljači Verige iz Lesc. V skupni uvrstitvi pa so zmagali kegljači in kegljavke Elana iz Begunj.

Na tekmovanju v šahu je nastopilo 60 šahistov iz 32 OO ZS. Prvo mesto v moški, ženski in skupni uvrstitvi so premočno osvojili šahisti Elana iz Begunj.

V streljanju z zračno puško se je pomerilo 291 strelcev in strelk. Najboljši v ženski, moški in skupni uvrstitvi so bili ponovno člani KOO ZS Elan Begunje.

Na tekmovanju v malem nogometu je nastopilo 24 ekip ali skupaj 240 članov sindikata. Prvo mesto je osvojila ekipa nogometašev Elana iz Begunj.

V plavanju se je pomerilo 191 plavalcev in plavalk iz 54 OO ZS. Pri ženskah so bile najboljše plavalke Iskre Otoče, pri moških in skupaj pa so zmagali plavalci in plavalke Elana iz Begunj.

Na tekmovanju v avto-rallyju je nastopilo 73 dvojic ali skupaj 146 voznikov in voznic iz 33 OO ZS. Prvo mesto pa so osvojili člani sindikata GG Bled.

V balinanju je nastopilo 72 tekmovalcev iz 12 OO ZS. Najboljši so bili balinarji Elana iz Begunj.

Na tekmovanju v namiznem tenisu se je pomerilo 94 članov sindikata. Prvo mesto v ženski, moški in skupni uvrstitvi pa so premočno osvojili tekmovalci in tekmovalke LIP Bled.

Na tekmovanju v odbojki je nastopilo 25 ekip ali skupaj 25 članov sindikata. Pri ženskah so bile najboljše odbojkarice Iskre Lipnica, pri moških pa odbojkarji GG Bled.

Na tekmovanju v kegljanju na 50 lučajev mešano je nastopilo 740 članov sindikata iz 75 OO ZS. Tekmovanje v kegljanju je bilo tudi najbolj množična športno rekreacijska panoga lanskih sindikalnih športnih iger. Pri ženskah so bile najboljše kegljavke Iskre Otoče, v moški in skupni uvrstitvi pa so zmagali kegljači in kegljavke Elan iz Begunj.

V tekmovanju za celoletno uvrstitev na sindikalnih športnih igrah radovljiških sindikatov za leto 1979 pa so na osnovi točkovnega sistema najboljša mesta zasedle naslednje OO ZS: 1. Elan Begunje 1861 točk, 2. Veriga Lesce 1274, 3. LIP Bled 865, 4. Iskra Otoče 854, 4. GG Bled 787, 6. Iskra Lipnica 737, 7. Vezenine Bled 579, 8. Plamen Kropa 337, 9. Upravni organi SO Radovljica 318, 10. Kemična Podnart 221 točk itd.

V. M.

Slovensko narodno gledališče na osvobojenem ozemlju *(IX.)*

Narod, ki se bori enako odločno s puško kot s knjigo v roki, ne more biti premagan

Piše: Darka Čeh

Pevske točke sta pripravila Ciril Cvetko in Drago Korošec. Pevske točke je spremljal na klavir C. Cvetko, na harmoniko pa Ivan Kuhar. 19. septembra je bil prvič na sporedu tudi tekst Jožeta Bona Zločin na novomeškem trgu.

Inscenacija in režija sta bili delo Franceta Presetnika, igrali pa so: Ema Starčeva kot mati, Ivanka Mežanova kot Vera, Draga Ahačič kot Ančka, Nace Simončič kot oficir Prodan in Ivo Puhar kot domobranec. Jože Bon, ki je bil v SNG le nekaj mesecev do odhoda na Štajersko jeseni 1944 je napisal to enodejanko že zelo zgodaj, saj jo je namenil za 8. marec SPŽZ. Osnova zgodbi pa je resnični dogodek, izvršitev smrtne obsodbe nad ujetima partizanoma.

Na stoto letnico rojstva Simona Gregorčiča, tega med partizani tako priljubljenega pesnika, se je SNG še posebej temeljito pripravilo. Iz tega časa je ohranjenih mnogo pisem, ki kažejo na to, s kakšno skrbno vnemo so se lotili organizacije proslave.

12. 10. piše Klopčič ravnatelju gledališča Kumbatoviču:

Bodi tako prijazen, pa naj se kdo od SNG pozanima, da bo za Gregorčičev večer oder primerno prirejen. Sliko njegovo dobiš v vsaki šoli (Koželjeva risba), pa slovenska in jugoslovanska zastava z zvezdo in dva, tri oleandre na oder pa bo.«

In potem še drugo pismo:

....glej, prosim, da bodo recitacije dobro izbrane in naštudirane. Pisal sem svoj čas, da je nekdo (ali Adamič ali Hochreiter) napisal klavirski Impromptu v spomin. S. Gregorčiča in je to izšlo v Novih akordih. Cvetku sem povedal, kje utegne dobiti Akorde. Ali jih je našel in ali bi bil klavir na razpolago, ne vem. Sicer pa tudi nima namena, da bi imel karakter mitinga in podobnih glasnih stvari, ampak nekaj bolj intimnega, nekaka večerna matineja.

Mestnemu NOO sem pisal, da bi proslavo razglasili, kakor da jo oni prirejajo. Če ni koga od njih, ki bo proslavo otvoril s par besedami, bo pač to povedal napovedovalec, ki naj ga da SNG. Bolje je namreč in zaželeno, da prirejajo take proslave krajevne organizacije.« Za uvod v proslavo je povedal nekaj besed tov. Preselj, član MOOF, za njim pa še tov. Klopčič nekaj misli o Gregorčiču.

Govoroma je sledil program, ki ga je pripravil Jože Tiran. Oder je opremil inž. Branko Simčič.

Zvrstile so se deklamacije in pevske točke. Pel je invalidsko pevski zbor pod vodstvom Karla Pahorja in gimnazijski pevski zbor pod vodstvom Draga Korošca. Sodelovali so tudi člani IPZ.

Recitirali so France Presetnik, Vladoša Simčič, Lojze Potokar, Ema Starčeva in Pavlina Müller.

Oktober je bil na osvobojenm ozemlju vesel mesec, poln zmagoslavja, poln zagnanosti v delo. Praznovali so osvoboditev Beograda, pripravljali so novo premiero.

In ne samo to. Še en pomemben dogodek je iz oktobrskih belokranjskih dni: 3. oktobra je bil ustanovni občni zbor Slovenskega umetniškega kluba, ki se ga je udeležilo 32 umetnikov in kulturnih delavcev. Zborovanje je začel tov. Klopčič.

Za njegovim pozdravnim nagovorom so se zvrstili referati s področja literature, slikarstva in kiparstva, glasbe in gledališča. Tako je prvi nastopil s svojim referatom O našem delu in nalogah tovariš Klopčič. Za njim je spregovoril France Mihelič. Njegov referat je imel naslov Upodabljajoča umetnost in naša osvobodilna borba. Dragotin Cvetko je naslovil svoj referat Naši glasbeni problemi v bližnji bodočnosti in Filip Kumbatovič je govoril o Osnovnih nalogah za smotrn razvoj gledališke dejavnosti. Te osnovne naloge je označil kot:

»1. Resnična povezava velike kvalitetne gledališke umetnosti z osnovnimi ljudskimi množicami našega naroda, kar je tesno povezano z našim pravilnim odnosom do domače in svetovne kulturne dediščine ter do sodobne tvornosti doma in po svetu.

2. Strokovna politična in karakterna vzgoja samega umetniškega aktiva pri številnih naših odrih, ki se bodo slej ko prej porajali v okviru Slovenskega narodnega gledališča po vseh velikih mestih osvobojene domovine.

3. Vprašanje novih kadrov, ki nam bodo potrebni ne le za zdravo rast in delo teh gledališč, marveč nasploh za razvoj in prerod vse naše odrske dejavnosti — dvig teh kadrov iz bogatega vira samega ljudstva, vzgoja teh kadrov in njih postopno vključevanje v samo umetniško delo.«

Ustanovni občni zbor je poslal pozdravne brzojavke tovarišu Titu, IOOF, SNOS, umetnikom v ZSSR, kulturnim delavcem v fašističnih taboriščih, ječah ter umetnikom ostalih jugoslovanskih narodov.

Na seji so tudi izvolili odbor. Na prvih volitvah je bil za predsednika izvoljen France Bevk, za podpredsednika pa Josip Vidmar. Za tajnika je bil izvoljen tov. Klopčič, za odbornike pa: Mihelič, Kumbatovič, Tepina, Pahor in Seliškar.

Ker je tov. Kumbatovič ugotovil, da bi bilo bolje, če člani odbora ne bi bili istočasno tudi člani IOOF ali SNOS, so volitve ponovili. Tako je bil izvoljen nov odbor. Za predsednika je bil izvoljen Božidar Jakac, za podpredsednika Karlo Rupel, za tajnika pa Ciril Kosmač, izvoljeni odborniki pa so bili: France Mihelič, Karel Pahor, Branko Simčič, Jože Tiran in Ivan Potrč.

Na dnevnem redu je bilo tudi čitanje pravilnika kluba in njegova potrditev.

Slovenski umetniški klub, ki so ga ustanovili že leta 1944, se je redno sestajal na svojih delovnih sejah.

Anton Tomaž Linhart: Županova Micka. Uprizoritev SNG, Črnomelj, 20. februarja 1945. Micka: Dragica Ahačičeva; Anže: France Presetnik.

Anton Tomaž Linhart: Županova Micka. Uprizoritev SNG, Črnomelj, 20. februarja 1945. Micka: Dragica Ahačičeva; Šternfeldovka: Ivanka Mežanova.

Moliere v partizanih

Zadnja oktobrska prireditev SNG je bil Kulturno prosvetni večer, ki so ga priredili 18. oktobra. Zvrstile so se pevske in recitacijske točke. Plesa ni bilo, ker je bil Štefan Suhi že 5. oktobra odpuščen iz SNG in dodeljen komandi Belokranjskega okrožja. Poslej so v gledališču tekle še zadnje vaje za Namišljenega bolnika. Premiera je bila že 4. novembra 1944.

Na Moliera je gledališče mislilo že poleti, saj je tov. Tiran poslal tov. Simčiču 23. avgusta naslednje kratko pisemce:

»Prosim te, da prideš takoj v Črnomelj, da se pomenimo za načrt za dve sceni, in sicer za M. Bor: Raztrganci in Moliere: Namišljeni bolnik.«

Cez mesec dni, natančneje 26. septembra je dobil tov. Simčič še eno tako pisemce:

»Prosim te, da prideš za nekaj dni v Črnomelj, da napraviš sceno za Moliere: Namišljeni bolnik in to čimprej.«

Tovariš Simčič se je takoj podal na pot. V Črnomlju je ostal nekaj tednov, vendar kot kaže dopis iz 13. oktobra Komisije za agitacijo in propagando ravnateljstvu SNG, so ga na njegovem delovnem mestu v slikarskem ateljeju zelo pogrešali.

20. oktobra se je ravnatelj gledališča zaradi Simčičeve zamude opravičil:

»Tov. inž. B. Simčič je pri nas zdaj zaključil svoje delo za inscenacijo Molierovega Namišljenega bolnika. Vrača se na bazo 80 a, oziroma v grafični atelje.

Svoje delo je opravil zelo vestno, kar se pa njegove zamude tiče, je treba povedati, da se je moral boriti z velikimi težkočami (predvsem nabava desk in drugega materiala...)

Gledališče je zaposlovalo zelo malo tehničnega osebja in intendant in sekretar se nista utegnila ukvarjati z nabavo potrebnih materialov za oder zato smo res grešili v tem, da smo pustili tov. Simčiča »letati sem in tja« in je s tem izgubil veliko časa. To je eden poglavitnih vzrokov, da se tako pozno vrača v svojo bazo.

Če bomo še kdaj zaprosili za njegovo strokovno pomoč, bomo skušali to zadevo urediti z nekajdnevnim »gostovanjem« tako, da mu bomo pripravili že prej ves potrebni material.«

Moliere v partizanih. Nenavadno in skoraj neverjetno. In vendar je bilo res. V teh skromnih in ubogih časih so imeli predstavo, ki je bila pravo bogastvo razkošja in barv.

Gospodarskemu upravniku so pisali, da potrebujejo za sceno 8 kv. m jute, lahko pa tudi padalo bele barve in 8 kg vate za tapeciranje scene. Za kostume so porabili 8 špic modrega, 6 špic oranženga, rdečega in črnega svilenega padala. Pri Tajnerju v Črnomlju so jim napletli 8 parov dolgih nogavic.

Lasulje so izdelali iz prediva. To je bilo vdelano na svileno podlago.

Tako so imeli vse: sceno in popolne kostume.

V prevodu J. Juvančiča je komedijo režiral Jože Tiran, zasedba vlog pa je bila takale: Argan Lojze Potokar, Toinetta Draga Ahačičeva, Angelika Ivanka Mežanova, Belina Ema Starčeva, Bonnefoi Nace Simončič, Cleante Jože Tiran, Diafoirus Slavko Tiran, Tomaž Dušan Mevlja, Louison Pavlinca Müller, Berald Stane Česnik, Fleurant Drago Makuc in Purgon Vincenc Valič.

Uvodno besedo ob premieri je napisal Josip Vidmar, že 25. novembra pa je Slovenski poročevalec prinesel kritiko Dušana Moravca:

»Trije vzroki, pravi režiser Tiran, so narekovali uprizoritev tega Molierovega dela.

Prvič je hotelo gledališče z njim pokazati našim ljudem, predvsem tistim, ki nam očitajo na vsakem koraku brezbrižnost do kulture in zametavanje vsega, kar je ustvarila preteklost, da sprejemamo ne le vso bogato kulturno dediščino slovanske zemlje, ampak da sprejemamo in da smo pripravljeni vedno znova obnavljati vse, kar so nam velikega, v resni in vedri besedi ohranile vse dobe prav do današnje. Drugi vzrok je preprost in naraven — hoteli smo poiskati delo, ki bi bilo več kot prazna burka, pa bi vendar izvabilo smeh, »ne tisti lahki smeh, ki služi v prazno razvedrilo in zabavo ljudem« kot piše nekje Gogolj — »ampak oni smeh, ki ves vre na dan iz svetle prirode človeka..., ki poglablja predmet in ki ostro osvetljuje to, kar bi se ne opazilo; tisti smeh, brez čigar predirljive sile bi človeka ne spravile v tak strah, življenja najhnost in praznota.« Tretji vzrok pa je bil v tem, da je hotela uprava dvigniti nove, mlade, pa sposobne igralce, ki jih je vzgojila naša dramatska šola in jim dati prilike, da pokažejo svoj talent in uspeh v resnično umetniškem delu. Tiran je »postavil delo na oder s štirimi ljudmi, ki jim sega gledališka preteklost že v predvojna ljubljanska in mariborska leta (Potokar, Starčeva, Presetnik, Gale) — vsem drugim podobam pa so dali življenje mladi igralci, ki jih je resnično rodila naša NOB in jim je režiser sam pomagal pri prvih korakih v dramatskem tečaju. Tako smo dobili prisrčno, živahno in neprisiljeno razigrano Toinetto v Dragi Ahačičevi in tiho, toplo, močno občuteno, čeprav še tu in tam še ne prav izbrušeno Angeliko v Ivanki Mežanovi. Moške vloge, ki so jih dali začetniki, so bile gladke, v komiki močne in žive, vendar zahteva že tekst preveč karikirane like, da bi mogli zanesljivo presoditi, koliko je bilo pri tem resničnega talenta in koliko le spretnega posnemanja. Središče igre pa je ostal Argan, »namišljeni bolnik«: dobil je v Potokarju močnega interpreta široke igre, zdrave komike, in še posebej, kar pri tem ni najmanjše vrednosti, odlične in do vseh odtenkov premišljene mimike. Bil je kljub nekaterim malo bledim mestom verna in živa stvaritev.«

Dušan Moravec je nazadnje zapisal še to, da je zadnja premiera našega gledališča popolnoma uspela in da s tako pripravljenimi deli naše partizansko gledališče lahko gre v Ljubljano, Trst in vsa središča slovenske zemlje.

(Nadaljevanje prihodnjič)

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA DRUŽBENO PLANIRANJE je v sodelovanju z založnikom Delavsko enotnostjo objavil v informativnem biltenu št. 11-12/1979 metodologijo za planiranje v družbenih dejavnostih:

Marko Selan

Planiranje v svobodni menjavi dela

Priročnik za poslovodne in strokovne delavce

Publikacija je pomemben strokovni pripomoček za nosilce družbenega planiranja v TOZD in SIS družbenih dejavnosti pri pripravljanju in sprejemanju družbenega plana za srednjeročno obdobje 1981—1985.

Priporočamo jo zlasti izobraževalnim in vzgojnovarstvenim organizacijam, zdravstvenim organizacijam, kulturnim ustanovam, telesno-kulturnim organizacijam, raziskovalnim organizacijam, samoupravnim skupnostim družbenih dejavnosti občin, regij in drugim.

Na voljo je omejeno število izvodov. 1. ponatis je v pripravi. Naročila pošljite do 24. januarja 1980. Cena: 50 din.

ib NAROČILNICA DE

Pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana nepreklicno naročamo:

..... izvodov **M. Selan: Planiranje v svobodni menjavi dela**

Točen naslov: .....

Ulica, poštna številka in kraj: .....

.....

Plačamo v zakonitem roku.

..... (datum) Žig ..... (podpis)

Humoreska

Stabiliziranje aktivnosti

Sindiku je bilo prijetno pri srcu, ko je ne preveč hitro in tudi ne prepočasi spešil proti domu po prijetnem februarskem soncu (vraga, saj je kakor maja!). Vendar se ni počutil prijetno zaradi sonca, ampak zaradi občutka, da je uspešno opravil z vsakodnevnimi sindikalnimi križi in težavami in da ga zdaj čaka doma samo še prijazen ženin nasmeh (»Kako si, ljubček, boš kavo ali požirek pleterske?«), nakar bo od ugodja zabrundal in se spravil v naslonjač...

Življenje seveda kaj rado prinese tudi neprijetne inovacije...

»Od »ljubčka«, kave in požirka pleterske je ostal samo namrgoden pogled in molk. V romanih v podobnih primerih piše »težak molk«. Sindik se je iz taktičnih razlogov umaknil v dnevno sobo, potegnil glavo med ramena in se prepustil usodi. Niti približno se mu ni svetilo, zakaj naj bi bila tovarišica Sindikova tako maščevalne volje, vendar mu je bilo docela jasno, da nima niti najmanjše možnosti za enakopraven dialog.

»Bodi tiho, če ne — boš utišan!« si je vztrajno dopovedoval.

Ofenziva se je začela s pritajeno umirjenostjo:

»Ravnokar sem poslušala radio,« je dejala tovarišica Sindikova.

»Ne vem, kaj se je kar naenkrat začelo dogajati, da vsi govore samo o stabilizaciji...«

Sindiku je močno odleglo (čeprav tega ni hotel pokazati na obrazu), ker je žena tako odločno zavila na področje družbene tematike in ne na kakšne njegove osebne grehe, kjer bi bila obramba bistveno bolj težavna stvar.

»Pusti jih, naj govore. O nečem pa vendar moramo razpravljati. Zdaj je na vrsti stabilizacija in zaradi tega ti nimaš niti najmanjšega razloga, da bi mi ne pripravila dobre juhe.«

»In še kakšen razlog imam!« se je vsulo iz tovarišice Sindikove. »Če misliš, da razprav o nujnosti stabilizacije ne poslušam dobro, se globoko motiš. In tudi to sem si dobro zapomnila, da je treba preiti od besed k dejanjem.

Tudi ti seveda zelo dobro veš, da imate v sindikatih polna usta stabilizacije in razlagate, kako se morajo drugi stabilizirati. Jaz bom pa za spremembo tebe stabilizirala!«

»Pomiri se,« je onemoglo zastokal Sindik.

»Nič! Od zdaj naprej boš več delal in manj hodil po sestankih in »tovariških srečanjih.« Saj te opazujem, kako se prestavljaš kot megla. Kot raketa v službo in kot dvostopenjska raketa domov! In prvega denar na mizo brez črnih fondov!«

»Ne nori, saj mi ne moreš uničiti vse moje družbene aktivnosti...«

Takrat je tovarišica Sindikova postavila piko na i. »Dragi moj, aktivnost me kaj malo zanima. Od zdaj naprej mi boš rezultate prinašal domov. Aktivnost si pa kar za klobuk zatakni...«

I. T.

Naj ostane med nami

Te dni so se v zgornji dvorani na Dalmatinovi 4 znašli za skupno mizo lesarji in gozdarji. Nič posebnega, bi dejali, saj navsezadnje »sedijo« v skupnem sindikatu. Že res, toda povsem slučajno tudi ni moglo biti, da so na najvidnejše mesto med dosežke posveta uvrstili spoznanje, kako so se za konferenčno mizo »pomešali« in so kljub temu — vsi ostali živi.

Niti ni pomembno, če se v kabini nad hlodovino prevaža Francelj, Miha ali Tomaž. Ime prav gotovo ima... Nerodnosti se utegnejo začeti šele takrat, kadar si tak Francelj, Miha ali Tomaž začne misliti, da ne prestavlja več hlodov, ampak se gre kadrovsko politiko...

Iz ABC leksikona o samoupravnem življenju

Visoki »Č«

Vsekakor je »Č« izrednega pomena v samoupravljanju (in tudi sploh v družbenem življenju), ker brez njega ne bi uspeli tako lepo in poetično povedati, »kako je Človek naše največje bogastvo«. Nekateri so ob tem celo znali povedati, kako vedno, kadar govore o Človeku, mislijo na Človeka z veliko začetnico.

Res seveda je, da se zadnje čase bolj malo ubadamo s Človekom, ker preveč Časa porabimo za razmišljanje o Čekih. Včasih so se Slovenci razburjali zaradi Črkarskih pravd, v sodobnem svetu nas pa lahko spravijo iz tira samo Čekovne tegobe. Sem in tja naletimo celo na svojevrstne inovatorje, ki so ugotovili, kako se da kupovati socializem z nepokritimi Čeki.

V vsakodnevni samoupravni praksi ima morda še največjo veljavo naziv Čvekač (in glagolska oblika Čvekanje), kar naj bi pomenilo Človeka, ki si je z vsemi štirimi priboril pravico do razprave na samoupravnem organu ali pa tistega, ki se je že prej s predsednikom dogovoril, da bo »vlekel Čreva! v razpravi toliko Časa, da nihče od pametnih Čvekal ne bo prišel do besede. Prav gotovo lahko samoupravnemu življenju štejemo v dobro, ker Čvekači kljub intenzivnim prizadevanjem niso prišli do pretirane veljave. Če bi, bi vsekakor razvoj pripeljal že tako daleč, da bi postala priljubljena in spoštovana celo osebna imena kot Čvekoslav, Čvekec in Čvekinica. Seveda je tudi res, da vseh razvojnih možnosti še zdaleč nismo izkoristili...

Tig

Kozerija

Delo ob izobraževanju

Do konca šolskega leta je sicer še precej daleč, vendar se premnogih staršev že zdaj loteva nemiren sen. Ne samo tistih, katerih nadebudneži dosezajo pri učenju bolj skromne rezultate (ali, po domače, dobivajo v šoli fajfe), marveč tudi onih, ki se bodo morali odločiti o prihodnosti. Ne svoji, marveč svojih otrok.

Prihodnost slehernega mladega človeka je v veliki meri vezana na njegov (prihodnji) poklic. Starši tistih šolarjev, ki končujejo ljudsko ali srednjo šolo, zato vse bolj čutijo breme odločitve:kam zdaj?

Odločitev ni lahka. Šol in poklicev je sicer veliko, toda kaj, ko je še več raznih težko premostljivih ovir. Ovira je, denimo, če želita oče in mati izšolati zdravnika, arhitekta ali vsaj profesorja, poba pa o tem še slišati noče in bi šel rad za ključavničarja. Ali, denimo, če starša hčer silita v pedagoško gimnazijo, češ potem bo imela dolge počitnice, mladenko pa učiteljski poklic zanima toliko ko lanski sneg in bi še najraje šla za prodajalko. Ovira je tudi, postavimo, če se že oče in mati sama ne moreta sporazumeti o tem, kaj naj postane njun otrok: oče bi ga najraje porinil v tehnično smer, mati pa v umetniško. Ali če se njune odločitve iz tedna v teden spreminjajo kot aprilsko vreme.

Ovira pa je tudi, če se starša sama sicer natančno ne odločita o usmeritvi, njun sin ali njuna hčerka pa se požvižgata na to, za kakšen poklic bi se usposobila, saj ju ne veseli nobeden.

Ovir pri odločanju o tem, kam naj se mladež usmeri, je tedaj nič koliko. Prav zato so meseci pred koncem šolanja za starše takšnih otrok tolikanj hujši.

Toda nekateri starši se odločanja o prihodnjih poklicih svojih otrok lotevajo razumno in načrtno. Tako tudi sosed Maks, ki mi je ondan razgalil svoje tovrstne tegobe.

»Z ženo nikakor ne sodiva med tiste starše, ki hočejo prek svojih otrok uresničiti lastne neizpolnjene poklicne sanje, zato jim ne vsiljujeva 'svojih' poklicev. In najini otroci, četudi niso odličnjaki, tudi ne štejejo med tiste, ki delajo svojim staršem sive lase s fajfami. Pa navdušujejo se za nekatere poklice ter imajo veselje za to, da bi se zanje usposobili. Teh ovir tedaj pri nama ni. In vendar sva v skrbeh,« mi je zaupal, precej nato pa nadaljeval.

»V skrbeh pa sva zato, ker se bojiva, da se po končanem šolanju najini otroci vendarle ne bojo mogli zaposliti. Kot vidim v razpisih in objavah domala iz dneva v dan, ne naše gospodarstvo ne negospodarske dejavnosti ne potrebujejo ljudi — brez delovnih izkušenj. Kdor hoče stopiti v združeno delo, mora imeti po leto, dve ali še več delovnih izkušenj. Le v izjemnih primerih zadošča nekaj mesecev in v zelo zelo izjemnih takih izkušenj ni potrebno imeti — za snažilke, nepriučene delavce in morebiti še za kaj. Toda kje naj mladež vendar dobi delovne izkušnje, ko pa je v šoli?! Vidite, zato iščem kakšno šolo, v kateri poleg spričevala dajo tudi potrdilo o letu ali dveh delovnih izkušenj.««

»Hm, pa še res je,« sem odvrnil sosedu Maksu, da bi ga malo potolažil. In dodal sem še, da bi — podobno izobraževanju ob delu — morali uvesti tudi — delo ob izobraževanju. »Dopoldan šola, popoldan učenje, zvečer delo,« sem bleknil. Samo čudno se mi je zdelo, da me je Maks pogledal čisto navzkriž. Ko da sem bleknil kaj hudo neprištevnega.

Jože Olaj

Nagradna križanka št. 6

Rešitve pošljite do 27. februarja 1980 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 6. Nagrade so 300, 200 in 150 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 4

EMIL ADAMIČ, TRAJNICA, KITAJŠČINA, RINTELEN, SLAVA, ZGRADBA, NONA, PALICA, AR, TIAMIN, TA, ENA, CS, ESEN, ILIR, RM, SITNOST, ASTI, JAT, TAKTOMER, AL, TINKARA, IVAR, ARGOLIDA, DOVER, ZELOT, VATIKAN, EMESA, ARAKS, ANANAS, NACE

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 4

1. nagrada 300 din: Tanja Drnovšek, Klek 31, 61420 Trbovlje; 2. nagrada 200 din: Cirila Lotrič, Cankarjeva 7, 64240 Radovljica; 3. nagrada 150 din: Oškola Vendel, OŠ Fokovci, 69208 Fokovci.

DE	PREDUJEM, PREDPLAČILO	SLOVEN. SKLADATELJ (»ČRNE MASKE«)	KULTURNI UREDNIK DELA (SLAVKO)	ENAKA VOKALA	TKALSKO OPRAVILO	SODNIK V GRŠKEM PODZEMLJU	ETIOPSKI VELIKAŠ	ETUI, TULEC	DALJŠE ČASOVNO OBDOBJE	SKUPŠČINA V NEKAT. NEKD. SLOV DRŽAVAH	SESTAVIL: R. N.	STANKO LORGER	TANKA, DROBNA KORENINA	OBER	TRGOVSKI POMOČNIK	ZAPOR, JEČA,	REDKEJŠE MOŠ. IME	ZNAMKA GOSPOD. APARATOV	KALCIJ
ANTIČNO GLEDALIŠČE, ARENA											ATLET, KI SKAČE								
SMEŠNA RISBA											SREDOZEM RASTLINA, LOVOR / FR. FIZIK								
TALISOVA ORANŽADA				ZAČETNA NOTNA ČRTA / IT. POLITIK MORO								STIKI ROK S TRUPOM / REKA SKOZI LENINGRAD							DE
PRVI MESEC ŽIDOVSKEGA KOLEDARJA						ZGOD. MESTO V EGIPTU, NEKD. AHETATON	FIZ. ENOTA ZA DELO	PRIOČESNA LEČA	JUNAKINJA IZ AIDE / DEL. JED. PRIBORA								NAVIDEZNA POT NEBESNEGA TELESA	OBDOBJE KVARTARJA V ZEMELJ. ZGODOVINI	JAVNO IZRAŽENO MNENJE
TOM JONES			RUS. SKLADATELJ (ANATOL) / RIM. BOG LJUBEZNI							MEDNARODNI KLUB KNJIŽEVNIKOV				SLOV. GLASBENI KRITIK (RUDOLF)	LJUBKOV. MOŠ. IME / ŽLAHTNI PLIN				
VISOKOŠOLCI										MESTO OB ŽEN. JEZERU / ZNAMKA UR IZ ZEMUNA						RADIOINDUSTRIJA ZAGREB			
JEZERO IN MESTO V SEVERNI ITALIJI					RAZVELJAVITEV, PREKLICANJE / DVOJICA											BITKA / JADRANSKI OTOK			
PESNIK GRUDEN				VRSTA BONBONA / DELAVSKA UNIVERZA								VRSTA ZEMLJE / ORANJE							
PRITOK MRTVEGA MORJA							SODOBNI VOJVODINSKI KNJIŽEVNIK				DOLOČITEV VREDNOSTI V DENARJU								
ANTON JANŠA			60 MINUT				GR. BOGINJA MATI BOGOV				VZDEVEK RADKA POLIČA				GLAVNO MESTO JEMENA				

FOTOAMATER NA OBISKU

Osnovni motiv je delo

»Fantje, fotograf je prišel!« Tako završi med delavci Termike, kadar jih med delom obišče Borivoj Repe. Pa sploh ni fotograf, ureja njihovo glasilo Termičar. Drži pa, da mu fotoaparat vedno visi okoli vratu.

»Kar mirne duše lahko rečem, da me fotoaparat spremlja od malih nog. Čeprav tedaj le skromna »škatla«, mi je vendarle zbudil toliko veselja do fotografije, da sem se z njo vse bolj navdušeno ukvarjal. Bolj resno sem se je lotil v gimnaziji in jo kmalu obvladal v tolikšni meri, da mi je bilo to znanje v prid, ko sem se odločil za novinarski poklic. Menda bo tega deset let«, je povedal Borivoj Repe.

Na razstavah fotografij ni nikoli sodeloval, trdi, da posebnih umetniških ambicij tudi zdaj ne goji. Je pa človek, ki skuša čim manj čepeti v pisarni, če se le da, stopi med ljudi, jih obiskuje na delovnem mestu, prisluhniti pa zna tudi sproščenemu pomenku v odmoru ali na proslavi. Skratka, je sredi dela in življenja in najzanimivejše dogodke skuša ujeti tudi v leče svojega fotoaparata.

»Marsikaj se da takole ujeti na film. Ko brskam po fotografijah, se spet spogledam z zavzetimi obrazi, ki jim je trdo delo zarisalo značilne poteze, spet se srečam s smejočimi očmi, z obrazi, ki jih je sprostil uspeh, zmaga, prijateljstvo. Če nam gre v Termiki delo dobro od rok, če se to pokaže tudi v naših rezultatih in ne nazadnje pri osebnih dohodkih, me delavci vedno radi sprejmejo — Le slikaj nas, Boro! — se postavijo predme. Če pa kdaj ni vse, kot bi si želeli, me nihče še pogleda ne. Iskati moram mrke, nad delo sklonjene obraze... Res, tudi film zna biti kaj zgovorna priča našega življenja.«

Ko je Borivoj Repe iskal med skladovnicami fotografij in iskal najbolj uspele, je najprej odmaknil na stran tiste, za katere je menil, da sploh ne sodijo v »ožji izbor«. Na njih so bili uradni obiski, ljudje za govorniškim odrom...

»Osnovni namen mojega pritiskanja na sprožilec fotoaparata je tudi na ta način zbližati človeka z njegovim osnovnim elementom, z delom!

Saj vedno se ne morem izogniti takšnim »neplodnim« dejavnostim, veselja pa nimam s fotografiranjem govorov in sestankov prav nobenega. Delo je pač tisto, ki je ustvarilo človeka in delo vedno ustvari najbolj zanimive motive, začrta v človeški obraz najbolj zgovorne izraze. Če že pišem največ o delavcih, o njihovem delu, ustvarjanju in življenju, skušam to pisanje »podkrepiti« tudi s fotografijo.«

Ciril Brajer

Kaže, da je šlo delo dobro od rok

Borivoj Repe (za spremembo na drugi strani kamere) kot »starosta« krvodajalcev v Termiki

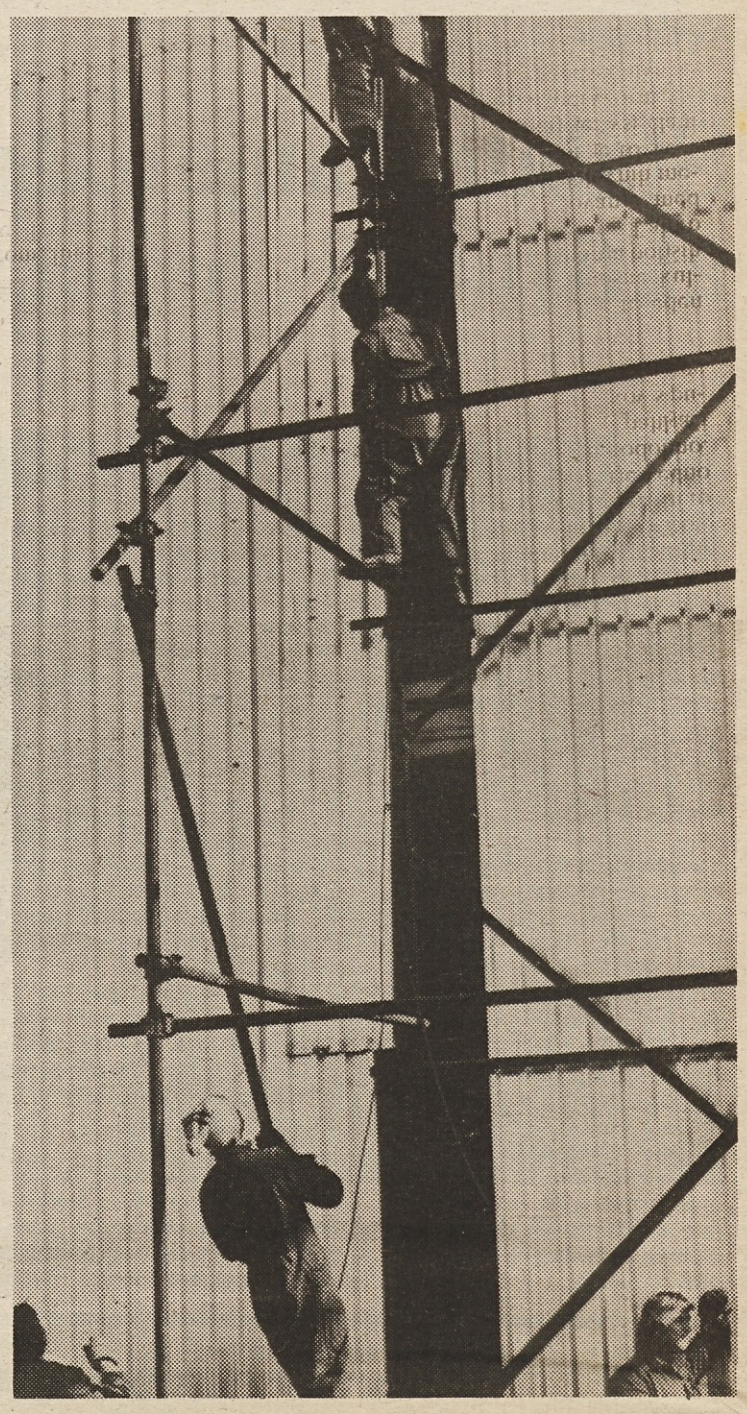

Vedno višje!

Predstavljamo vam mešani pevski zbor Krka

Ljubitelji po svoje

Dolenjci so veseli ljudje. Tudi pojejo radi in pravo čudo je, da razen nekaj napitnic nimajo svojih pesmi. Prepevajo koroške, štajerske, skratka slovenske pesmi. Menda se pod to »zastavo« v prepevanju še najmanj čutijo zapostavljene. No, pa hudomušnost na stran. Hoteli smo le povedati, kje bržda tiči vzrok za tolikšno dolenjsko belo liso v kakovostnem zborovskem petju.

Pravzaprav bi na prste ene roke lahko zlahka našteli vse amaterske pevske zbore, ki na Dolenjskem, da ne rečemo v Sloveniji, veliko veljajo. In eden izmed teh je prav gotovo mešani pevski zbor »Krka«. Že samo ime pove, da gre za pevce novomeškega kolektiva Krke. Imamo torej opraviti z ljubiteljskim petjem, ki pa hkrati teži k dokaj visoki kakovosti. To niti ni tako presenetljivo, če vemo, da je izobrazbena struktura zaposlenih v tej delovni organizaciji zelo visoka, kar se seveda takoj odraža tudi v pevskem zboru. Ob tem je treba dodati, da četrtino zbora tvorijo zunanji člani, torej pevke in pevci, ki ne združujejo svojega dela v tovarni zdravil. Kot nam je dejal Andrej Pelko, predsednik zbora, sicer pa direktor kozmetične proizvodnje, predstavljajo zunanji člani zelo močno ljubiteljsko skupino. Zvečine je ta skupina zakonsko, sorodstveno ali kako drugače povezana z zborom, kar pomeni, da se ni bati za prihodnost petja v Krki.

Kolikšna je težnja po kakovosti, nam še najbolj zgovorno pove podatek, da je mešani pevski zbor v njegovem devetletnem delovanju kar pet let vodil nihče drug kot sam Radovan Gobec. Minila pa so že tri leta, odkar pojejo pod taktirko Mira Kokola.

Prihodnje leto bo torej Krkin pevski zbor slavil svojo desetletnico. Če bi poskušali prav na kratko ugotoviti, kaj je v tem času dosegel, potlej je treba reči sledeče: Krkine pevke in pevci so že tolikokrat »vzdignili svoj glas«, da jih je imel priložnost slišati domala vsak kolikor toliko osveščen Dolenjec. Največ tudi zategadelj, ker mešani pevski zbor Krke nikakor ni zbor samo tovarne zdravil, temveč vse bolj postaja kulturna potreba v občini, če ne celo v celotni dolenjski regiji. Še najlažje to potrdimo, če pogledamo v seznam vabil, ki nam govore, da so člani tega zbora že zdavnaj prerasli tovarniško ograjo. Kljub temu pa je tako imenovana servisna dejavnost, to je sodelovanje na »hišnih proslavah«, odpiranje najrazličnejših razstav, srečanjih delavcev ob jubilejih itd., še vedno osrednja točka njihovega nastopanja. Zvedeli smo, da imajo zavoljo tega in velikega števila vabil »od zunaj« včasih resne preglavice, kako uskladiti vse nastope. Celo tako daleč je že prišlo, da je tu pa tam začela trpeti celo kakovost. Te si namreč noben zbor ne more pridobiti z nastopi, ampak je potrebno zanjo trdo delati na vajah. Ko smo že pri tem, povejmo, da imajo člani Krkinega pevskega zbora zelo dobre pogoje za svoje delo. Da je to res, nam še najbolj zgovorno potrjuje sklep delavskega sveta, po katerem delavci, ki delajo v popoldanski izmeni, lahko brez težav pridejo na vaje.

Ko je stekla beseda o programski usmerjenosti zbora, nam je Andrej Pelko nedvoumno povedal, da je glavna vsebina njihovega petja slovenska pesem v vseh obdobjih. Posebej dolenjske pesmi ta zbor ne goji, ker je ni.

No, ja, v njem ne bi peli Dolenjci, če ne bi za vsak primer le obvladali tri dolenjske napitnice.

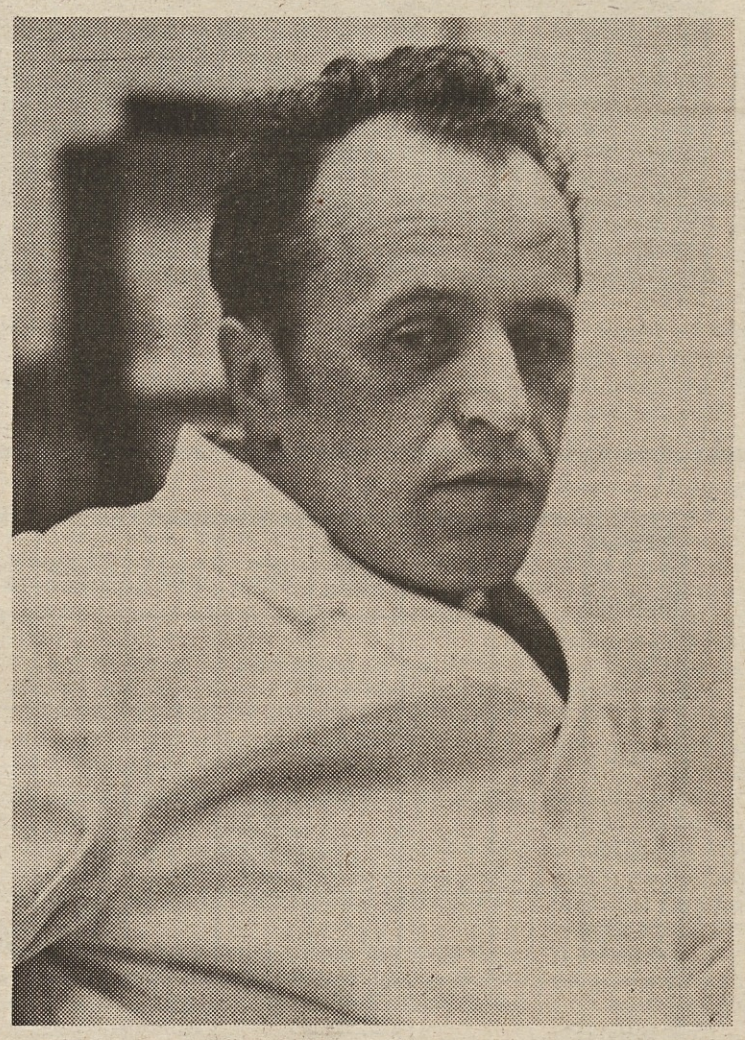

Andrej Pelko

Sicer pa ta zbor brez težav lahko spravi skupaj dva koncerta — tolikšen je že njegov repertoar. Zadnje čase začenjajo v Krki tudi s prvimi poskusi internacionalizacije programa. Pojejo špansko borbeno pesem, nizozemsko ljudsko, italijansko lirično in še bi se kaj našlo.

Mešani pevski zbor Krka sodeluje z mnogimi pevskimi zbori širom Jugoslavije pa tudi izven nje. To nam govore številni dragoceni spominki, ki jih je zbor prejel na svojih gostovanjih. Najbolj tesno pa sodelujejo s slovenskim prosvetnim društvom Danica — Podjuna na avstrijskem Koroškem.

V čem je pravzaprav smisel dejavnosti Krkinega pevskega zbora.

»Mislite na to, zakaj prepevamo«, se je bolj sam zase še enkrat vprašal Andrej Pelko. »To se marsikdo vpraša. Še posebej mi sami. In to največkrat takrat, ko za trenutek pogledamo okoli sebe in vidimo, kako vse hiti. Vidimo današnjo življenjsko dinamiko, slo po gmotnih dobrinah in podobno. Mi pa pojemo in se tu nečemu ali celo marsičemu odpovedujemo, kakor bi živeli v 18. stoletju. No ja — pa vseeno. Začneš peti. Tako ali drugače in poješ. Ko si enkrat »zastrupljen«, ti ni več pomoči. Pel boš, dokler te bodo nosile noge. In to kljub temu, da tudi petje vedno ni užitek, sprostitev in podobno. Navzlic temu je v vsej tej pahljači le toliko nastopov in stikov s publiko, ki odtehtajo vse neprijetne trenutke.

Na drugi strani pa je to eden najboljših načinov splošne kulturne vzgoje in razvijanja boljših medčloveških odnosov. Lahko rečem, da je sodelovanje med člani zbora tudi na delovnih mestih veliko boljše kot je to sicer opaziti. In še nekaj je: vsi člani pevskega zbora so tudi vzorni delavci, kar me kot predsednika še posebej veseli, saj tako tudi zbor opravlja neko posebno kulturno in samoupravno poslanstvo.

Ivo Kuljaj

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČGP Delo, TOZD Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Dušan Gačnik (glavni urednik in direktor), Sonja Gašperšič, Milan Govekar, Marjan Horvat, Damjan Križnik, Ivo Kuljaj, Rafael Lindič (tehnični urednik), Boris Rugelj, Majda Žlender (odgovorna urednica), Janez Sever, Igo Tratnik, Andrej Ulaga in Janez Voljč. Založniški svet Delavske enotnosti — predsednik: Miran Potrč; člani: Tilka Blaha, Silva Bočaj, Urška Svetko, Janez Čebulj, Majda Emeršič, Slavko Grčar, Janez Korošec, Edo Lenarčič, Mira Maljuna, Jože Ogrizek, Boštjan Pirc, Janko Sedonja, Vlado Šlamberger, Jože Varl. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313-VI; naročniški oddelek tel.: 310-033, int. 278, 322-947. Uredništvo tel.: 316-672, 323-554 in 316-695; komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-603-41502. Posamezna številka stane 6,00 din, letna naročnina je 300,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica« Ljubljana.